

Den Danske og Norske Handels Historie,

i det XI. Sæculo,

forfattet af PETER FRIDERICH SUHM.

Indholden af dette Bærk deler det ligesom af sig selv i 2de Parter, hvoraf den første indbefatter Historien af den Danske Handel, og den anden af den Norske. Begge Rigers Handel fik i dette Sæculo en ganske anden Anseende, end den havde havt i de fremfarnede. Den christne Troes fuldkomne Indførsel dæmpede meget af det forrige vilde Væsen, og fornemmelig tilsidst reent affkaffede alt Fribytterie, hvilket forarsagede, at baade Fremmede kunde da med mere Tryghed besøge disse Riger end tilforn, saa og at Indvaanerne selv maatte legge sig efter fredelige Konster og Haandværker for at erhverve sig Egendeele, siden den gamle Kilde at erlange Rigdom ved Roen og Plyndren var nu tilstoppet. Jorden dyrkedes nu altsaa mere, Stæder og Bygninger af Anseelse bleve hist og her opførte, og Konster og Videnskaber bleve efterhaanden ved Fremmede indførte, helst ved udenlandske Lærere og Munkke, som i Hobetal kom her ind. Da sige disse Riger ogsaa deres første egen Mønt, hvilket om Danmark i det mindste er upaatvivleligt, og ey heller urimeligt om Norge. Siden Danmark aldrig har havt Bergværker, og de Norske endda ey vare opfundne, saa maa denne Mønt være slaget deels af de allerede i Forraad værende udenlandske Penge og forarbejdede Metaller, som ved Sø-Roverie vare erhvervede, og deels af de ved Handel og Bandel efterhaanden indkommende. Men endskjønt Handelens Tilstand blev i dette Sæculo bedre end den tilforn havde været, saa var den dog endnu ikkun saa at sige i sin Barndom, thi hverken kunde det vilde og barbariske Væsen reent endda aflegges endnu i dette Sæculo, hvoraf fløde mangfoldige indbyrdes Krige, og ey heller tænkte de nye ankomne fremmede Geistlige gemeentligen saa meget paa Landets, som paa deres egen Fordeel, hvor til kom, at den christen Troe, saaledes som den da var beskaffen, overtalte Folk til at lade Rigdommene slæbes ud af Landet til Italien og Rom. Bønderne begyndte og i dette Sæculo at blive meget farlige Raboer for Danmark, og nu at plage det med Sø-Roverie, ligesom det forhen havde plaget andre Lande. Dog naaede dette Onde ey sin Højde i det 1te Sæculo, som siden i det næst følgende 2te, for hvilket vi maatte takke de brave, hurtige og tappre Konger, som da sadde paa Thronen. Med alt det gode, som den christen Troe i det verdslige tilføiede vor Norden, saa foranledigede den dog ogsaa noget Ont imod
den

den i følgende 2de Postter; først ved at opfylde den med utallige Kloster, hvorved baade Menneskenes Formærelse blev standset, og Landene bebyrdede med mange meest orkesløse Folk, som de øvrige slittige Borgere maatte føde: Dette var et væsentligt og virkeligt Onde, som siden hvert Sæculum igiennem tog alt mere og mere til; og dernæst ved at indføre mangfoldige voverstødige Hellige og Festdage, paa hvilke ikke maatte arbejdes: dette var vel i sig selv et Onde, men forværrede dog ey synderlig Landets Tilstand, saasom Indvaanerne tilforn, imedens de vare Hedninger, havde overalt ikkun arbejdet lidet, og gemeenligen foretaget sig skadelige Ting. Tilligemed Handel, Politiske, Konster, Videnskab og Lærdom blev og indført en bequæmeligere, artigere og tilligemed kostbarere Levemaade, hvilket ey kan anderledes være, og som stedse er en nødvendig Folge af de første. Jeg tvivler ey paa, at jo mange paa de Tider, der endnu vare vandte til den gamle grove og barbariske Levemaade, have skreget sig hæse imod disse nye Forandringer, og kaldet dem overdaadige, ey betænkende, at Overdaad vel er en virkelig Last, men vanskelig derhos at fastsætte, og at det som er Overdaad hos een Person i Særdeleshed, ey er det hos et heelt Rækskab, en heelt Stat, et heelt Folk. Anordninger imod Overdaad, og Opmuntringer til Tarselighed maa derfor frem for alle andre Love best overvejes; thi enten bringes de aldrig til Virkelighed, fordi de i sig selv ere umuelige, og befordre altsaa Foragt og liden Verbødighed for Lovene, den største Uheld, som kan møde en Stat, eller de og, om de komme til Virkelighed, qvæle al Slid, al Emulation, alt Haab, al Opmuntring, al Handel, og indføre Frygt, Mistillid, grove Sæder og Barbarie, følgerlig, om de gjøre noget Gode, dog tilføje tusinde Gange mere Ont. Japan er herpaa et opensynligt Beviis. Overalt efter mine ringe Tanker bor, som i alle Anordninger, saa i Særdeleshed i dem mod Overdaad, de menneskelige Passioner aldrig forglemmes, saasom de dog aldrig kan udryddes, og mange Ting maa for deres Skyld modereres, ja reent forbigaaes. Dersom de, der sadde i det 11te Sæculo ved Koret, havde havt saa farlige Tanker om Overdaad, da havde vi endnu været ligesaa vilde og barbariske, som i Oehins Tid. Sandt nok, vi havde ey gaaet med Silke og Fløjel, vi havde ey drukket udenlandske Vine, og vi havde maaskee derfor og været befriede fra visse Sygdomme, men mon noget fornøstigt Menneske vilde dog vel heller udvælge sig at have da levet i den Tilstand, som da var, end at leve i disse Tider? Skulde nogen være saa forelsket i Antiquiteter, at han udvalgte den første Levemaade, da kan man ikkun bede ham at reyse til Cannibalerne og Calmuckerne, hvor han endnu kan finde sin Fornøielse. Det er langt fra, at jeg hermed agter at forsvare virkelig Overdaad: nej jeg vil ikkun sige saa meget, at det, som er Overdaad paa eet Sted, een Tid, hos een Person, ey er det paa, og hos en anden, at der er stor Forskiel imellem offentlig og priva-

te Overdaad, og endelig at det iblant er bedre at see igiennem Tingre med nogen endog virkelig Overdaad, for ey at giøre ont værre, eller og at qvæle meget godt, for at dæmpe noget ondt.

Men nu at komme til Tingene i sig selv, da agter jeg først at handle om den Danske Handel, og det efter den Orden, som Kongerne have regieret i. Kong Svend levede en Stund hen i dette Sæculo og døde ey for 1014. I al denne Tid var han meest ude af Landet, og førte Krig i England, hvor han gjorde sig navnkundig ved Mord og Brand. Derfor fik han ey heller Tid til at tænke meget paa sit eget Riges Forbedring, ey heller paa den Christne Troes Udbredelse, endskiont han selv skulde være en Christen, helst imod Slutningen af hans Regiering; thi udi Begyndelsen var han meer Hedning end Christen, og var det vel da, at han som Saxo beretter l. 14. p. 321. forærede et Bæger af kosteligt Arbejde til den Kyngiske Afgud Svantevit. Men omendskiont han siden antog den Christne Troe, saa fik han dog hverken megen Tid til for de idelige Krige at tænke snart paa dens Udbredelse, ey heller synes han som og de fleste andre Nordiske Konger at have forfulgt nogen for Religionen, hvorudi han efter mine Tanker viste meer Christendom end hans ellers saa høyt prisede Fader, endskiont politiske Aarsager vel meest have drevet ham hertil. Det er derfor ey at undre paa, om de Danske Krigshære, som i hans Tid ginge ud af Landet, bestode efter den Aquitaniske Kronikes Fragments Vidnesbyrd hos *Duchesne Hist. Franc. script. T. 4. p. 82.* deels af Christne og deels af Hedninger, som vare saavel forligte sammen, at de tilhobe røvede i andre og Christne Lande, og der udøvede utrolige Grusomheder, saasom de Danstes Christendom da bestod fast allene i Navnet og i Daaben. Den Engelske Historieskriver Joannes Rossus ex edit. *Hearnii* p. 103. beskriver dem derfor saaledes: "De Danske Krigshære, naar de ey holdes i Dreng af deres Anførere, ere for Slaget meget tilbøvelige til at plyndre, og tage let Flugten i Slag: I Fred ere de stærke Drankere. De vare grumme Hedninger, voldtog Fruentimret, dræbte Mandkionnet, opaade og opdrukke alt hvad som kunde ædes og drikkes, førte bort med sig alle bevægelige Ting, og ved deres Bortgang opbrændte Husene med alt det overblevne. Alle Engelske forbandede dem derfor, og intet uden Flugten kunde redde dem fra deres Grumhed." Saavidt Rossus, som vel i Grunden haver Ret, saasom denne Beskrivelse meget vel passer sig paa alle Folk, saa længe de ere Barbarer, endskiont han vel er gaaet noget for vidt i sin Iver imod sine Landsmænds Fiender. Af saadan Indvaanernes Naturel, og af Kongens idelige Krige kan man let slutte, at Handelen da ey kunde giøre nogen synderlig Fremgang. Dog finder jeg i Bartholins *Ant. Dan. l. 3. c. 4. p. 695.* og Torfæi *Hist. Norv. part. 3. l. 2. app. c. 1. p. 157.* at Kong Svend særdeles

yndede en Kiøbmand ved Navn Hroar, først kaldet den Heimiske: den Daarlige, men siden den Høgne: den Kloge. Han forsøgede og Indvaanernes Tal i Roeskilde, og udvidede Stadens Grændser efter Saxonis Beretning l. 2. p. 27. Dronning Emmæ Encomiast. i Duchesnes Normanniske Scriptores p. 167. taler og om Hellig-Trefoldigheds Kloster i Roeskilde, og siger at Kong Svend blev der begravet. Herved maae forstaaes Hellig-Trefoldigheds Kirke, som da ikkun var af Træ, og siden blev kaldet St. Lucii Kirke. Maaſkee nogle ſaa Munke af St. Benedicti Orden, ſom da var ſaſt den eeneste i Chriſtenheden, haver opholdt ſig ved den, og forrettet Gudſtienesen der, og Skribenten derfor kalder den et Kloster, da den dog egentlig kun var en Kirke, og de rette Kloſtere vel endda neppe vare indførte i Dannemark, endſkiønt Saxo l. 10. p. 189 og 191 ſynes ſaavel at tale om Kloſteres ſom Kirkers Stiftelser i denne Konges Tid, men paa ſaa mørk en Maade, at man for lutter Jirrlighed ey kan udſinde hvad han vil ſige. Paa forſtbenevnte Sted taler han og om den forſte Biſp i Roeskilde Gerbrand, ſom om han havde levet i Svends Tid. Men jeg holder mig herudi ſnarere til Adamum Bremensem, ſom beretter, at han forſt blev indſat i hans Søn Knuds Tid af den Engeliſke Erkebiſp Ethelnoth, da Umvanus var Erkebiſp i Bremen. Men hermed maa være ſom det vil, ſaa er dette dog viſt, at Roeskilde tog meget til under Kong Svends Regiering, og blev den fornemmeſte Stad i Dannemark, endſkiønt ey Kongernes Residence, ſom den aldrig var, thi i de midlere Tider havde de fleſte Chriſtne Konger ingen vis Residence, men reyſte beſtandigen om i deres Lande, og var Chriſtopher af Beyeren den forſte ſom tog en ſaſt Residence, og det i Kiøbenhavn. P. 190. vidner Saxo at Indvaanerne i Lund begyndte at bygge en Kirke. Efter at Anſeende har den kun været af Træ, ſom alle ſaadanne Bygninger vare i Forſtingen her i Landet. Saxo nævner ey her med et eeneste Ord, at Kongen hielp noget til denne Bygning. Imidlertid forſikre dog Pontanus i den Danſke Chorographie p. 694, Pontoppidan i ſin Kirke-Hiſtorie T. 1. p. 168, og Tuneld i Indledningen af Geographien öfver Sverige, p. 232, at Kong Svend bygde St. Laurentii Kirke i Lund, hvilket og for ſaa vidt er rigtigt, naar ved diſſe Ord allene forſtaaes at den blev bygt under hans Regiering. Jellinge-Kirke i Jylland ſkal og ſom Pontoppidan beretter i Marm Dan. T. 2. p. 79. være bygt af denne Konge; Dog det er kun en gammel Sagn, ſom ventelig er kommet deraf, at hans Farfader Gorm og Farmoder Thyra ligge der paa Kirkegaarden begravne. Større Viſhed har man ey heller om, at den Stad Svendborg i Fyen er bygget af ham. Navnet, ſom allene haver dertil givet Anledning, beviſer ligesaaſnart, at den er bygget af Kong Svend Eſtrithſon, hvis viſe og gode Regimente giver og denne Formodning mere Bøgt. Imidlertid haver Heldvaderus, hvis Inſcription i Svendborgs Kirke om denne Sag Pontoppidan

pidan anfører Marm. Dan. T. 1. p. 233, uden Betænkning udgivet denne Konge for Svendborgs Stifter. Dog Heldvaderus var en mere slittig end god Skribent. Den lærde Keder haver i sit smukke Skrift; Numi aliquot diverſi ex argento, ladet ſtilke en Mynt, ſom han p. 56. henfører til denne Konge. Men endſkiønt Skriften derpaa viſer, at den er af en Danſk Konge ved Navn Svend, ſaa igiendriver dog *J. Laurentzen* i Museo regio denne Keders Mee- ning med gode Grunde, og viſer, at den langt rimeligere er af Svend Ektrichſøn. Vel anferer *Bircherod* i Spec. Ant. rei mon. Dan. p. 32. en anden Mynt, ſom han efter mit Tykke ey ubilligen henfører til denne Kong Svend. Men da han ſelv tilſtaaer at den er ſlaget i England, ſaa beviſer denne Mynt intet imod den almindelige Mee- ning, at Knud den Store haver ført ladet ſlaae Penge i Dan- mark. Imidlertid haver her dog maattet være en temmelig Overflodighed, om ey af Indenlandſk, ſaa dog af Udenlandſk Mønt i Kong Svends Tid, ſaaſom han tvang de Engelliſke til at give ſig anſeelige Penge-Summer for at blive befriede fra hans Overmagt. Vel vidner *Sprottus* p. 109. at de allene gave ham ſpreſte gang 1000 Pund, anden gang 2000, tredie gang 3000, og fierde gang 4000, og *Ditmarus* i Leibnitzes Brunsvigſke Scriptores T. 1. p. 409. kun i Almindelighed, at de Engelliſke maatte aarligen give de Danſke Skat; men ældre og anſeeligere Engelliſke Skribenter ſelv tale af en anden Tone, ſom den Saxiſke Krønike p. 126. under det Aar 991. at de Danſke da ſinge de første Penge af de Engelliſke nemlig 10000 Pund efter Erkebiſp *Siricii* Raad. p. 128 Aar 994. da ſinge de atter 16000 Pund foruden Proviant, p. 132. Aar 1002, bekom de 24000; p. 136. Aar 1006. blev den hele Danſke Krigshær underholdt paa En- gelliſk Bekoſtning, og Aaret efter bekom den 30000 Pund; p. 138, Aar 1009 maatte *Byen Canterbury* allene give dem 3000 Pund; og p. 140, Aar 1011. blev dem paa ny lovet Skat og Underholdning, ſom og p. 142. Aar 1012. blev dem udbetalt med 8000 pd. Med denne Fortegnelse komme alle andre Engelliſke Skribenter noye overeens, navnlig *Mathæus* af *Westmynſter* pag. 195, 196, 198 og 199; *Florentius Wigornienſis* p. 609-614, i de 5 Skribenter efter *B. da*; *Wilhelmus Malmesburienſis* pag. 62. ſom der meget laſter Erkebiſp *Siricii* Raad, og ſiger ey ubilligen, at det kun tienede til at forøge de Danſkes Begierlighed, p. 63 og 69; *Henrik* af *Huntindon* p. 357, ſom kaſder *Siricii* Raad inſaultum, og hvis *Bidnesbyrd* er ſaa meget mere vigtigt, ſom hans Ord tydeligen viſe, at det er udfrevet af en gammel Krønike, hvis Forfatter haver levet i i Svends og Ethelreds Tider, pag. 360 og 361; og *Roger* af *Houeden* pag. 428-432, iblant de 10 Skribenter, *Simeon Dunelmenſis* pag. 162. 164. 166. 167. 168. og 169; *Radulfus de Diceto* p. 461. 462 og 464; *J. Bromton* p. 879, ſom vidner, at England blev tilſidſt udtømmet for Penge, pag. 887 og 891; og *Gervafius* pag. 1648; i *Galei ſcriptores Ingulphus* p. 55, ſom

som siger at Nøden gif saa vidt, at Klosterne maatte og give ud til disse Skatter, ja at endog de hellige Kar, Kalke og Helgenes Skrine bleve borttagne og berøvede for at stille de Danske tilfreds p. 56; J. Rossus p. 101. at den Skat som derfor blev lagt paa England kaldtes Danageld, og at af hver Hyde eller Tønde Harkorn efter vort Maal (endskjønt der i sig selv er i Henseende til Qvantiteten stor Forskiel imellem disse tvende Beregninger, men begge betyde en vist Stykke Jord i Skatte-Beregningerne) maatte da i hele England gives tre Pens; og Aluredus Beverlansensis p. 114, som regner alle disse Skatter sammen, og faaer ud en Summa af 134000 Pund; men da regner han den sidste Skat for 48000 Pund, som og de fleste gjøre, og er det ogsaa langt rimeligere, end at den kun beløb sig til 8000 Pund; thi man seer af de andre Skatter, at de Danstes Fordringer alt stege høyere og høyere. En stor Deel af disse Penge ere vel bleve fortærede i England, men endeel ere dog ventelig spadserede over Havet til Dannemark, og ere der i Fremtiden bleve omsmeltede og omgiørde til Dansk Mønt, efterat vort Folk havde faaet sin egen Mønt. Den lærde *Spelman* i *Glossario Archaialogico* i det Ord *Libra* lærer os, at et Angels Saxisk Pund indeholdt 48 Skilling, og hver Skilling igien fem Penge; Og som alle Penge i de Dage bestode af purt Sølv, saa var det let efter Bægten at komme til eet Pund, som i sig selv kun var en indbildt Mønt. Det var elters en allene Sølv, som de Danstes Fingre fløede efter; nej, de forstode sig og paa Guld, og paastode til Løsning af Erkebisp Elpheg 60 Talenter Guld, hver Talent beregnet til 50 Punds Bægt, som du Fresne vidner i det Ord *Talentum* i hans fortreffelige *Glossario mediæ & infimæ latinicatis*; Og da den gode Erkebisp en vilde forstaae sig herpaa, bleve de saa forbittede, at de dræbte ham. Til Søes vare de Danske mægtige i denne Konges Tid, og gjør Dronning Emmæ. *Encomiastr.* p. 166. følgende prægtige Beskrivelse over hans Flode: Stavnerne vare høye, Snablerne beklædte med Kobber, foran saaes forgyldte Løver, i Masterne Fugle og Drager. Der vare og forgyldte og forsøvede Mænds Billeder, Tyre forestillede, ligesom de vilde stange, og Desphiner støbte af Electro, ja mange andre ubekjendte Dyr udgravede; Siderne af Skibene vare herligen malede, forsøvede og forgyldte. Men Stavnerne af det Skib, som Kongen var paa, skinnede frem for dem alle. Da de lagde ud af Havnene i utallig Mængde, sloge de alle Bølgerne paa eengang med deres Aarer. Saa prægtig og poetisk afmalte denne Skribent Kong Svends sidste Tog til England, som skeede 1013. Men i hvor stor Ære end denne Konge, og end mere hans Efterfølger indlagde sig i disse Engelske Krige i Henseende til Stridbarhed, i hvor mange Penge end de Danske tillagde sig i England, ja i hvor kosteligt det end synes, at England maatte tage imod en Dansk Konges

M

Herskab,

Herſkab, ſaa tvivler jeg dog paa, at Dannemark havde nogen virkelig Nytte af alt dette; Thi ſom England er i ſig ſelv et bedre Land end Dannemark, og Forſkiellen var i de Eider endda langt ſtørre end nu, ſaaſom Landet og Indvaa-
nerne i England havde da allerede været cultiverede, og Dannemark derimod
var endda begroet med Barbarie, ſaa forlode de Danſke i Hobetal deres eget
Land for at nedſætte ſig i England, hvor de giftede ſig med Engelliſke Fruentim-
mer. Dette er een af de fornemſte Aarſager hvi Dannemark, ſom havde ſyn-
teſt ſaa ſtærk i Svends og Knuds Eider, maatte noget efter den ſidſtes Død
give ſig under Kongen af Norge, og kunde i lang Tid med Møye imodſtaa de
Norſkes Vaabener. Overalt er dette den ſædvanlige Frugt og Følge af langva-
rige og blodige Krige, i hvor lykkeligen de end føres. At de Danſke nedſatte
ſig i England, vidne følgende gamle Skribenter: Ditmarus p. 409: Den
Saxiſke Kronike p. 433. Aar. 1002. hvor den taler om det ſtore og ſvigefulde
Blodbad, ſom de Engelliſke gjorde paa de Danſke; Mathæus af Weſtmynſter
p. 199 og 200; Florentius Vigornienſis p. 609. under Aar 993, p. 611 Aar
1002, og p. 614 Aar 1012, ſom der beretter, at endog 45 Danſke Skibe ſloge
ſig til de Engelliſkes Partie, og lovede at beſkytte dem imod deres egne Lands-
mænd, naar de ſinge Føde og Klæder for det. Wallingford ap. *Galeum* T. 3.
p. 547, at de Danſke boede i England ſiden Kong Adelſtens Tid, ſom var de-
res Belynder, og at de beſadde de beſte Egne; Kongerne brugte dem ſtedſe i de-
res Krige, og maatte hvert Huus, ſom det formaaede, forſyne een Danſk med
Victualier, herover tog deres Antal til Dag for Dag, og derſom nogen af
dem enten ved Sygdom, Alderdom eller anden Aarſag gif af, ſaa fik de ſtrar
friffe Folk fra deres Fæderneland, hvilke havde den ſkionneſte Leylighed at ſætte
i Land i Oſt-Angeln, baade for Stædets Nærheds Skyld, ſaa og for de gode
og beqvæmme Havne, ſom der findes. Hver Dag klemte de deres Haar efter
en gammel Skik iblant dem, om Søndagene ginge de i Bad, og forandrede
ofte Dragt, ſegende paa alle Maader at pynte ſig ud. De vare me-
get for at indſmigre ſig hos de Engelliſke Koner og Jomfruer, og var dette een
af de fornemſte Aarſager, hvi Engländerne fore ſaa gruſomme afſted med dem
i det ſtore Blodbad, og ſkaanede ey engang deres egne Fruentimmer, ſom vare
giftede med dem, eller og havde avlet Børn med dem; ja ſlaaende end og Bør-
nene ihjel, og p. 548. at mangfoldige Danſke boede i York, hvis Sprog derfor
og nærmede ſig de Danſkes Tunge; Joannes Roſſus p. 101 og 102. at Kong
Edgar fornemmelig tillod de Danſke at nedſætte ſig i England, ſaa at der neppe
fandtes en Flek hvor de jo boede, til de Engelliſkes ſtore Skade, ſaaſom de
ſom ſtærke Drankere og lærte dem at drikke; Thomas de Walingham p. 427.
i *Camdeni Anglicis* og *Wilhelmus Gemmeticensis* p. 635. i ſamme Sam-
ling

ling vidne, at de Danske boede overalt i England, da det store Blodbad skeede paa dem.

J Svends Søn og Efterfølgers Knuds Tid opnaaede Dannemark den høyeste Spidse af Magt, som det nogensinde haver besiddet, ved Undertrykkelsen baade af England og Norge. Derfor leed og Indvaanernes Sæder og Opførsel tilligemed Handel og Vandel større Forandring i hans Tid end i nogen af hans Formands, hvilkke Ting vi nu efter Aarenes Følge ville betragte. Den Flode hvormed han Aar 1016. drog til England for at undertrykke det, udgiver Adamus Bremensis p. 26. for at have bestaaet af 1000 Skibe, Ditmarus Bisshop af Merseburg p. 410. af 340, og Dronning Emmæ Encomiast. p. 168 af 200. Denne sidste Beretning fortæner meest Troværdighed, baade fordi han levede paa samme Tid, i et nær hosliggende Land navnlig Flandern, og selv havde seet Kong Knud og hans Dronning Emma, saa og fordi man gemeenslig gaaer den sikkerste Vej naar man udvælger det mindste Tal, hvad enten der tales om Krigshærers, Floders, Penge-Summeres Størrelse, eller om usædvanlig Alder af Mennesker, og andre saadanne Ting. Bemeldte sidste Scribent vidner ellers og, at disse Skibe vare ladde med saadan Mængde Baaben og Skioide, at det var næsten utroeligt, at Skibs-Snablerne vare udjirede med Menneskers, Løvers, Dragere, Tyrers Billeder af Guld, Sølv og Metal, og at der paa den hele Flode ey fandtes nogen Træl, frigiben, eller formedelst Alderdom uduelig til Krigen. Ditmarus paa ovennævnte Sted vidner, at hvert Skib var besat med 80 Mand, hvilkket viser at den hele Danske Krigshær haver, dersom man legger det Tal 200 til Grund, bestaaet af 1600 Mand. Endskjønt Knud mod Slutningen af samme Aar 1016. og Begyndelsen af 1017 saae sig eene og rolig Besidder af England, saa sendte han dog ey sin Danske Flode bort fra sig til Dannemark før 1018, da han kun beholdte 40 Skibe hos sig. Dog maatte Englænderne først give den som en Tæres-Penge 72000 Pund, og Staten Londen desuden 11000 Pund. Dette berettr den Saxiske Krønike p. 151. Naar man betænker de anseelige Penge-Summer, som de Danske i Svends og Knuds Regjeringer trak ud af England, saa er det ey at undre paa, at man i de nyere Tider haver paa adskillige Steder her i Landet, helst i Jylland, fundet i Jorden mange Engellske Penge slagne af Echelred og Knud.

Efterat Knud nu rolig besad den Engellske Throne, saa gjorde han sig lige-saa megen Fjind for at holde Landet sikkert, som tilforn at gjøre det usikkert. Særdeles lagde han stor vind paa at affkaffe alt Fribyttarie, og derfor lod dræbe Søe-Røvere paa 30 Skibe; v. Ditm. Mers. p. 420. Aar 1019. gjorde han et

lykkelig Tog mod Bønderne efter al Anſeende for det Søeroverie, hvormed de da allerede begyndte at plage Dannemark, ſee H. Hunt. p. 364. hvor grove de Danſkes Sæder have da end været, og hvor lidet Chriſtendommen havde giort Fremgang iblant dem, kan ſees af det Wilhelm af Malmesbury fortæller p. 82. at Kong Knuds Søſter, ſom var gift med Hertug Godwin, ey undſaae ſig ved at kiøbe Slaver og Slavinder i England, helſt ſmukke af det ſidſte Rion, og at ſende dem til Dannemark til Forhandling og til et uanſtændigt Brug. Derimod kan man ey andet end høyligen biſalde Kong Knuds egen Opførelſe, ſom paa alle optænkelige Maader ſøgte at udſlukke det Had, ſom næſten var indgroet imellem de Engelliſke og Danſke. Til den Ende gjorde han ingen Forſkiel imellem dem, men holdt dem alle paa een Fod og gav dem lige Rang i Værtskab, i ſit Raad og i Trefning. Ligeledes lod han overalt i England, hvor der havde været Trefninger imellem de Engelliſke og Danſke, bygge anſeelige Kirker og Kloſtere, og beſtittede der Siele-Meſſer for de Afdøde. De Kloſtere ſom enten han eller hans Fader havde ødelagt, lod han igien opbygge, M. Weſt. p. 206. Rog. d. Hov. p. 437. Og ſom de Engelliſke vare da ey allene mere polerte end de Danſke, men endog langt mere befeſtede i den Chriſtne Troe, ſaaſom den længe havde blomſtret iblant dem, da den endda ikkun var ny og ſvag iblant de Sidſte, ſaa lod Knud indvie af den Engelliſke Erkebiff Ethelnoth adſkillige til Biſper, og ſom det ſynes meeſt indfødt Engelliſke, navnlig Bernard til Biſp i Skaane, Gerbrand i Sieland i Roekilde, og Reiner i Jyen i Odense, paa hvilke Steder der tilforn ey havde været Biſper, ſee Ad. Br. p. 27. Udi hvilket Aar dette egentlig er ſteet, vides ikke, dog maa det være ſteet for 1029, ſaaſom Adamus vidner, at det gif for ſig imedens Umvanus var Erkebiff i Bremen, og han døde i bemeldte Aar. Mathæus af Weſtmynſter p. 207. beretter, at Knud lod Aar 1022. overføre de forrige Engelliſke Love af Angelſariſk paa Latin, og befale at de ſkulde efterleves baade i England og i Dannemark; dog tvivler jeg høylig om, at denne Beretning er rigtig hvad det ſidſte Rige angaaer, i det mindſte for ſaa vidt de politiſke Love anbelanger; dog meener Pontoppidan i ſin Kirke-Hiſtorie T. 1. p. 172. at det vel er mueligt, at den Kirke-Lov ſom Knud ſelv udgav i England ogſaa haver giældet i Dannemark, ſiden han var ſaa omhyggelig for Religionens Forfremmeſe der, og man dog ey ellers finder nogen ſærdeles Kirke-Lov givet af ham for det Danſke Rige, hvilken dog er ſaa nødvendigt og væſentligt et Stykke, helſt i en Religions forſte Plantning. Om trent 1026. er den Sammenkomſt gaaet for ſig i Hamborg imellem Kong Knud, den Bremiſke Erkebiff Umwan, Bernhard Hertug af Sarsen, og de Slaviſke Førſter Udo og Sederic, hvorom Adamus p. 28. taler, og hvoraf Hvitfeldt i ſin Biſpe-Kronike p. 9. haver taget Anledning

ning til at udgive den for det første National Concilium, og at sammenblende det med et andet, som holdtes siden i Slesvig. Men endskjønt man ey har Aarsag at tvivle paa, at jo Kong Knud og Erkebissen have denne gang afgjort meget henhørende til Religionens Fremværet i Dannemark, saa seer jeg dog ey, at man egentlig kan kalde det et Concilium. 1027. drog Knud til Rom, og lod overalt helst i Kirker og Kloostere, saa og hos Fattige og Syge store Tegne efter sig til Gavn og Mildhed, hvortil det Rige Englands Penge gav ham god Evne. Denne Rejse haver ellers mere end noget andet gjort ham bekiendt og berømmelig Udenlands. Af hans eget Brev hos Ingulph p. 59. sees, at han da og erhvervede af Keiser Conrad, Kong Rudolph i Burgundien og andre Førster, for alle sine Underfaatter saavel Danske som Engelske baade Ridsmand og Pillegrimme Frihed til sikke uden Ophold og Afgifter at drage igiennem deres Lande til Rom frem og tilbage. Endskjønt det nu vel er venteligt at de fleste Pilegrime og særdeles Ridsmand have til den Tid været snarere Engelske end Danske, saa viser dog dette denne store Konges Omhyggelighed endog for Handelens Opkomst hos os. Til hvilken Ende han og, som Knyctinga Saga beretter p. 30. stiftede et Giestgiver-Huus, ventelig i Rom, hvor alle Danske om Natten kunde faae Herberg. I Anledning af den Norske Krig, som efter min Tids Regning udbrød 1030, beretter Heimskringla E. I. p. 674. at Kong Knud lod legge Beslag paa alle Ridsmands Skibe, som da laae i England, paa det ingen af dem skulde røbe hans Krigs Udrustninger. Heraf maa man slutte at der da haver været temmelig Skibsfart imellem Dannemark og England, hvilket det Danske Folkes store Lyst til Søen, og begge Rigers Forening under eet Hoved, gjør saa meget mere troeligt; p. 675. fortælles, at det Skib, som Kongen selv var paa, kaldtes Dragen, fordi det havde et forgyldt Drage-Hoved for an, og at der vare paa det 60 Rader Bænke, saa og at Hagen Jarl var paa lige saadan en Drage, som dog kun havde 40 Rader Bænke. Seylene paa begge disse Skibe vare blaae, røde og grønne. Alle Skibene vare smukt malede over Vandgangen. Den Ugierning, som Kong Knud ey længe efter bedrev paa sin Svoger Ulv Jarl, i det han lod ham ihjelslaae i St. Lucii Kirke i Roeskilde, blev ellers en af de fornemste Aarsager til denne Stads Opkomst, saasom Kongen for at stille Munkene tilfreds, og forløse denne Synd, gav til Kirken et Herred, H. K. E. I. p. 688, eller som Saxo vidner, p. 196. to Herreder. I det Aar 1031. drog Knud, som der berettes i Heimskringla E. I. p. 707, med en Flode af 1200 Skibe til Norge for at underrvinge det. Dersom man nu vil regne, at der kun have været 50 Mand paa hvert Skib, saa har hans Krigshær dog beløbet sig til 60000 Mand, hvilke dog ey alle vare fra Dannemark, men mange og fra England, ja endog Norge. Siden Kong Knud herskede over to Riger, saa er

det ey at undre paa, om der var, ſom Snorre Sturleſſon ſkriver *E. 1. p. 612*, ſtorre Pragt og Herlighed at ſee ved hans Hof end ved nogen anden Konges, ſaa og at han forærede mere bort end nogen anden Konge. Han var derfor og i Stand til efter Saxonis Beretning *p. 201.* at opbygge paa ſin egen Bekoſtning Boliger for Præſter paa mange Stæder, ſaa og Kloſtere, og at forøge Munkenes Tal, og udbrede Troen. Endſkiønt nu Saxo vel ey ſiger, at han gjorde dette i Dannemark, ſaa er det dog meget rimeligt, at han ligesaa vel herudi havde ſørgt for Dannemark, ſom for England, allerhelſt ſiden man fra hans Tid af finder den Chriſtne Tro at have været i Flor og herſkende hos os. Ja han beſørgede ey allene den Chriſtne Troes Udbredelse i ſine egne Riger, men endog i andres, ſom Svend Aagelen vidner *p. 84*, at han førte mange Præſter og Biſper med ſig fra England, hvoraf han lod nogle blive i Dannemark, og ſendte andre til Sverrig, Gothland, Norge og Iſland, hvor de førde mange Siæle til Chriſtum. Men i hvor megen Umag han end gjorde ſig for at ſtaadfaſte den Chriſtne Troe i Dannemark, ſaa maa der dog endda have været mange Hedninger tilbage, ſaaſom Warbøgerne af Hildesheim hos *Leibnitz* i *Script. Brunſ. E. 1. p. 727.* bevidne, at den Chriſtne Troe ſtod Fare efter hans Død. Det var ey allene ved Religionen at han ſøgte at polere ſine Landsmænds grove Sæder, men og med at opmuntre og beſkytte lærde Folk, ſærdeles Poeter, ſaaledes forærede han den Iſlænder Thoraran Loftunga 50 Mark Sølv, *H. K. E. 1. p. 712*, Sigvatur en halv Mark Guld, og Berla Skalld Torfuſon tvende Guldringe, der vejede een Mark, og et ſkarpt Sværd beſlaaet med Guld, ſee *Knytlunga ſ. p. 34.* Munkenes forſte Indførelſe i Dannemark, ſom *Erici Pomerani Krønike p. 268* tilſkriver ham, maa og efter den Tids Tænkemaade regnes for en Forbedring af Landets Tilſtand. Saa meget har man endelig at takke dem for, ſaa vel her ſom i andre Lande, at uden dem vilde vor Hiſtorie være end mørkere og uviſſere end den er. I hans Tid berigede og den yngre Orhincar Biſp i Ribe Biſpe-Stolen der ſaaledes, at den næſten kan ſiges at være ſtiftet af hans Midler, og eyede han den tredie Deel af Bendsyffel, *v. Ad. Br. p. 23 og 26.* Ved at lade ſlaae Mønt i Dannemark forandrede endelig denne Konge meget den gamle Maade at handle paa, og kan man ey tage i Tvivl, at jo enhver af vore Konger haver ſiden ladet mønte Penge, endſkiønt vi nu ey kan fremviſe Penge af dem alle. Vel haver jeg i Kong Knuds Levnets-Befriſe *p. 115.* ſagt at det nok kan være rimeligt, at han har ladet ſlaae Penge i Dannemark, men at man dog ey kan være aldeles viſ derpaa, ſaaſom alle de Penge, der endnu ere tilovers af ham, enten aabenbare ere ſlagne i England, eller dog ey med nogen Viſhed kan henføres til Dannemark. Hertil meente jeg at have tilſtrækkelig Grund, efterſom alle hans Mønter hos Fountaine, Spelman

man in vita Ælfredi, Jacobæum og Laurentzen, Bircherodium, Mulinium ere af den Bestaffenhed. Men hvor vanskeligt det er at fastsætte noget i gamle Historiske Ting, haver jeg og udi denne Post erfaret; Thi jeg haver siden udi den fortreffelige og lærde Svenske Antiquari Nicolai Kederi smukke Skrift, kaldet Numus aureus antiquus Othinum exhibens p. 70. fundet følgende Mønt, som upaatvivlelig er slaget i Dannemark; Paa den eene Side staaer Kongens Hoved med Krone og Omkrift: *Knut Rex Daenor.* og paa den anden et Kors med Omkrift: *Godwine M. O.* Nu kunde vel nogen sige og indvende, at denne Mønt ey er af Canuto Magno, men af Canuto Sancto, af hvilken vi have andre og flere upaatvivlelige Mønter; Men da denne Penge tilligemed flere Danske ere funden i Jorden i Sverrige, og deriblant een med saadan Omkrift paa den eene Side: *Hartheccnut*, og paa den anden: *Outhencar on L.*, og denne Hartheccnut var Kong Knuds Søn og Efterfølger, og Navnet Othincar, som er Dansk, synes at vise at denne Penge er slaaet i Dannemark, saa er det meget rimeligt, at den anden Penge er snarere hans Faders end St. Knuds, som levede længe efter, allerhelst man og tilforn haver ey heller af Hardeknud havt andre end Engelske Penge, da dog denne synes at være slaget i Dannemark. Jeg anseer nu derfor det af mig herom skrevne i Kong Knuds Historie for urigtigt, og holder for vist, at vi have Mønt af ham slaget i Dannemark. At Kong Knud haver holdt et stort og talrigt Hof, det kan best sees af den bestandige Garde eller staaende Milice, som han holdt, og som efter Svend Aagesens Beretning p. 151 og 152. bestod af 3000 Mænd, hvoriblant vare mange der ginge med forgyldte Dyrer, og med forgyldte Haandgreb paa Sværdene, hvilke Kongen og derfor forundte særdeles Fortrin frem for de andre. Derover bestod og denne Garde kaldet Thinglich meest af fornemme og anseelige Folk, saasom Armod udelukte Fattige og Ringe dersfra. Til denne Garde sigter vel og Saxo naar han p. 196. beretter, at Kong Knud renste om i sine Riger med 60 Skibe, hvoraf hvert var besat med 100 Mænd. For at holde Orden og Skik i denne Garde, var det, at Kongen udgav sin saa kaldte Witherlags-Net eller Gaards-Net, som endnu er til paa det gamle Sprog, og som Svend Aagesen siden oversatte paa Latin, hvilken Version og er i Behold. Og er dette den ældste Danske Lov, som vi med nogen Visshed vide af at sige, saa at Norge herudi haver i Kong Hagen Adelsteens Love et Fortrin af næsten 100 Aar. Denne Lov stod ved Magt lige indtil Kong Nicolai Tid, da den kom af Brug, efterat den havde været saa nær i 100 Aar. Evende Siellandsfarere, Oppe den Wiise, og hans Søn Eskild vare de Fornemteste, som Kong Knud efter Svend Aagesens Sigende p. 157. fornemmelig betienede sig af til denne Lovs Forfattelse, og som han brugte som Secretairer, Og omendskiont denne

denne Garde beſtod af Folk der vare af mange adſkillige Lande, ſaa maatte de dog alle rette ſig efter een Lov og Orden. De mærkeligſte Poſter i denne Lov ere, at p. 160. indføres en Slags Rang, ſaa at hver ſkulde tage Sæde enten efter den Tid han havde været i Tienefte, eller og efter ſine udviſte Mandoms Bedrifter, ſaa og forordnes, at Bevifer ſkulde føres ved tvende Bidner, og at de for viſſe Forſeelfer ſkulde ſidde nederſt, og enhver have Frihed til at kaſte Been paa dem p. 161, og de ogſaa ſpiſe og drikke af egen Potte og Beger, og ey fælleds med de andre p. 162, at Aaret herefter ſkulde begynde fra Chriſti Omſkærſſes Dag p. 166, at alle Præter ſkulde afgjøres i Huſkarleſtevene, det er i Samling af Kongen og hans Mænd, og dommes efter to eedelige Bidners Udsagn p. 168, hvoraf følger at Evkamp da blev affkaffet; Dog maa vel i agttages, at denne Lov ey ſtrafke ſig videre end til Gården, thi paa eengang at affkaſte den hele Almuens vilde Bæſen, det var noget ſom overgik Kong Knuds og Enhvers Kræfter; at Præter om Eyendele og Rum, ſkulde afgjøres ved 6 Mænds Eed af ſamme Fierding ſom den Anklagede boede i, men mindre Ting ved tvende Mænds p. 171; at derſom nogen af denne Garde dræbte hinanden, da ſkulde han enten miſte ſit Liv eller og være landſhygtig og kaldes Niding p. 175, kunde den Anklagede ey overbevifes, da ſkulde han frie ſig med 6 Mænds Eed p. 188, og begik nogen Forræderie mod Kongen, da ſkulde han ey allene miſte ſit Liv, men og have alle ſine Eyendele forbrudte p. 192. Men endſkiønt dette er den førſte ſkriftlige Danſke Lov, ſom er kommet til os, ſaa har man dog ey Aarsag at tvivle paa, at jo mange af diſſe Anordninger have tilførn været i Brug ved vore Kongers Hoffer. I Wincheſter udgav Kong Knud og Love paa Angel-Saxiſk baade i Geiſtlige og Verdslige Sager, ſom ſkulde gielde i England, men hvor vidt, og om de have været antagne i Dannemark, derom finder jeg intet. Det ſamme maa og ſiges om de 34 Artikler om Jagten og Skovene, ſom Spelman haver anført i Gloſſario Archaiologico p. 240, og en anden om Mord p. 195. ſom Engelliſke begik paa Danſke, hvilken i Summen ſtiller noget fra den ſom Saxo p. 199. anfører for Manddrab i Almindelighed, hvilket da og længe efter kunde forſones med Venge. Til Slutning om denne Konge vil jeg anføre hvad Cypræus in An. Ep. Schleſv. C. 15. p. 192. og 94. beretter, ſom han ſelv maa være ansvarlig for, nemlig at mange Kirker i Dannemark bleve i hans Tid opbygte af hugne ſirkantede Stene, og et andet Slags Stene, der er ſom en Cement, og taſte med Blye, hvilket altsammen blev did ført fra England, ſom ſaa meget lettere kunde ſtee, ſaafom han og de andre Danſke Konger, der regierede i England, gav deres Danſke Underſaatter Tilladelle til at udføre hvilke Varer de vilde af England for ingen eller ringe Pris.

Efter Knud den Store blev hans Søn Harde-Knud Konge i Danmark, og en anden af hans Sonner Harald i England. Om trent ved samme Tider var det at Harde-Knud, som de fleste og beste Engellske Skribenter berette, sendte sin Søster Gunhild til hendes Kæreste Henrik, Kaysers Conrads Søn i Tydskland, med hvilken hun længe havde været forlovet siden 1027. da hendes Fader var i Rom. Dog seer man af deres Beretninger, at hun er gaaet til Skibs fra England, og, som det synes, imedens hendes Fader endda levede, hvoraf jeg slutter, at hun er bleven ført over til Danmark, og derfra udstyret af sin Broder Harde Knud. Hvorom alting er, saa er det vist, at hun med stor Pragt blev udført, og til den Ende baade det Kongelige og offentlige Skatkammer udtømmede. Alle store i England fulgte hende til Skibet, og bleve herom endda længe efter, som Wilhelm af Malmesbury vidner p. 77. Biser siungne. Det samme bekræfter og Matthæus af Westmynster p. 211., som levede næsten 300 Aar efter, med Tillæg, at bemeldte Biser siunges overalt i hans Tid, og at det var utroeligt hvad hun fik med af Guld, Sølv, Klæder, Edelstene og kostelige Heste. Under det Aar 1040 fortæller Pontoppidan i sin Kirke-Historie t. 1. p. 199. at en fornem Dansk Herre ved Navn Stig Hvide stiftede det Kloster Essenbek i Jylland ved Randers, og at det er det første Danske Kloster, som man med Bished haver Underretning om naar det er stiftet. Paa samme Tid blev og i Randers bygget den første Kirke ved nogle Engellske Riismænds Hielp. Da var og St. Johannis Kirke i Viborg allerede bygt. Saaledes seer man at Danmark blev efterhaanden Christent, oplyst, poleret og ziret med Bygninger, men at det ey er dermed gaaet saa fort, som man gemeentlig indbilder sig; tvertimod at det haver taget lang Tid, inden Hedenstabet og de grove Sæder kunde udroddes. Udi samme Aar besteg og Harde-Knud den Engellske Throne efter sin Broder Haralds Død; han kom did med 60 Danske Skibe, og besøel kort efter sin Ankomst, at der skulde gives hans Søe-Folk paa hvert Skib 20 Mark af de Engellske, hvilket en Engellsk Skribent udregner at have beløbet sig til 21089 Pund, foruden 11048 Pund som noget efter maatte gives til 32 Skibe. En anden siger, at han besøel at give hver af Koerskarlene 8 Mark, og hver Styrmænd 12 Mark, eller kun 10 efter en andens Beretning v. W. Malm. p. 76. H. Hunt. p. 365. R. ab Houed. p. 438. S. Dun. p. 180. M. West. p. 211. og F. Wig. p. 623. hvorom alting er, saa var dette den sidste Skat som de Danske hævdede af England. De Engellske rose denne Konge meget for sin Gavmildhed, hvilket var og det eeneste, hvorudi han slægtede sin store Fader paa, og anføre til Bevis, at han fire Gange om Dagen holdt Taffel for sine Folk, hvorhen og ubudne kunde komme, v. H. Hunt. p. 365. Men at Kongens Rundhed i Mad og Drikke haver gaaet vel vidt,

det kan man ſlutte af hans Endeligt, ſom de Engelliſke eenſtemmigen bevidne at have tildraget ſig paa et Bryllup under Glaſſene, v. Ingulphus ap. *Galeum* t. 1. p. 62. F. Wig. p. 624. og S. Dun. p. 181. Af denne Konge Hayes endeel Engelliſke Moner, men kun een, ſaavidt bekiendt er, og; ſom jeg tilforn haver omrørt, der med nogen Grund kan holdes for at være ſlagen i Dannemark. Henrik Knygthon i den Samling af de 10 Stribenter p. 2326. giver de Danſkes Forhold i England i denne Konges Tiid et meget ſlet Skudsmaal, særdeles at ingen Mand kunde have ſin Kone, Datter eller Pige i Fred for dem, og at de derfor og fornemmelig efter hans Død bleve udjagede. Nu ſtiffer vel nogen Had og Partifſhed i dette Vidnesbyrd, ſom er alt for almindeligt, men ellers er det dog vel ey uden Grund.

Efter Harde-Knuds Død, ſom tildrog ſig 1042, yttrede ſig den ſamme Svaghed i Dannemark, ſom gemeenligen i alle Riger, der forhen have gjort ſtore Erobring; thi de Danſke maatte da underkaſte ſig de Norſke og deres Konge Magno, den hellige Olai Søn. Paa Viborg Ting gif hans Val eenſtemmigen for ſig, hvor de Danſke baade i de ældre og i de nyere Tider plejede at vælge deres Konger, ſom Heimskringla vidner t. 2. p. 27, hvoraf man maa ſlutte, at Viborg haver fra gammel Tid været et anſeeligt Sted. Kort efter ſin Ankomſt til Regieringen holdt Magnus en Sammenkomſt i Slesvig med Hertug Bernhard af Sæxen, Bezolino, Erkebifp i Bremen, Rudolpho, Biſp i Slesvig, og Thiadmaro, Biſp af Hildesheim, en indfødt Danſk, og er det vel venteligt, at adſkilligt Religionen angaaende er da og iblant andre Ting blevet afgjort, helſt ſiden ſaa mange Biſper vare der ſamlede. Dog melſer Adamus, ſom p. 31. taler om dette Møde, intet herom, ſaa at det ey er paa nogen ſaſt Grund, at de nyere kalde det et Concilium. Venderne, ſom beboede Jomsborg, og vare ſtarke Særsøvere, tænkte ved denne Forandring i den Danſke Regiering at unddrage ſig det Danſke Scepter, ſom de fra Forſtingen af havde ſtaaet under. Men Kong Magnus forſtod det uret, drog did, indtog Staden, opbrændte den, og plyndrede det omkringliggende Land. Og da nogle andre Vender vilde ſiden efter forſøge deres Held imod Dannemark til Lands, gif Magnus dem uforſagt i Møde, og overvandt dem i et ſtort Slag ved Hedebye eller Slesvig, og ſatte ſaaledes Dannemark i Sikkerhed baade til Lands og Vands for diſſe Røvere, hvorved Handel og Bandel blev i ſin gamle Skik. H. K. t. 2. p. 30. 31. 31. &c. Knytl. S. p. 36. Ad. Br. p. 32. og Theod. Mon. p. 51. og 52. Udi denne Konges Tiid finder jeg ellers Kiøbenhavn nævnet, og det i Knytlinga Saga p. 38, hvor den kun kaldes Havn, og ey ſiges, enten den var en Stad, eller hvad den var, men af de efterfølgende Ti-

Eiders Historie, saa og af Sammenhængen paa bemeldte Sted, sees at den da kun haver været en Sammelplads for Skibe, hvor dog maake allerede nogle faa Huse have været bygte. Saavel Danske som Norske Skribenter kjeppes ellers som med hinanden om i at ophøje denne Konge for hans Tapperhed, Retfærdighed og Godhed, saa at de alle eenstemmigen give ham Tilnavn af den Gode. Om hans herlige Love skal jeg handle, naar jeg kommer til Norge, hvor han udgav dem, og hvor man og er vis paa at de have gieldt; da de derimod synes at have været brugelige i Danmark. Med alt det blev dog Landets indvortes Fred ideligen forstyrret i hans Tid ved de Oprør, som Hans Jarl Svend Ulfson eller Estrithson gjorde, saa at Derne og Skaane bleve jevnlig plagede med Mord og Brand. Af Magni Danske Mønter haves tvende: paa den ene staaer paa den ene Side en Mand med Omkrift af Latinske Bogstaver: Magnus Rex, og paa den anden et Kors med Prikker om, og følgende Runeskrift: Sevin. Aulhæts. Frnte, hvilket Keder i sit Skrift: Runz in nummis vetuktis p. 21. forklarer saaledes: Svend Olai Frende, og er af den Mening, at denne Mønt er slagen af Svend Jarl, imedens han endda var Magno tro, og at ved Olaus forstaaes den Svenske Konge Oluf Skoutkonge, med hvilken Svend var beslagtet. Den anden Mønt beskriver samme Keder i det Skrift kaldet Numus aureus Ochini p. 70, at paa den ene Side staaer en bevæbnet Mand indtil Brystet med Omkrift: Magnus Rex, og paa den anden et stort Kors med nogle Prikker om, og Omkrift: Outhencar On. L, ved hvilken sidste Bogstav upaatvivletlig maa forstaaes Lund i Skaane. Denne Mønt tiener herligen til at stadfæste, at den forhen anførte af Hartheknut, som i alle Maader er ligesom denne, undtagen Kongens Navn, ey er slaget i England, men virkelig i Danmark.

Magnus var saa god en Regent, at hans Undersaatter kunde ey andet end være misfornoyede med det Aar 1047, som berøvede dem ham, efterat han havde regieret 5 Aar i Danmark, 11 i Norge, og kun opnaaet en Alder af 21 Aar.

Hans Jarl Svend Ulfson eller Estrithson, den store Knuds Søsters Søn, besteg derpaa den Danske Throne. En Herre, der vel var uheldig i Krig, helst i den Norske, men som dog bør regnes iblant vore beste og berømmeligste Konger, thi han satte den christne Troe paa aldeles faste Fødder hos os, og gjorde mere til Landets indvortes Forbedring end nogen af hans Forfædre, hvorfor han og var inderligen elsket af alle sine Undersaatter. Saa længe den Norske Krig varede, hvilken ey fik Ende, før Aar 1064, kunde han

dog en tænke ret meget paa sit Lands Forbedring, thi den stridbare Norske Konge Harald Haardraade foruroeligede aarligen Dannemark med sin Stode, og foer allevegne ilde frem med Mord og Brand. Iblant andre Stæder opbrændte han Aarhus tilligemed Kirken. Ad. Br. p. 36, og plyndrede Slesvig, eller som 2de Poeter, der vare nærværende, vidne i Heimskringl. t. 2. p. 96. opbrændte den. Torfius t. 3. p. 284. beretter, at han der fik et utroeligt Bytte, saasom Slesvig var paa de Eider den rigeste Stad i Dannemark, og at han forte fangne bort med sig de fornæmste Mænds Koner og Døtre, der havde flygtet did, som til et sikkert Sted. Saa Aar efter, omtrent 1066. blev denne ulykke- lige Bye atter indtaget, plyndret, opbrændt, ja aldeles ødelagt af Benderne, Ad. Br. p. 47. Saa ilde gik det denne Folke- og Penge-rige Stad, som efter Adami Vidnesbyrd p. 56. sendte sine Skibe til Benden, Sverrig, Semland, nu Preussen, ja indtil Grækerland, hvorved enten maa forstaaes Rusland, eller i det mindste, at Skibene lagde sig ind i de Russiske Havne, og Handelen siden blev drevet over Land ved Flodernes Hielp lige indtil Grækerland, hvor da mange Danske, Norske, Svenske, Engelske og Russer opholdte sig, tiende Kepsere og vare bekendte under det Navn af Væringes. Slesvigs Beleylighed gjorde ellers, at den snart blev opbyggt igien, og kom næsten til sin gamle Herlighed. Det er en at tvivle paa, at jo Kong Svend og de Danske have igien undertiden besøgt Norge, og der holdet ligesaadant Huus, som de Norske holdte i Dannemark, hvortil jeg og finder nogle Spor i de Islandske Skrifter, men hverken ere deres Feittoge saa noye beskrevne, en heller synes de at have været af den Betændighed som de Norskes, thi Adamus, der levede paa de Eider, kalder den Norske Konge Harald: Fulmen Septentrionis, fatale malum omnibus Danorum insulis. Overalt synes de Danske at have ført denne Krig, med mere Leimfældighed end de Norske, hvilket maa tilskrives Kongens Omhu for at blodgjøre sine Undersaatters haarde Sæder ved Politesse og Christendom. Saaledes afftod han fra at forfølge de Norske for at redde sine Mænd, som de havde kastet ud paa Havet, da han dog den Gang kunde let have indhentet dem, og efter al Formodning slaget dem, siden han var langt stærkere; ligeledes lod han sig noye med at tage til Fange de Norske, der vare paa 7 Skibe, og som bade om deres Liv, H. K. t. 2. p. 98. og 99, da det dog paa de Eider var meget brugeligt at ihjelslaae alle Bevæbnede og Harald kun fielden teede sig saa naadig. Denne langvarige og blodige Krig forarsagede, at Havet var da meget usikkert, og at SøeKøbere fra Eurland, Benden og andre Østerlande foruroeligede de Danske Strømme, mod hvilke Kongen vel beskikkede Jarler og Skibe, men uden nogen synderlig Birkning, saalænge den Norske Krigstod paa; ja Kongens egen Søster-Søn, eller rettere Broder-Søn, Asmund, lag-

de sig efter Søe-Roverie, og plyndrede baade Ben og Siende, hvorover han og tilsidst maatte sætte Livet til, H. K. t. 2. p. 113. Til de Tider maa derfor henføres hvad Adamus p. 56. beretter, at Belterne mellem Jylland, Sjern og Sielland vare formedelst Søe-Rovere meget usikre, thi efterat den Norske Krig var til Ende, er det ey at tvivle paa, at saa omhyggelig en Konge for sit Lands Beste, som Svend, jo haver gjort Anstalt til at dæmpe disse Søerovere, hvilket og Saxo p. 212. vidner, sigende at Kongens Søn Knud erholdt store Sejrvindinger over de Sembiske og Esthniske Søe-Rovere. Adamus p. 56. taler ellers om en Maade, som de Danske da betiente sig af mod Søe-Roverne, og de langs Øster-Søen boende Hedninger, hvilken kommer overens med vore Kapere, dog med den Forskiel, at vi kun bruge Kapere i ordentlige Krige, men disse gamle Kapere derimod vare bestandig i Brug, under Paaskud at forsvare de Christne mod Hedningerne, saa at de kan ansees som de nu værende Maltheser-Riddere. At være Hedning gav derfor da ligesom nu at være Tyrk, en anden, saa kaldet Christen, Rettighed til at dræbe ham. Vor fælleds menneskelige Natur kunde ey redde ham. Ulyksalige Tider! ulyksalige Sætninger! som giøre evig Krig og Rov til Dyd, og som under Religionens Masque og hellige Løfter og Pliqter ophæve Naturen, Religionens Grund. Disse Søe-Rovere, (thi lad os give dem deres rette Navn), kaldres af de Tydske Aftomanner, af de Skibe, som de fore paa, og af de Danske Vikinger, fordi de gemeenligen laae i Vigter og Bugter, og lurede paa de forbiesplende. Deres fornemste Ophold havde de paa Sielland, hvorfor der og fandres stor Rigdom, som de ved Plyndren havde sammenbragt. De gave Kongen aarligen en vis Skat for denne smukke Frihed. Det værste var, at de ofte plyndrede deres egne Landsmand, og stundom bleve selv neenige indbyrdes, og solgte hverandre imellem sig, ja endog til Hedningerne. Alt dette viser, hvor haardt det holdt, og hvor langsomt det gik, inden det gamle barbariske Væsen kunde aflegges, og at denne ellers gode Konge og hans Folk vare endda kun lidet polerede mod vore Tider at regne, da endog al Barbarie ey er afslagt midt i det store Lys som en luttrret Religion og Fornuft eller Philosophie haver antændt, hvorpaa kan tiene til Beviis den næsten barbariske Udfærd, som en ellers af de berømmeligste Nationer haver i nærværende Krig udviiist til Søes, hvilken vel fornemmelig maa tilskrives visse particulieres og særdeles Søefolk, der ofte ere mere upolerte, uoplyste og grove end andre; men dog tilligemed viser, at det er langt fra at Folk i Almindelighed ere nu bedre end tilforn, endskiont de have saa megen bedre Veylighed dertil, og burde altsaa være det. Dog maa man tilstaae til vor Skam, at det er for meget at fordre, at alle Mennesker skulde være fornufstige og Christne. Men at komme til Kong Svend

igien, da finder jeg, at han i Begyndelſen af ſin Regiering, omtrent 1050, haver i Følge af den Wendifke Konge Gotheſkalk, og den Saviſke Hertug Bernhard gjort et lykkeligt Tog imod endeel af de Brender, ſom kaldte ſig ſelv Wilzi, men kaldtes af de Tydiſke Leuticii, og det egentlig imod Circipanerne, hvor han erhvervede ſtort Rov og Bytte, og dæmpede dette røverſke Folk, ſee Ad. Br. p. 39. og Ordericus Vitalis l. 4. p. 513. in *Duchesnii ſcript.* Norm. For at føre alle diſſe Krige, hvoraf de fleſte ginge for ſig til Bands, var det fornødent at have anſeelige Floder, ſom jeg og finder, at Kong Svend ofte haver havt i Søen; ſaaledes beretter Heimskringla t. 2. p. 94. at han engang havde paa ſin Flode imod de Norſke halvdelen af Altauen, p. 95. at hans Skibe efter en da levende Poets Ord, vare ſmukt maled og forgyldte, p. 97, at de Danſke Skibe vare behændigere end de Norſke, p. 129. at den Danſke Flode var engang 300 Skibe ſtærk, den Saviſke Kronike ſiger p. 174. at den Flode ſom Svend ſendte 1069 til England, beſtod af 300 Skibe, hvormed kommer overeens Wilhelm af Malmesbury p. 106, da Florentius af Worceſter derimod p. 635. kun udgiver den for 240 Skibe. En anden Danſk Flode, ſom 1075. landede ved England, udgives af den Saviſke Kronike p. 183, og Wilhelm af Malmesbury paa ovennævnte Sted for at have beſtaaet af 200 Skibe. Det er ey at tvivle paa, at jo de Danſke, ſom ſaa vante til Søen, og havende ſaa anſeelige Floder, have og vanket meget om paa Havet for at drive Kiobmandſkab, endſkiønt jeg maa tilſtaa, at jeg derom finder kun ſaare lidet optegnet, hvilket jeg dog tilſkriver Skribenternes Skiødesløſhed, ſaaſom de ſaa overblevne Spor tydeligen viſe, at de da have havt en anſelig Handel, ja langt ſtørre end den længe efter var, da de ſaa kaldte Hansſtæder havde draget al Kiobmandſkab til ſig, og qvalt endog Landets indvortes Handel; jeg haver tilſorn viſet, hvor anſelig en Handels Stad Slesvig var paa de Eider. Adamus vidner p. 58. at Bornholm, eller Holmen, ſom han allene kalder den, var en Sammeplads og ypperlig Havn for alle de Skibe, der ginge til Grækerland, det er at ſige Ruſland. Nu omſtunder er der ingen god Havn ved Bornholm, men vel Tegn til, at den der har tilſorn kunnet være, ſom nu er grundet op med Sand og Mudder. Af ſamme Skribent p. 65, kan man ey andet ſlutte end at de Danſke da have handlet paa Vinland, det er Nord-America, thi ſaa lyde hans Ord: desuden fortalte Kong Svend, at der endnu var af mange fundet en De i det ſtore Hav, kaldet Vinland, fordi der vorede Vintræer af ſig ſelv, ſom bare god Viin; ja jeg haver og hørt, ey ſom løſ Snaf og Fabel, men efter rigtige Beretninger af de Danſke, at der er Overflodighed af Korn, ſom vorer vildt. Verſom det ſom Torfæus Hiſt. Norv. t. 3. p. 331. beretter, har tildraget ſig i Roſkild, ſom jeg tror, thi Kong Svend opholdt ſig
der

der meget, saa viser det tydeligen den Stads da værende store Handel, thi der siges at langs ved Bryggerne laae Skibe og Kiøbmand seylfærdige til Saxon, Osterreichene, (hvorved fornemmelig forstaaes Esthland, Rusland, Finland, Lissland,) og til Sverrig og Norge, hvilket sidste er det mærkeligste, saasom Krigen imellem Dannemark og Norge stod endda paa. Til Curland handlede de de Danste ogsaa, thi Adamus vidner p. 58. at Kong Svend ved mange Gaver formaaede en Kiøbmand til at bygge der en Kirke. At de Danste og have handlet paa Gronland, eller i det mindste faaet Bahre derfra ved de Norstes Middel, det kan man see af Torfæi Gronlandia p. 205, hvor der berettes, at en vis Islænder kaldet Kroka-Nef bragte til Kong Svend 50 Falke, hvoraf de 15 vare hvide, 5 hvide Gronlandske Bjørner, Skindvahre, Hvalbeen, og Huden af Røstner, hvoraf da giordes Ankertouger, hvilke Bahre vare Kongen saa meget mere kjærkomne, saasom han i lang Tid formedelst den Norske Krig en havde faaet slige. Saa anseelig Handel kunde ey andet end befordre Landets Velstand, og sætte Kongen og Indvaanerne i Stand til at giøre nyttige Indretninger og Stiftelser, hvoraf følgende ere komne til os. I Jylland havde i Begyndelsen kun været to Bispedømmer, det ene i Slesvig og det andet i Ribe, hvortil siden det tredie i Aarhus var kommet, som dog efter kort Tid gik ud igien, saa at hele Nord-Jylland var i geistlige Ting overlade til en eeneste Mands Omsorg, som umuelig kunde bestride dem alle. Kongen stiftede derfor Ribes-Bispestol i fire Dele, efterat Biskop Wall der var død; een lod han blive i Ribe, den anden i Aarhus, den 3die i Viborg, og den 4de i Benschel, som fik sit Sæde, om ey strax, saa dog siden, i Borglum; see Adamus p. 39. og 55. Skaane havde hidindtil i geistlige Ting ligget under Bissen af Roskild, hvorfra det med bemeldte Landstabs Omvendelse og Forbedring havde gaaet langsom for sig. Denne Ulejlighed affkaffede og Kong Svend, og stiftede der 2de Bispedømmer, det ene i Lund og det andet i Dalbye, heraf maa man slutte, at Dalbye haver været et langt anseeligere Sted, end nu omstunder. Udi Lund blev Henrik Biskop, som havde først forestaaet Kong Knuds den Storrs Skatkammer, og siden været Bisp paa Orken-Derne, og havde ført bemeldte Konges Skat med sig til Danmark, men til sin Ulykke, saasom den gav ham Anledning til at leve overdaadig, og at henfalde til Drik, hvorved han forfortede sit Liv, hvorpaa begge Bispedømmerne bleve smeltede sammen til eet, og Sædet forblev i Lund, hvorimod den Lundiske Bisp Egino stiftede et Munkelofster i Dalby, hvor han tilforn havde været Biskop, vid. Adamus p. 57. og Saxo p. 205. Det er ey at undre paa, at saa mange Bispestoles Oprættelse gav Kongen Anledning til at tænke paa at have sin egen Erkebisp i Landet, hvortil og maafee politiske Aarsager drev ham for ey længer

længer at ſiddes paa Hovedet af de Bremiſke Erkebiſper. Adelbert, ſom da var Erkebiſp i Bremen, var og ſelv villig hertil, thi han tænkte at blive Patriarch over hele Norden; og da det ey gif an, maatte og Kongen lade ſit Anſlag fare, og overlade denne Ære til ſin ſtore Son Erik den Gode: ſee Adamus p. 41. Domkirken i Roekilde, i hvilken Kong Svends Fader Ulf var bleven myrdet, havde kun hidindtil været af Træ, men Kongen beſluttede, ventelig for ſin Faders Skuld, at lade den bygge af Steen, men den blev dog ikke færdig i hans Tid, ſom Saxo beretter p. 215; en Anonymus hos Weſtphal t. 1. p. 1412. og 1413. vidner, at Kongens Moder Eltrich gav udi Biſp Wilhelms Tid 50 Bøndergaarde til bemeldte Kirke, ventelig for ſin Mandſ Siæls Skuld, og at hun beſørgede den opbyggt af Steen. Kongen ſelv gav og for at forſone et Mord, ſom han der havde ladet bedrive, den halve Deel af Stevns Herred til bemeldte Kirke, Saxo p. 211. Overalt vidner Ælnothus p. 18. at denne Konge berigede Biſperne og alle Geiſtlige, og at han baade ſelv bygde anſeelige Kirker paa de fornemſte Stæder, ſaa og herligen udjirede dem, ſom allerede vare bygte. Ja Adamus vidner p. 51. at der da allerede vare i Skaane 300 Kirker, i Siellands Strigt 200, og i Fyens 100, hvoraf man baade kan ſlutte, hvorvidt den udbortes Chriſtendom havde udbredet ſig, og hvor mange Indvaanere der da omtrent have været: thi man maa i det mindſte regne 100 vorne Folk for hver Kirke. Og at denne Konge frem for alle andre Danſke Konger haver gjort meeſt til Religionens Udbredelſe hos os, og til det endda vankundige Folks Underviſning, det bekræfter ogſaa Saxo p. 207. Udi Slesvig havde Kongen en Sammenkomſt med den Bremiſke Erkebiſp Adalberto, hvor under Gieſtebudet, ſom varede i 8 Dage, meget blev afgjort om Kirke-Sager, Chriſtendommens Forfremmelſe, og Hedningernes Omvendelſe, v. Adamus p. 38. Saadanne Samlinger med Erkebiſpen havde Kongen jevnlig ved Eyder-Strømmen, vid. idem p. 39. Det var ey allene udi ſine egne Riger, at Kong Svend forfremmede Troen, men og udi ſine Naboers, hvilket viſer i hvilken Omgang og Anſeelſe Dannemark da ſtod hos Fremmede for ſin Konges Skuld. Saaledes lod han ved Biſpen af Skaane beſørgte Chriſtendommen i Sverrig, ſom der ſtod paa ſvage Fodder efter den gode Kong Steinkels Død, og ſendte ſine Clerke baade derhen og til Norge med underliggende Der for at underviſe Almuen, hvorved mange i bemeldte Lande bleve omvendte og bedre underviſte; Til den Ende holdt han ſtedſe Benſkab ved lige med de Norſke Konger, Haralds Sønner, Oluf og Magnus; han formaade og Erkebiſpen af Bremen til herefter at beſtikke lutrer Indfødt til Prædikantere i Norden, da de tilforn meeſt havde været fremmede, Engeliſke og Tydiſke. Indvaanerne paa Bornholm og af Bleking vare endda Hedninger, men bleve ved den Skaans

Skaanske Bisp Eginio omvendte, døbte og formaæde til at ødelegge deres Afguders Billeder, og for de Penge, som de vilde givet ham, at opbygge Kirker, underholde de Fattige, og friskibe Fanger, som der vare i stor Mængde, vid. Adamus p. 47. 48. 54 og 57. Slige Forretninger kunde Kongen saa meget bedre besørge, som han var en lærd Herre og vel underviist i Guds Ord, og desuden havde længe opholdt sig i Sverrige, saa at han kiendte Landet; og var det ey allene Theologien, som han var erfaren udi, men og andre Videnskaber, særdeles sit Lands Historie og sine Forsædres Bedrifter, hvorfor han og paa sin Beføstning lod undervise adskillige Geistlige, hvorpaa Hayes et mærkeligt Exempel udi hans Hof-Capellan Svend, en Normand, der siden blev Biskop i Roskild, vid. Adamus p. 39. 48. Ælnothus p. 13. Saxo p. 209, og Florentius Vigornienlis p. 639. Svend er altsaa den første af vore Konger, som har indlagt sig Berømmelse for Lærdom. Ey mindre Roes fik han for sin Gavnildhed, hvorpaa Torfæus i sin Norske Historie t. 3. p. 330. og 331. fremfører et mærkbart Exempel, og Ælnothus p. 13. i Almindelighed saaledes beskriver: han underholdte og forsørgede Faderløse, Enker, Fattige, fremmede og særdeles nødlidende Geistlige, af hvilke Ord man med god Grund kan slutte, at han haver stiftet de fleste Hospitaler i Danmark, som man siden finder i saadan Mængde. Men som alle Mennesker have deres Fejl, saa havde og denne ypperlige Konge, thi han var meget hengiven til det smukke Rion, og avlede mange foldige naturlige Børn, hvoraf endog 5 efter ham besteg Thronen. Men herudi vare for det første de Geistlige og Erkebispnen i Bremen meget Skyld, som tvang ham til at forskyde sin retmæssige Dronning Gunhild, der var fra Sverrige, under Paaskud, at hun var ham for nær beslægtet, og dernæst var det Danske Folk da særdeles hengiven til denn: Last, hvorudi, saa og i Mad og Drikke, de beginge de største Uordener, vid. Adamus p. 39. for det øvrige var Kongen langt mere poleret end de fleste af hans Undersaatter, hos hvilke endda fandtes en særdeles Haardhed i Sæder, saa at Adamus p. 57. skriver, at de heller, for hvad Forseelse det end var, vilde halshugges, end taale Slag, og at der var ingen anden Straf end Døe og Trældom, saa og at det var uanstændigt, om nogen der var dømt fra Livet, viste mindste Tegn til Frygt, langt mere, om han græd, hvilket endog blev lastet, om det skeede for eens nærmestes Død. Overalt vil han ey rose nogen af deres Love, undtagen denne: at besøvede Qvindfolk bleve solgte, hvilket dog efter mit Tykke ogsaa bær Bidne om deres Haardhed, thi paa den eene Side at elske Rionnet, og paa den anden at straffe det og befrie sig selv, det er aabenbare Uretfærdighed.

Hidindeil have vi seet det gode som den Christne Troe indførte hos os, nu maa vi og betragte det onde, som dermed fulgte, hvorhen jeg regner at Landets

Rigdom blev ført ud til Rom, deels ved den aarlige St. Peders Skat, som maatte gives til Paven, see Pontoppidans Dänischer Kirchen-Historie t. 1. p. 211. og deels ved de Pillegriims Reyser, som de Danſke gjorde til Rom af Andagt, vid. Torſæi Hiſt. Norv. t. 3. p. 330. og 331. og hvilke ſiden vedvarede ſaa længe den Catholſke Religion ſtod ved Magt. Om Haandværker og Arbejden ſinder jeg kun ſaare liden Efterretning, endſkiønt det vel er rimeligt, at de have tiltaget baade i Tal og i Arbejdernes Mængde ved den Fred og Omgang, ſom da var med omkringliggende chriſtne Folk, og ſiden man mærker, at Kiøbstæderne have tiltaget i Tal og Størrelſe, hvilket ſærdels maa være ſteet med Roeskilde, hvor denne Konge meeft opholdt ſig, Saxo p. 212. Med alt det ſinder jeg intet udtrykkeligt om Haandværker og Konſter, undtagen det Saxo p. 208. beretter om den forſudte Dronning Gunhild, at hun broderede meget ſmukt, og forærede iblant andet en koſtelig Kaabe til Roeskildes Dom-Kirke, og at der paa det Kongelige Konſtkammer i Kiøbenhavn findes et Kors af Rosmer-Tænder med en Inſcription, der tilkiendegiver, at det haver tilhøret Helena, ellers kaldet Gunhild, Kong Svends Datter, vid. Jacobæi Muſeum. Siden de Danſke vare ſaa store Søemand, ſaa maa man høylig forundre ſig over, at de, ſom Adamus beretter p. 58. endog i denne Konges Tid ey vidſte hvorvidt Oſter-Søen gif, og at en Danſk Mand ved Navn Ganund Wolff, ſom han kalder Sacrapa Danorum, hvorved ventelig ſkal forſtaaes en Fart, paatog ſig forgieves at opdage dette. Er det ſaa, da maa det være Længden af den Borniſke Bugt, ſom har været dem ubekendt, thi den Finniſke have de upaarvøielig kiendt, ſaaſom de maatte fare til dens Slutning for at komme til Ruſland. I hvilken Anſeelse Kong Svend ellers haver ſtaact hos omlyggende Folk, kan ſees af det Ordericus Vitalis fortæller l. 4. p. 513. at der vare i den Krigshær, ſom han ſendte mod den Engeliſke Kong Vilhelm Norſke, Engeliſke, Wallaker, Friſer, Saver og Bender, og Annaliſta Saxo p. 505. og 506. i *Eccardii corp. hiſt. m. ævi t. 1.* at Kongen holdt Samtale og gjorde Forbund med Keyser Henrik den 4de, med hvilket ſidſte og Adamus kommer overeens, vidnende, at han mere end engang havde Omgang og Forbund med Keyser Henrik den 3. og den 4. Ja den myndige Pave Gregorius 1. eller Hildebrand viſte ey allene Høvyagrelſe men endog Fortroelighed og Venſkab imod ham, ſom hans overblevne Breve vidne, der ſtaaer p. 336. og 355. i den 12te Tome af Conciliis af den Venetianiſke Edition. Denne Anſeelse og Fortroelighed, tilligemed de Danſkes jevnlige Omgang med de Engeliſke, foraarſagede, at mange Engellændere, der vare miſfornøiede med Vilhelms haarde Regimente, forlode deres Fæderneland, og flyede til Dannemark, ſom ventelig ingen Skade har haft af dem, endſkiønt det synes ligesom de fleſte igiær ere dragne bort, see Wil-

helm

helm af Malmesbury p. 104. I Jacobæi Museo S. 3. p. 1. og 2. og hos Birchod p. 50. finder jeg adskillige Mønter af denne Konge, og deriblant nogle Bracteater eller Gulpenge, som jeg dog tvivler om bør henføres til ham, men vel til Svend, Erik Emunds Søn; thi jeg er af den lærde Sperlings Tanker, at den Engelske Konge Henricus 1. der kom til Regieringen 1100. er den første der har ladet slaae saadanne Penge. Jeg kan ellers ey holde mig fra her at anmærke, endskjønt det ey vedkommer nærværende Forehavende, at det Navn Magnus, som denne Konge fører baade i sin Gravskrift, paa ovenmeldte Kors tilhørende hans Datter Helena, og hos mange gamle Skribenter, ey betyder den Store, men var hans virkelige Navn ligesaavel som Svend, og som han efter at Anseelse haver taget sig eller maaskee faaet, da han var Kong Magni Carl, af Magno selv. Bør berømmelige Baron Holberg havde derfor gjort vel, om han i sin Danske Historie t. 1. p. 182. ey havde railleret over dette Navn.

I hvad Tilstand Dannemark ellers var paa de Tider, og at Landet efter al Anseende da ey haver havt saa mange Indvaanere, som nu, det kan best sees af følgende Adami Beskrivelse p. 55. 2c. “ Eyder-Strømmen skiller Danne-
 „ mark fra Nordalbingerne; alt det faste Land, som ligger Norden for den fra
 „ Slesvig af kaldes Jylland, og har 5 til 7 Dages Rejse i Længden, men
 „ er bredest ved Eyderen og bliver alt smalere og smalere. Landet er ufrugt-
 „ bart, og næsten øde, undtagen ved Floderne. Der ere store Skove; inden
 „ i Landet boe kun faa Mennekker for Jordens Ufrugtbarheds Skyld, og ved
 „ Søe-Siden ey heller mange af Frygt for Søe-Røvere. Hvor der ere Fjor-
 „ der og Sunde, der ligge dog store Stæder; som Ribe, hvorfra seyles til
 „ Frisland, Sæxen og England; og Aarhus, hvorfra seyles til Fyen, Sles-
 „ land, Skaane og Norge. Paa Fyen ligger Odense, en stor Stad, og er
 „ alle omkringliggende smaa Der meget frugtbare. Sielland er 2 Dages Rej-
 „ se lang, og næsten lige saa bred. Den har Overflod baade paa Korn og
 „ stridbare Mænd. Skaane er det smukkeste Land i Dannemark og bær ogsaa
 „ Navn deraf. Det er opfyldt med stridbare Mænd, har Overflodighed paa
 „ Korn, og er riig paa Bahre. I Jylland er og den By Alsborg. Møen,
 „ Falster, Lolland, ere alle frugtbare, og have Overflodighed af Korn. Saa-
 „ vidt Adamus“. Hans gamle Scholiast skulde næsten bringe en paa de Tan-
 „ ker, at der da var Skibsfaar fra Ribe paa Middelhavet lige til Jodeland. Ri-
 „ meligt er det, at de Danske, som siden vare med paa de hellige Tog, ere seyle-
 „ de ud fra Ribe. Paa et andet Sted siger bemeldte Scholiast, at der fra Skaa-
 „ ne og til Birca i Sverrig var en Seylads af 5 Dage, og derfra og til Rus-
 „ land afatter 5 Dage.

Kong Svend, hvis Navn stedse bør være helligt hos os, døde 1076, og blev hans da levende ældste Søn Harald Konge efter ham, som udi sin korte Regiering sad i bestandig Fred for udvortes Fiender, men plagedes derimod af sine egne Brødre, og det saa meget desto mere, som han aldeles ey var oplagt til Krig, men tilbøielig til Fred, og ligere en Munk end en Konge, som han beskrives i Knytlinga Saga p. 54. og af Saxone p. 214., hvilken dog siden roser hos hans Broder Knud en ligesaadan Gudsdyrkelse, saa at det synes, at Harald kun er bleven saa slet asmalet, fordi han understod sig at trætte med Knud om Kronen, og havde endog den Lykke at erholde den frem for ham; hvorimod til hans Ulykke Knud siden blev en canoniseret Helgen. I det mindste synes hans Love at vise, at han haver været en god, men ey en stridbar Konge, i hvor meget end Saxo laster dem; thi han afskaffede al Tvøekamp, som indtil den Tid havde været brugelig i Rettergang, og gav de Anklagede Lov til at befrie sig med Eed, hvorfor og Alnothus p. 19. skriver, at de Danske stedse siden forlangede, at hans Love maatte holdes ved Magt. Ja Svend Aagesen vidner p. 87. at han var den første, som gav de Danske Love, hvorved han enten maa forstaae skriftlige eller almindelige, thi Knud den Stores Gaards Ret er ældre, men var kun for Hoffet. Derfor er det vel og, at en Anonymus hos Westphal t. 1. p. 1413. kalder ham, vir optimus, rector justissimus. Samme Skribent beretter og, at han befalede at Skovene skulde være almindelige, som de Mægtige hidindtil allene havde tilegnet sig. Sin Gudsfrøgt udviste han ellers efter de Tidens Maade i Underdanighed mod den Romerske Stool, vid. Baronius t. 11. p. 539., og blev derfor og formanet af Paven at sende unge fornemme Folk af Landets Børn til Rom, for at undervises i Kirkens Sager, Love og Skikke, Baronius p. 549. Det er ey at tvivle paa, at der jo ere blevne slagte Penge i denne Konges Tid, endskiont vi nu ey kan fremvise nogen, som vi med Bished kan hense til ham, thi de som Bircherod udgiver for hans, ere Hulp penge, hvilke efter min Tanke ey have været, til i hans Tid. Vel staaer et H. paa nogle af dem, men Bircherod tilstaaer selv at det kan betyde Homerus, Biskop i Ribe. Og hvad dem angaaer, hvorpaa staaer Arald, da om dette endelig skal betyde Harald, saa kan derved forstaaes Harald Kesia, Erik Eyegods Søn, saafremt de ere Danske, eller og Harald Gille, Konge i Norge, thi fordi Penge findes i Jorden hos os, derfor er det just ey sagt, at de ere Danske.

Harald regierede i 4 Aar, see H. K. t. 2. p. 190., og Knytl. S. p. 54., hvoraf alle vore Historiekrivere have sluttet, at han er død 1080. Jeg haver selv tilførn været af samme Mening; Erik Eyegods Historie p. 124, men nu troer jeg

jeg snarere paa Grund af Pave Gregorii 7. Breve, at han er død 1079, hvilket dog ey er det rette Sted her at udføre og bevise. Han blev begravet i Dalbye, vid. Elnothus p. 20, hvor der endnu er at see en gammel og anseelig Kirke, see Linnæi Skaanske Rejse p. 166, som ventelig er fra de Tider, allerheist Klosteret blev der stiftet under hans Faders Regiering.

Efter Haralds Død kom hans Broder Knud paa Thronen, en stridbar og hurtig Herre, men derhos stræng, og meenende at hele Religionen bestod i at forfremme Geistligheden, og pryde den udbortes Guds Tieneste. Strax ved sin Ankomst til Regieringen søgte han at gjøre Havet sikkert ved at dæmpe Søerøverne. Til den Ende angreb han Kurer, Sembler og Ekther, og ødelagde, som Saxo vidner, p. 214. aldeles deres Riger. Disse havde udi hans Broders svage Regiering meget foruroliget de Danske Stømme, men Knud tugtede dem saaledes, at hverken de eller andre Søerøvere torde mere i hans Tid gjøre det, v. Knytlinga Saga p. 56. Anseelige Floder hørte til at udrette saadant, og dem havde og Kong Knud, thi Engelske Skribenter vidne, at den Flode hvor med han siden agtede at bekriige England, bestod af af 1000 Skibe, Wilhelm af Walnesbury p. 106. og Chron. abb. S. Petri de Burgo p. 51. Den samme Trængsel som han havde forskaffet til Søes, søgte han og at indføre til Lands, hvorfor han uden Persons Anseelse straffede alle Misgierninger, men paadrog sig og derved de Stores Had, fornemmelig ved det han ey vilde tage mod Penges Bøder for Manddrab og andre saadanne Forseelser efter de Tiders Biis og Love, og tilegnede sig selv de henrettedes Midler, uden at lade deres Arvinger faae det mindste deraf. Manddrabere, Røvere og Tyve bleve uden Forskiel aflivede, enten de vare Fremmede eller Indenlandske. De som havde lemlestet andre, bleve straffede paa selvsamme Lemmer, de havde tilføyet andre Skade. Han forordnede og, at hvo der havde mistet noget som ey var under Laas og Giemme, eller og en løs Hest, og andet saadant, skulde faae deres Værdie erstattet af Kongen, hvorved han bragte det saavidt, at der tilsidst ey begikkes noget Tyverie i hans hele Rige. Han forbød og sine egne Undersaatter, at de ey maatte røve til Søes, paa andre, ey engang paa Bønderne, endskjønt de vare Hedninger og de Danstes gamle Fiender. Fra hans Tid af kan man derfor regne, at de Danske have aflagt Fribyrterie, hvortil fornemmelig det Exempel gjorde det meste, som Kongen viste paa den bekiendte Blod-Egil, hvilken han med de fleste af hans Mænd lod uden al Raade henrette. Mod Fremmede teede han sig meget billig, i det han gav dem samme Rettigheder og Friheder som Indfødie, v. Elnothus p. 33, Saxo p. 214. Knytl. S. p. 58, 64, 76 og 90. Det er ey at tvivle paa, at jo Handel og Vandel haver ved saa god Trængsel

haade til Lands og Vands meget tiltaget, endskjønt man formedeist Skribenters
 nes Forsømmelse ey finder noget derom optegnet. Med de Norske, og deres
 Konge Oluf Kyrre holdt Knud got Benktab, og blev derfor og hjulpet af dem
 med 60 Skibe i hans forehavende Tog mod Engelland, hvorimod han igien gav
 dem Lov til at handle hvor de vilde i hans Rige, v. Heimskringla T. 2. p. 193.
 Det er ey heller at tvivle paa, at der jo haver været megen Omgang imellem
 Dannemark og Flandern i hans Tid, siden Kongen ægtede den Flandriske Gre-
 ves Balduini Datter Ethela, hvis Broder Robertus Friso da regierede i Flan-
 dern, Saxo p. 214, og Wilhelm af Malmesbury p. 105. Greven af Flandern
 havde derfor og 600 Skibe færdige til Kongens Tjeneste, da han vilde bekrige
 Engelland, idem p. 107. Af Gregorii 7. Breve seer man og, at denne Kon-
 ge haver staaet i stor Anseende udenlands, helst hos det Romerske Hof, hvorover
 man dog ey maa undre sig, siden han var Geistligheden saa meget hengiven.
 Herman, som Saxerne havde udvalgt til Kæmper imod deres retmæssige Herre
 Henrik den 4de, efter Pavenes Tilskyndelse, tog derfor og i sin Nød Flugten til
 Dannemark frem for til noget andet Land, v. Annalista Saxo p. 568. Silde-
 Fiskeriet som da gik meget stærk til i Sundet; og var et af Skaanningernes
 fornemste Nærings Midler, (Knytlunga S. p. 56.) haver og ventelig meget be-
 fordret og udbredet Handelen. Men at Landet ellers haver ey overalt været saa
 bebygget og dyrket som nu, derpaa haves et nyt Beviis i den store See- og
 Bøge-Skov, som da gik langs giennem Halland, og som Indvaanerne kun
 nyttede til at føde Svin i; thi nu omstunder er der ingen saadan Skov, men
 Landet mere opøddet til Ager og Eng. Det er ellers mærkeligt at Kongen
 paastod, at denne Skov tilhørte sig, og at Almuen havde intet derimod at
 indvende, hvilket bekræfter det forhen anførte af Saxone, at Skovene i gamle
 Dage tilhørte de Rægtige og Store, og viser tilligemed, at Knud rykkede sin Bro-
 ders Haralds Anordning, som havde skienket dem til almindeligt Brug. K.
 S. p. 54 og 56. Det er ellers mærkeligt hvad samme Saga p. 56. vidner, at
 Kongen med Almuens Samtykke paastod, at alle øde Jorder og Havet vare
 Kongernes Rettigheder, eller som vi kalde det, Regale. Det synes ligesom
 nogle nye Riobsteder ere opkomne i denne Konges Tid, i det mindste finder jeg
 da først nævnet Randers, eller som de gamle kaldte den Randar-ø, K. S. p. 102,
 og Medalsar i Fyen, hvor da allerede Ovfarten var imellem Jylland og Fyen,
 ibidem. I hvilken Anseende Viborg og haver været, kan sees af det Einochus
 beretter C. 23. at der da allerede holdtes almindelige Samlinger, saavel i pri-
 vate Sager, som i offentlige og Lovene vedkommende, ligesom nu Snavsting
 holdes. Udi Bygninger og anden Pragt tiltog Dannemark meget under Knuds
 Regiering. Da blev Noeskilde Dom Kirke færdig bygt af Steen ved den
 flittige

flittige Biskop Svend Norbagger og udjiret med Marmor-Pillere, og didhen foræret af Kongen en kostelig Krone, saavel af Materie som Konst, og Umgangen bygget af dem begge. Samme Biskop opførte og i Noeskilde et Kloster af Steen, og gav dertil af sine egne Midler saa meget, at 15 Præbender kunde holdes vedlige. Ligeledes bygte han en Maria Kirke i Noeskild, en Maria Kirke og Kloster af Benedictiner-Orden i Ringsted, og en Michaelis Kirke i Slagelse, hvilke tvende sidste Kirker ere endnu i god Stand, see Alnothus p. 17, Saxo, p. 215, 216 og 223, og en Anonymus ap. Westphal. T. 1. p. 1413, og en anden T. 3. p. 543. Aar 1085. blev den herlige St. Laurentii Kirke i Lund ogsaa færdig og indviet af Biskop Richvaldo i Kongens Overværelse, som da teede sig meget gavmild, thi han gav Bisperne i Lund til evig Eyendom den fjerde Deel af Kongernes Rettigheder i Montem, den fjerde Deel af den Skat som Borgene gave, og den fjerde Deel af Sommer-Skatten. Al den Deel som Kongerne skulde have af det Geistlige Gods, gav han til de ringere Geistlige; Dog forbeholdt han sig de Bøder som bleve paalagde for Ledings Beigring og for Freds Brud, saa og Arven efter dem der døde uden Arvinger. Saaledes kappedes Kongen og Biskoppen om at berige Kirken, den første af sit Skat-Kammer og sit Jordegods, og den anden af de Gaver som forhen vare givne til Kirken. Fremdeles stiftede Kongen bestandige Sangere, og ni Præbender for Cannikerne, og Proustiet, og gav ogsaa noget til Skolen. Og paa det at alt dette skulde holdes desto ubrødeligere, saa bleve alle de, der vilde rykke der, underkastede Bispernes Excommunication, see Saxo p. 216 og Hvitfeld T. 1. p. 91. Mange andre Kirker bleve da og ved Kongens Omsoerg bygte overalt i Dannemark, v. Erici Pomerani Kronike p. 268, men at de dog ey alle have været af Steen, kan sees heraf, at St. Albani Kirke i saadan Bye, som Odense, kun var af Træ; K. S. p. 112. Det synes og at den gamle Bygningsmaade haver, hvad Baane-Husene angaaer, endda staaet ved Magt, saa at Spise-Stuerne have været for sig, og Beggene rundt omkring inden i været beprydede med ophængte Skjolde, K. S. p. 68, hvilket var en Levning af den gamle barbariske Stridbarhed. Overalt, hvor Kongerne eyedede Jorder, havde de og Gaarde, eller Slotte, som vi nu kalde dem, hvilke ey vare anderledes bygte end gemene Huse. Dog siger Knyctinga S. p. 100 at Sæfaren da, en Kongsgaard i Nørre-Fylland var rig, hvilket maa forstaaes saaledes, at der have været kostelige Baaben og Klæder, og stor Mængde af Korn og Creaturer. Over Strømme, i det mindste de smaae, vare slagne Træ-Broer, K. S. p. 124, til de Reysendes Beqvæmelighed og Handelens Forfremmelse. Hvad Dragt de Store da have brugt, kan best sees af den Beskrivelse som bemeldte Saga giver os p. 112, og 114. over de Klæder som Kongen og hans Broder Benedict havde

havde paa den ſidſte Dag de levede her i Verden. Kongen var ifort en koſtbar Skarlagens Kiortel, ſom han tog af ſig, og forærede Præſten, ifore ide ſig derimod en Skarlagens Kappe, hvorunder han havde en Silke Tøye. Om Livet havde han et koſtbart Belte, hvorudi hang en ey mindre koſtbar Kniv. Prinds Benedict havde en rød Skarlagens Kiortel paa, og Brynje, og uden om en Silke Tøye uden Ermer, en forgyldt Hielm paa Hovedet, og et rødt Skjold i den eene Haand med en forgyldt Rytter i, og et koſteligt Sværd i den anden Haand. Hvor meget Kong Knud haver været Geiſtligheden tilgiven, kan ſees af de ſtore Fordele ſom han indrømmede dem; thi han lod ſig ey nøye med at han gav dem Underholdning, men han anviste og Biſperne Plads iblant Rigets fornemſte Mænd, og over alle Verdslige Høddinger; Han forordnede, at ingen Geiſtlig maatte dømmes uden af Geiſtlige; Han gav dem Magt til at paalegge dem Pengebøder ſom vare anklagede for nogen Overtrædſel mod Religionen, og overlod ſaadanne Forſeſers Underſøgning og Dom gandske til dem allene, ſee Saxo p. 214. og 215. Over Helligdagene og Faſten holdt han og ſtrængt, og ſaae til at de bleve fivede ligesom i andre Chriſtne Lande. Det ſynes og ligesom han har havt i Sinde at affkaffe Trældom; thi han kjøbte Trælle for ſine egne Penge, og ſatte dem i Frihed, v. Alnothus C. 14, men hans korte Liv hindrede ham i at gaae videre i dette priſsværdige Forſæt, ſom vilde have gjort hans Regiering berømmeligere end noget andet, hvorfor denne ligesaa umenneskelige, ſom ufornuſtige Skik blev længe ſtaaende ved Magt efter ham. Den ſtore Naade ſom han udviſte mod Geiſtligheden haver bragt Ordericus Vitalis p. 650. paa de Tanke, at han førſt haver ført Munke ind i Danmark fra Conesham i Engelland, og ſtiftet et Kloſter for dem i Odense; men jeg haver tilførn viſt, at Munke have længe forhen været her. Det er bekiendt af Hiſtorien, at det Fog, ſom han vilde giøre til Engelland, gav Anledning til hans Underſaatters Oprør imod ham, og hans derpaa følgende Død, hvorfor jeg allerhelſt ſiden det er dette mit Forehavende uvedkommende, ey her vil handle derom. Dog kan jeg ey holde mig fra at giøre en Anmærkning, ſom jeg ey veed om nogen af vore Skribenter har gjort, at Chron. Abb. S. Petri de Bugo p. 51. beretter, at den Engelliſke Kong Wilhelm beſtaf Kong Knuds fornemſte Mænd, og at Toget derfor fornemmelig gif overſtyre. Betragter man alle andre da indløbende Omſtændigheder, ſaa ſynes Kongens Broder Oluf at have været een af dem, der tog Penge for ſin Part. Det Oprør, ſom de Danſke da gjorde, bragte Kongen paa de Tanke, at nu var den bedſte Lejlighed for haanden at tvinge dem til at give Præſterne Tiende, hvortil de hidindtil ey havde villet lade ſig bekvemme. Men ſom han endda ey kunde trænge igiennem hermed, ſee Saxo p. 215. og 218, ſaa paalagde han dem en meget ſtor Skat, kal-

det Nesgiæld, saaledes at hver der havde været Styrmand paa Floden skulde betale 40 Talenter, og hver Koers Karl 3; Paa denne Maade nævner Saxo denne Penge-Straf, som Svend Aagesen p. 96. forklarer saaledes, at hver Styrmand skulde bøde 40 Mark, og hver Baadsmand 3. Denne Straf var ey allene haard, men den blev endog drevet ind paa en haard Maade, helst ved tvende Rentemestere som Saxo nævner, men med hvis Navne jeg ey her vil besudle mit Papir. Naar de skulde imodtage Penge, og Metaller, da havde de falsk Vægt, som var langt stærkere end den burde være, saa at Marker neppe bleve af Skillingers Værdie, v. Westphal. T. I. p. 1413, Wilhelm af Malmesbury p. 107, Alnothus C. 16, H. K. p. 193, og Saxo p. 219, som legger til, at de Skyldiges Eyendele bleve i denne Skat taperede for visse Penge, som de maatte betale for at beholde deres Gods, og er det ey at tvivle paa at bemeldte Rofsugle have jo og her faaet Venslighed til at øve deres Uretfærdighed, siden Taxationen var overladt til dem. Disse tvende ugudelige Mænd bør derfor anses for Kong Knuds rette Banemænd, thi havde de ey drevet Undersaatterne i Fortvivlelse, saa havde de aldrig lagt Haand paa deres Konge; thi de Danske vare da allerede, som den Sariske Krønike skriver p. 191. anseete for de trofasteste Folk i Verden, og have vi ey heller i vor Historie noget andet Exempel end dette, at den hele Almue haver reyst sig op imod sin Konge, og taget ham af Dage, og det som mere er, uden derfor nogensinde at blive straffet. Kong Knuds Mord skeede 1086 i St. Albani Kirke i Odense. Hvad denne Konges Mønter angaaer, da henføres i Museo Regio tvende ey uden Grund til ham, hvilke, saafremt de virkelig tilhøre ham, vise at der da allerede, foruden i Lund, bleve slagne Penge i Roskild og Odense. Hvorimod de som Bircherod haver, enten ere saa tvetydige, at man ey engang kan vide, om de ere Danske, eller og, endskiont der staaer Canutus Rex paa dem, snarere kan henføres til Knud 5te eller 6te, end til Knud 4de og Hellige, saasom de ere Hul-Penge.

Oluf blev Konge efter sin Broder Knud. De Danske maatte, saasom han sad fangen i Flandern, hvorhen hans Broder Kong Knud havde sendt ham, udløse ham for 10000 Mark Sølv, Wilhelm af Malmesbury p. 107; eller som en anden Skribent vidner for 30 Mark Guld, eller og 80. som nogle Exemplarer af ham have, K. S. p. 128. At alle paa de Tider da ey have været saa blinde og overtroiske, som man nu uden Forstiel gjør dem til, kan sees af det Oluf ey vilde fæste Troe til de Terteign, som en Præst vilde indbilde ham at tildrage sig ved hans Broders Grav; Men tværtimod tilskrev dem Præstens Bedragerie, K. S. C. 66, p. 132. Dersom ey alle vore Skribenter vare eenige i, at der

næſten den hele Kong Olufs Regiering igiennem var Hunger og dyr Tid, ſaa ſkulde jeg ſnart falde paa de Tanker, at de Geiſtlige og Munkene havde digtet det af Had til ham, og for at ophøje hans Broder Knud. Men nu tør jeg ey nægte det aldeles, endſkiønt jeg dog troer, at de Danſke have mere ſultet paa deres Papiir end virkelig i Gierningen. Saxo p. 222. beretter at Veirliget var i 7 Aar beſtandig ſaaledes, at det var tørt om Baaren og forſt om Sommeren, men meget fugtigt om Hoſten, ſaa at Bønderne maatte i Baade afhugge de ſaa Ar, ſom ſtaf Hovedet frem over Vandet, ſaa ſvømmede Algerne i Vand, hvorfor der og blev ſaadan Mangel, at en ſtor Deel af Indvaanerne døde af Hunger; Det liden Korn ſom de ſinge, maatte de tørre i Bager-Ovner, og ſiden male og bruge til Belling, ſaaſom de ey kunde bage Brød deraf; Hungeren gif ſaa vidt, at de rige maatte ſtille ſig ved deres Sølø og Guld for at Kiøbe ſig Mad, ja endog ſælge ingenuitatis inſignia, ſom Saxo kalder dem, men her ey er det rette Sted at underſøge, hvad han ved diſſe mørke Tid forſtaaer; Endog Kongen ſelv maatte ſælge ſit Jordegods for at ſaae Korn, hvilket var i Overflødighed hos alle omkringliggende Folk, der undſaae ſig ved i ſlig Tilſtand at bekriige de Danſke, ſom de ellers letteligen kunde have giørt af med. Til ſidſt gif Hungeren ſaa vidt, at Kongen om Jule-Aften, da han ſkulde tractere de Store, ey havde Mad nok til dem, hvorover han fort efter døde af Sorg. Alnothus C. 16. p. 36, og C. 32. p. 69. ſkriver, at baade Peſt, Hunger, Sygdom og Frygt for Fienden hiemſøgte Dannemark i denne Regiering, at Opre og Røer bortdøde, at Fiſkene omkomme i Havet. At Honning blev rar, fordi Bjerne freperede, at Skoven ey bar Olden, og at Jorden gav kun liden Sæd af ſig. Svend Aageſen p. 97. vidner og, at ſtærk Hunger regierede i Olaf Tid. En Anonymus hos Weſtphal. T. 1. p. 1413. beſkriver den ſaaledes: I de 9 Aar Kong Oluf herſkede, var ey et eeneste frugtbart Aar, ſaa at Heſte og Hunde bleve derfor ſlagtede til Føde. Erics Pomerani Krønike ſiger og p. 268. at Hungeren varede i 7 Aar, og det formedeſt det onde Veir, og at de arme Menneſker ſloges med hinanden paa Marken, ſaa at Kongen derfor fik det Tilnavn Hunger, ſom og Svend Aageſen vidner. Forfatteren til Knytlinga Saga C. 69, p. 140. er den ſom giør mindſt heraf, naar han ſkriver, at Kong Oluf var en rig og gierrig Herre, og at ſtor Hunger var i hans Tid i Landet, ſaa og ſlet Juſtice. Hvor ſlet Tilſtanden end var ſaa bygte dog Biſkop Arnold i Røſekild da Steen-Muren omkring Røſekilde Kloſter, og fornede Malningerne, ſee Anonymus apud Weſtphal T. 1. p. 1414, og en koſtelig Steen-Kirke blev da og bygt i Odense, og efter Olufs Død indviet hans Broder Knud til Ere, Alnothus, p. 69. Bircherod anfører vel nogle Monter, ſom han holder for at tilhøre denne Kong Oluf, men jeg

jeg troer snarere, siden de ere Gul-Penge, at de ere af seenerer Eider, og tilhørende Bisper, efterdi det Ord Rex ey staaer paa dem.

Saa snart Oluf var død sidst i Maret 1095, blev hans Broder Erik Konge efter ham. Imedens Oluf regierede, førte Erik Krig i de østlige Lande, plyndrede Hedningerne, men lod de Christne, være sig Kjøbmænd eller andre, i Ro, K. S. p. 142. Neppe havde han bestøget Thronen før den dyre Tid hørte op, og Jorden igien bekom sin sædvanlige Frugtbarhed, saa at man kunde kjøbe en Skieppe Korn for een Penge, eller og for to, efter en andens Beretning, og ginge der tolv Penge paa een Skilling, Saxo p. 224, Erici Pomerani Krønike p. 268. Ved samme Eider begyndte de saa kaldte hellige Tog, som skildte Europa ved sit beste og stridbarste unge Mandskab. Bort Danmark lod sig og af en blind Religions Iver forsøre til at løbe om med de andre, og en Dansk Prinds ved Navn Svend drog did med 1500 vel bevæbnede tapre og unge Danske Mænd, hvoraf efter al Anseende ingen er kommet tilbage, v. Chron. Hierosol. Reineccii l. 1. c. 6, Albertus Aquensis i Gest. Dei p. Francos t. 1. p. 186. De Danstes Iver var saa stor, at de, som Wilhelm af Malmesbury vidner p. 133. forlode deres daglige Drikke-Lave for at tage Christi Grav fra Tyrken. Noget efter at Erik var bleven Konge, gjorde han et Tog til Benden for at dæmpe og straffe det Sø-Røveri, som derfra var forøvet paa de Danske Strømme udi hans Broders Tid. Han førte der Krig med megen Lykke, indtog og opbrændte mange Stæder, og som det synes Julin selv, og tvang Benderne til at udlevere sig Sø-Røverne, hvilke han paa en gruelig Maade straffede, saa at Benderne torde ey mere i hans Tid foruroelige Danmark. Saxo p. 225, K. S. p. 148, 2c. Omtrent 1098 gjorde Erik en Pilegrims Rejse til Rom, og lod overalt Tegn efter sig af stor Gæmildhed, forærende til hellige Stæder Ringe, Guld og Skrine fyldte med kostbare Sager. I Piacenza stiftede han et Giesgiverhuus, og i Lucca gav han saa stor en Capital, at alle Danske, som af Andagt siden reyste til Rom, kunde af dets Renter faae saa meget Viin at drikke, som de behøvede. Paa denne Rejse fik han og Løfte af Paven, at Danmark skulde bekomme sin egen Erke-Bisp. K. S. p. 146 2c. Saxo p. 226. Ey længe efter var en Samling af alle tre Nordiske Konger i Kongehelle, hvor Erik stiftede Benskab og Fortlig imellen den Svenske og Norske Konge som da vare i Krig sammen. H. K. E. 2. p. 219. Aar 1101. bleve Kong Knuds Been med stor Pragt Skrinlagte i Odense i den nye Steen-Kirke, som blev kaldet efter ham. De bleve lagde i en Træ Kiste, der var beslaget med Kobber, og hvorudi vare indfattede blaa og gule Edelsteine. Vel har jeg udi Kong Erik Eyegods Historie p. 150. sagt, at Kisten var af

af purt Guld, men det er en Bildfarelse, hvortil Alnothi ast for prægtige og en nøyagtige Ord have givet mig Anledning. Bircherod i sine Noter over Alnotho hos Westphal T. 4. p. 1437. haver selv seet Kisten som staaer i Muren, og er nu vel meget spoleret, men dog saa, at man kan tydelig see, hvorledes den tilforn haver været. Han beretter og at denne Opdagelse skeede 1694, og at Kongens Been vare indsvøbte i Pinner, Silke, hvorom Alnothus taler, af rød og blaae mænged Farve, og et Slags ubekjendt Eoy, noget nær Bomuld. Der bleve og indstiftede Gilder eller Selskaber denne hellige Konge til Ære, hvilke efterhaanden bleve oprettede i mange Danske Stæder, dog er det uvist, hvilket der er det ældste, see K. Stobei op. T. 2. p. 278, Pontopp. An. T. 1. p. 238, Westphal. T. 3. Præf. p. 4. Disse Gilder kan, foruden at de tjenede til at ære Helgene og Martyrerne, og holde deres Minde ved lige, og ansees for Selskaber, hvis Lemmer havde forbundet sig sammen at staae hinanden bi, og derfor tjente til at befordre Sikkerhed og Fred, endskjønt de til sidst mod Indstiftelsens Hensigt snarere befordrede Ufred og Utryghed, og maatte høre ilde for den stemme Drik der gik for sig. I det Aar 1104 efterkom Paven sit Lofte om at oprette et Erke Bisp. Sæde i Dannemark, hvortil Lund blev udsæet, Nicol. i Chron. Arch. Lund. p. 3. Mod Slutningen af sin Regiering fik Kong Erik det Indfald at reyse til det hellige Land, hvilken Reyse ey allene kostede Landet mange Penge, saa at Kongen, derfor og imodtog det Guld, som Kaysler Alexius Comnenus tilbød ham, fordi han var tom for Penge, K. S. p. 168, men skildte det endog ved sin Konge, som døde paa Cypem omtrent Aar 1105. Kuytlinga Saga p. 170. vidner at Riget tog bestandig til i Velstand i hans Tid, p. 146. at han saa skarpt straffede Søe og Straten Røvere, at der til sidst var ingen af dem at finde i hans Rige, og at han var en lærd Herre, der taledede mange Sprog, og p. 162. at han forbedrede Landets Love, satte Byer i Stand, som vare forfaldne og ødelagte, og bygde paa sin egen Bekostning 5 Kirker af Steen. Wallin i sine Gothlandske Samlinger sp. 236. taler om en Kirke bygt St. Oluf til Ære paa Den Gothland af denne Konge. Om vi have nogen Mønt, som med Bished kan henfores til ham, derpaa tvivler jeg høylig.

Efterat den Danske Handels Historie i det 11te Sæculo er nu bragt til Ende, saa forekommer den Norske i samme Tid at undersøge, om hvilken vi have nogen mere Underretning, ved det at den fornemste Norske Historiekriver Snorre Sturlesson gaaer i alle Ting omstandeligere til Værks end den Danske Saxo Grammaticus. Efter Oluf Trygvasons Død stiftede Seyer-Herrerne Norge imellem sig, saa at den Svenske Kong Oluf fik den eene Part, den Danske Kong

Kong Svend den anden, og de 2de Brødre og Jarler Erik og Svend den 3die, hvilke tilligemed forestod begge Kongernes Parter, og havde dem i Forlæhning af dem. Enhver kan lettelig begribe, at saadan Deling ey kan være synderlig fordeelagtig for Handels og Bandels Opkomst, allerhelst den ihjelslagne Kong Olufs Frønder, som vare mægtige Mænd, ey vilde finde sig i Jarlernes Herkskab, og derfor hverken give dem Skat eller Skyld, ja endog paa nogle Stæder optog hos Bønderne den Skat, som de burde yde til Jarlerne; hvorsfor og Almuen undertiden maatte betale Skat til dem begge. Men af alle disse var ingen meer hovmodig og mægtig end Erling Skiaglion, som havde den dræbte Kong Olufs Søster til ægte, om hvilken man kan læse i H. K. t. 1. p. 393. Denne liden Myndighed, som Regenterne havde, foraarstagede derfor og, at de Norske vare i deres Tid ligesaa meget ude paa Søe-Roverie, som nogenstid tilførn, saa at de fleste Penge og Rigdomme, der vare i Landet, bleve meer forhvervede derved end ved ærlig Handel og Bandel. Iblant andre gjorde den Norske Prinds Oluf, der siden blev Konge og fik Tilnavn af den hellige, en rig Fangst paa et Sted kaldet Gundvald Slot, beliggende i Seliopolla, som jeg mener at beynde et vist Landskab i Spanien, thi han tvang Borgerne til at give sig 12000 Guldskillinger H. K. p. 389. Liden Myndighed, og selvraadige Underaaratter nøde Regenterne til at gaae meget forsigteligen frem, hvilket vi og see at Jarlerne have gjort, thi, endskjønt de selv vare Christne, saa tvang de dog ingen til at antage Christendommen, men lode enhver have sin Troe, dog holdt de for Resten nøye over Lovene, og vare derfor ogsaa elskede af de fleste. H. K. p. 373. Dog er det ey at tvivle paa, at jo disse Jarlers Gemyts Beskaffenhed haver gjort meget til saadan Moderation, allerhelst den hele Historie viser, at Erik fornemmelig har været en fortreffelig Herre, og en ret Helt, saavidt de Tidens Omstændigheder det vilde tillade. Hvorledes Huusholdningen har været paa de Tider, i det mindste hos de Store, kan sluttes af følgende Beskrivelse over bemeldte Erlings: Han holdt stadig hjemme hos sig over 30ve Trælle foruden andre Folk; dem foresatte han et vist Arbejd hver Dag, saa at de havde den øvrige Tid af Dagen for sig selv, naar de havde gjort det færødig; han gav dem og visse Stykker Jord til at besaae, hvoraf Afgroden hørte dem til; hver havde sit Arbejd og Gierning for sig, saa og en vis fastsat Andeel af Penge, hvormed de kunde forhverve sig deres Frihed, hvilken endeel erlangede, naar de havde kun tient eet Aar, andre efter 2 Aars Forløb, og alle efter tre, med mindre nogen var alt for doven. For de Penge, som Trællene saaledes løste sig med, købte han siden andre Trælle. De Frigivne lod han drage ud paa Sild-Fiskerie, eller og oprodde Marker og øde Stæder, og der bygge Huse; overalt anvendte han dem til nogen Forretning, hvorved de kun-

de fortiene ſig noget. H. K. p. 364. Havde alle Jeller dog de fleſte i Landet, havde denne Nands Sind, ſaa havde den indvortes Handel og Vandel ſnart kommet i Flor, Folke-Mængden tiltaget, og Trælleſtanden efterhaanaen nærmet ſig til ſin Undergang, en Stand ſom er Menneſke-Slægten til Bane, og ſom endnu har Seed midt iblant de ſaa kaldte Chriſtine. Torſæus Hiſt. Norv. p. 3. p. 21. beretter, at Erik Jarl ſøgte ved Love at indfrænke den utænmede Frihed, ſom gif i Svang med Evkamper.

Efter Jarlerne beſteg Oluf Thronen, ſom ſiden blev kaldet den Hellige. Han bragte alle ſine Underſaatter til den Chriſtre Troe, men meer ved Evang, Mord, Rov og Brand end ved Underviſninger og Formaninger. Fra hans Tid af kan man derfor regne Chriſtendommens Fortſættelſe i Norge, og Hedsſkabet's Uffkaffelſe, i det mindſte ſaavidt den udvortes Guds Dykkelſe angaaer. At Pragten endnu ey var kommet meget vidt i hans Tid, kan ſees af følgende Beſkrivelſe over den Naade, ſom hans Moder Alta og Stif-Fader Sigur Stig toge imod ham paa: Da han nærmede ſig Gaarden, lod hans Moder ved 4 Qvinder beklæde Beggene i Stuen, hvor de vare inde, og legge Dyrer paa Bænkerne. To Karle lagde Halm paa Gulvet, 2 ſatte Skienken op og tillavede Drikke-Karrene. To ſatte Bordet frem, og 2 bare Mad ind derpaa, to ſendte hun ud i Forretninger, og 2 andre bare Øllet ind. De andre Karle og Qvinder ginge i Gaarden. 4 Mænd ſendte hun ud i Bøygden for at indbyde de Fornemſte til Gieſt, og alle de ſom vare hjemme, maatte tage deres beſte Klæder paa. Faderen Kong Sigurd var da paa Ugeren, og ſaae til, hvorledes hans Folk ſkar Korn, og høſtede det ind. Han havde da en blaa Kiortel paa, blaa Strømper, høye Skoe, ſom vare ſammenbundne om Leggene, en graa Kappe, en viid graa Hat, ſom ſadde langt ned i Anſigtet, og en Kiep i Haanden med et forgyldt Sølv-Hoved og en Sølv-Ring om. Men da han fik at høre ſin Steffſøns Komme, klædte han ſig om paa følgende Maade: Paa Benene drog han Carduans-Støvler, med forgyldte Spore; han iførte ſig Pelsværks Klæder og en Skarlagens Kappe, bandt et koſteligt Sværd ved ſin Side, og ſatte en forgyldt Hielm paa ſit Hoved. Saaledes prydet ſteeg han til Feſt, hvis Sadel var forgyldt, og Bidſel ligeledes, og derudi ſatte ſmeltede Steene. ſee H. K. p. 405. &c. Udi denne Beſkrivning fremſkinner vel en Slags Lyſt til Pragt, men derhos og en overmaade ſtor Simplicité i Sæder, og tilligemed et faſt Beviis, at Handelen endda ey havde giort nogen ſynderlig Fremgang, ikke heller Konſterne. Deres Føde var lige ſaa ſimpel, og lodde de ſig noye med hvad der fandtes i deres eget Land, fordi de ey vidſte af andet at ſige, hvorved de dog uden al Tvivl bedre bevarede deres Sundhed end vi, for
hvil

hvilke begge Indier maa udtrømme sig for at dække vort Bord. Kong Olufs Kost hos Kong Sigurd bestod derfor kun den eene Dag i Fisk og Mælk, og den anden i Ris og Æl, og saaledes stedse fort om hverandre. pag. 410.

Det eeneste, hvorudi de Eider udviste nogen særdeles Prag, var udi deres Baabens Udstaffering; Udi det Slag imod Svend Jarl havde de 100de Mand, der vare paa Kong Olufs Skib, paa sig Ringe-Brynier, et Slag, som ansaaes for de stærkeste til at taale Hug og Skud, og Hielmer fra Normandie; de flestes Skjolde vare hvide med forgyldte Kors paa, eller og Kors af blaae eller rød Farve. Paa Hielmerne vare og Kors af blege Farver, og udi Fanen, som var hvid, stod en Slange, p. 424. heraf sees at det var slet bestilt med Konsterne hos vore Forsfædre, siden de endog havde visse Baaben, naar de skulde være ret gode, udenlands fra, da dog Baaben var det, som de frem for alt andet, lagde Bind paa. Dog vare Konster og Haandværker ey aldeles ubekjendte i vor Norden, endskjønt ey bragt til den Fuldkommenhed, ey heller saa almindelig bekjendte, som nu omstunder; saaledes sendte den Svenske Princesse Yngigerpur til Kong Oluf, som hun var forloved med, kostbart Tøj med Guld og Silke indvirket udi p. 486. Vil man troe, at dette er forarbejdet i Sverrige, og ey ved Handel did indbragt, saa er det ey urimeligt, at saadant og kunde gøres i Naboe-Riget Norge.

Paa et andet Sted tales om en Normand, der gif med Skarlagens Klæder, hvorudi var Guld indvirket, spiste paa en Sølv Tallerken, og brugte Spyd, hvis Haandgrib var indlagt med Guld, p. 658. og 656. En andens Dragt beskrives saaledes: han havde en lang Stridshammer i Haanden, en sid Hat paa Hovedet, en grøn Kappe og linnede Buxer, p. 667, hvilket sidste jeg legger meest Mærke til, thi det viser at Lin eller Hør haver da enten været i Landet, og blevet der forarbejdet, eller og did ved Handel indført. Hvorledes Kong Oluf selv var væbnet, da han blev slaget ved Stiklestad, beskrives paa følgende Maade p. 776. Han havde en forgyldt Hielm paa Hovedet, et hvidt Skjold med et forgyldt Kors udi, et Spyd af det Slag kaldet Kessie, en ringe Brynie, og et meget got Sværd kaldet Hneycir, hvis Haandgrib var indlagt med Guld. Kort sagt, de Ting som høre til Krigen, Baaben og Værger, Skibe og deres Redskab, vare fast de eeneste, som da bleve forfærdigede i Norge; men herpaa forstode de sig og temmelig got, dog gjorde de ey engang saadanne Ting i nogen Mængde, hvilket efter min Tanke kom deraf, at Materialerne, nemlig Jern og Metaller vare rare, og maatte fra andre Lande indføres, ved det her ingen Bergværker vare. Udi Sommer-Arbejde synes de at have

have beſiddet den ſtorſte Færdighed, og tales p. 786. om en meget konſtig Tømmemand, ſom tillige var Kjøbmand.

Agerdyrkningen ſynes at have været i bedre Tilſtand, end man almindelig foreſtiller ſig om de Eider, thi p. 555. tales om en dyr Tid, ſom formedelſt Miſvært indfaldt i Trondhiem, ſaa at jo længer Nord man kom, jo dyrere var det, hvilken vilde endda have trykket Almuen langt meer, derſom ey mange havde havt Forraad af gammelt Korn. Derimod var der overalt Søndenfjelds god Tid paa Korn.

Skulde ſaadan Miſvært i vore Eider indfalde, da frygter jeg for, at Forraad paa Korn fra forrige Aar ey vilde findes hos mange, uden hos dem der legge det op for at berige ſig derved, og ſom blive fede og trives ved andres Mangel. Hoved-Aarsagen hertil er, naar jeg overvejer alting, det ulykkelige Brandeviins-Branderie, hvis fuldkomne Afſkaffelse vilde i Henſeende til Religionen, gode Sæder, Sundhed, Landets Belfærd, Undersaatternes Lykſalighed være af de onſkeligſte Følger, og efter mit Begreb fortiene dens Auctor flere og bedre Vreſtøtter, end de Seyer-rigeſte Krige have tilveiebragt de ſtorre Erobrere, eller rettere Lykſaligheds Forſtyrreere. Ovennævnte Aar varede, ſom gemeenlig pleyer at ſkee, meer end eet Aar, men ſtrafte ſig dog ikke længer end Nord i Landet, hvorimod Sønden paa var beſtandig god Tid p. 571; Uaaret i Norges Nordre Deel blev og meget formeret ved Kong Olufs haarde og ubetænksomme Befaling, at fra Agdesiden, Rogaland og Hordaland maatte aldeles intet Korn, Malt eller Meel bortføres af Aarsag, at han, efter de Eiders Sædvane, da Kongerne ſtedſe reyſte om i deres Lande, agtede at komme did og at opholde ſig der nogen Tid, hvorfor megen Fatalie bebovedes til ham og hans mange Folk. Det værſte herved var, at han biede næſten et Aar inden han drog did, og ſaaledes til ingen Nytte forøgede Hungeren Nord paa, p. 572. Det var derfor ingen Under, om hans Undersaatter for dette og meer bleve ham affpænſtige, allerhelſt de paa de Eider vare korte for Hovedet, og taalte ey meget. Efterat Miſværet havde været i 2 Aar, indfaldt den og i det 3die formedelſt Mangel paa Sædeforn p. 576, hvilket gemeenligen pleyer ſaaledes at tildrage ſig her, og ſom ved gode Anſtalter i Tide dog lettelig kunde forebygges, hvortil vor reiffaſne lærde og patriotiſke Rektor Schönning udi ſin Afhandling om Korn-Magaziners Oprrettelse i Norge giver god Anledning. At Landet endog da haver været dyrket paa Stæder, ſom efter førſte Øyehyn ere heel ubekvemme til at frembære modent Korn, kan ſees af pag. 729, hvor der tales om Gaarder høyt oppe i Balldalen imod Leſſøe, hvor der vorede Korn; ligeledes høyt

høst oppe i Verdalen p. 760. Af Risken-Urter finder jeg ingen navngivne uden Eg p. 804. Fiske- og Fjerne har fra gammel Tid af, som jeg og tilforn har viist, været et af Norges fornemste Nærings Midler, dog finder jeg intet talet herom udi denne Konges Tid, undtagen p. 651, hvor der siges om en, der boede paa Helgeland, at der ved hans Gaard var god Fugle-Fangst, Fiske- og Sælhunds Jagt, og fandtes Mængde af Fugle-Eg, eller var et saa kaldet Eggevær.

Siden Agerdyrkingen var i saadan god Tilstand, saa finder jeg og, at der overalt har boet Folk i Landet, og det i temmelig Mængde, saa at man i denne Konges Historie vel finder nævnt alle de samme Bygder at være bebyggede, som nu omstunder, og i de fleste af dem ogsaa, at Kongen havde Gaarder, og Avling paa dem. Indvaanernes Antal var derfor ey heller ringe, naar man sammenligner det med nu værende; p. 588. siges at der udi en Tid af 2 til 3 Dage bleve af Fædderen og omliggende Egne forsamlede 1500 Mænd, som kunde bære Baaben, hvilket maaskee neppe skulde gaae an i vore Tider. Den Krigshær, hvormed Kongen stridede imod sine oprørske Underfaatter, var 3000 Mænd stærk p. 763, dog af den kan man ey gjøre nogen vis Slutning, saasom den for en stor Deel bestod af udenlandske Folk. Sikkrere Slutning kan man gjøre af Oprørernes Hærs Styrke, som efter p. 780. var saa stor, at aldrig havde nogen i Norge seet paa eet Sted større Samling, endkint Almue allene var samlet fra Tronhiems og Bergens Stigter, som vi nu kalde de Lande, og der vare ingen fra Christiansands eller Christiania, eller Bahus Lehn, som da hørte til Norge, og folgelig halvdelen af de Norske vare i det mindste ey tilstode p. 786. og dog beløb disse Oprøreres Antal sig til 10000, p. 789. Af Flodernes Størrelse og Udrustning kan man og nogensunde slutte sig til Folke-Mængden, og hvorvidt de Tidens Pragt gik, folgelig og Omgang med Fremmede. P. 599. tales om et Nordlandsk Lastdrager-Skib, som var rødt og hvidt malet, og havde randede Segl med Flag hvorved anmærkes at det havde Dæk, hvoraf man kan slutte, at de andre Lastdragere, i det mindste de Nordlandske, vare da uden Dæk, ligesom Jægterne nu omstunder. De Nordlandske havde ellers ogsaa store Skibe, og som vare skikkede til at drage i Krig med, p. 647. Da Kong Oluf drog til Danmark for at bekriige det, havde han en meget stor Flode, men hvoraf mange Skibe vendte tilbage, imedens han endnu laae i Norge, formedelst Mandskabets Utaalmodighed og Uvillighed, p. 670; ikke desto mindre havde han endda tilbage 60 store Skibe, besatte med de beste Folk. p. 684.

Det Skib som Kongen selv var paa Easdes Øen, fordi et Orhoved stod paa Forstavnen, hvorimod Bagstavnen havde Skikkelse af en Siært, hvilke
 2 begge

begge tilligemed Siderne af Skibet vare indlagte med Guld. Dette Skib var inddeelt udi 30 Rum.

Af alle disse Ting tilligemed den Fart, som var imellem Norge, og Ørfænderne, Hittland, Færøerne og Gronland, hvoraf Kong Oluf tog Anledning at gjøre bemeldte Lande sig Skat-flydige, som han og, men forgieves, forsøgte med Island, kan man slutte, at der maa dog da have været nogen Handel i Norge, hvilket saa meget meer stadfæstes ved følgende Beretninger, uddragne af den store Norske-Historiefriver: Imellem de Norske, fornemmelig de der beboede Bigen, og Vest-Goetherne i Sverrige drevs en temmelig stor Handel, særdeles med Salt og Sild, som Vest-Goetherne ey vel kunde undvære, hvorfor de kom meget i Knibe, da Kongen forbød at føre dem sligt til, p. 446, hvoraf man maa slutte, at Vest-Goetherne selv ey have havt stor Handel, thi ellers havde de vel kunnet faae disse Ting andensteds fra. Bigen synes overalt af alle Norske Landskaber at have drevet største Handel, thi der opholdte sig ey allene baade Vinter og Sommer mange Kiobmænd fra Dannemark og Sæxen, men endog Indvaanerne selv foere med Kiobmandskab paa Engelland, Sæxen, Flandern og Dannemark p. 447. Ja der vare endog Kiobmænd, hvoraf p. 448. nævnes en, som seylede og handlede paa Rusland. Den samme Kiobte der for Kongen kostelige Klæder, og en dyrebær Borddug for andre Ting, som Kongen havde antvordet ham i Hænder, og som man ey kan vide enten de bestode i Penge eller i Væhre, saasom Skribenten der betiener sig af det almindelige Ord Fe. Det synes ellers som næsten alle kostbare Klæder ere da komne til de Nordiske Riger fra Rusland, hvoraf man ey maa slutte at de ere der blevne forfærdigede, men at de ved Handel ere did komne fra Constantinopel, og siden førte videre, thi paa de Eider var stort Venkskab og Omgang imellem Russerne og Grækerne. For alle de Skibe, som seylede til Rusland synes Den Gulland at have været en Samlings Plads, hvilket efter mine Tanker haver givet den første Anledning til Opkomsten af den mægtige Stad Wisbye, som dog ey kom i fuldkommen Flor før i næste Sæculo, efterat Staden Slesvig havde mistet al sin Handel i Kong Svend Gratehedes Tid, og Byen Sigtuna var blevet aldeles ødelagt. Hvor tungt ovenmeldte Forbud paa Handelen faldt Vest-Goetherne, kan ydermere sees p. 450. 483. Af alle Norske Byer synes ingen da at have havt større Handel end Tonsberg, thi did kom Skibe fra Dannemark og Sæxen, og fra alle Kanter i Norge selv. p. 491. 571. 600.

Med Finnerne, som da ligesom nu, boede længst Nord i Landet og paa Siældene, havde og de Norske stor Handel og Omgang, allerhelst Finnerne sto-

de under Norges Konge, og maatte give ham Skat, p. 1552. og 751. ikke alle ne de der nu omstunder maa gjøre det, men endog mange af dem, som nu lyde under Sverrige og Rusland, hvilket Rector Schöning heel vel haver beviist udi sin ypperlige Afhandling kaldet, Forsøg i den gamle Norske Geographie. Ellers synes det ey, at de Norske have da virkelig sat sig ned saa langt Nord som nu omstunder, eftersom det nordligste Sted, hvor jeg finder at de da have boet, er Tronæs p. 575, thi de lode sig nøye med jevnlig at fare til Finmarken, for at drive Skatten ind og at handle med Finnerne eller Lapperne, som de og kaldes. Handelen paa Biarmeland havde de Norske ey heller endda aflagt, som kan sees af den p. 618, anførte anseelige Riøbsfærd, som Thore Hund og hans Sælskab gjorde did hen. Handelen dreves der udi en Riøbstad, som laae noget oppe ved Dwina-Floden, og vare de fornemste Vahre, som der finges, Graaværk, Sabel og Bæver Skind. Men det mærkeligste ved denne Handel var, at det gif kun fredeligt til imellem Indvaanerne og de Fremmede, imedens Markedet paastod; men saasnart det var til ende, og de Fremmede havde lagt ud af Floden, saa ansaae de hverandre for Fiender, hvilket viser, at Biarmerne vare endda et haardt Folk, og at ifkun Nøden tvang dem til at handle med Fremmede, for at blive af med deres Vahre, og at faae andre igien, som maa have været umistelige for dem. Til saadan Handel vare de saa meget mere nødte, saasom de ved Søe-Røveri ey kunde, som andre Folk, er hverve de sig fornødne Ting, efterdi de som alle Finner, paa de Eider, vare ustridbare, endskiont de vel maaskee vare meer stridbare end de andre Finner. Af denne Leylighed betiente sig ellers Thore Hund og hans Sælskab, satte i Land om Ratten, og berøvede de Dødes Graver, hvor de fandt meget Guld og Sølv, efterdi Biarmerne havde den Skik at nedlegge deres Døde med saadanne Rigdomme. Paa samme Sted var og et Tempel, hvorudi stod Biarmernes Afgud Jomala, fra hvilken de røvede et kostbart Smykke, som hang ham om Halsen, og en Sølvskaal med Hanke, fuld af Sølvpenge, der stod paa hans Knæ p. 620. 2c. Strahlenberg udi hans Nord- und Ostliche Theile von Europa beretter, at der findes ofte paa de Kanter kostbare Ting udi de gamle Graver, hvilket tiener til herligen at bekræfte Sturleons Fortælling.

At ulovlige Stræger i Handelen, som nu meest bruges for at besvige Tolden, vare da allerede i Brug, kan sees p. 649. og 650. endskiont den List, som der anføres, var vel anbragt i anden Henseende. Siden de Norske handlede paa temmelig langt fraliggende Lande, saa kan man være vis paa, at de ey forsømte at gjøre det paa et angrendsende, som Samteland, om det end aldrig meldtes udtrykkelig p. 659. Men ingen Nordmand finder jeg paa de Eider

at have været ſig med Handel længer. Sønder paa end den berømte Poet Sigva-
pur, ſom i ſaadan Henſeende drog til Rouen i Normandie p. 673.

At det haver været ſædvanligt, at Kiøbmands Skibe, fornemmelig ladte
med Salt og Sild, ginge da igiennem Drefund, kan ſees af p. 693. Ingen
kan tvivle paa, at jo de Norſke Bøyes Beſværliighed haver fra de alleraeldſte
Tider af lært Indvaanerne at betiene ſig af Klof, ſaaſom det ellers er om Som-
meren umueligt paa mange Stæder at frembringe Bahre, imidlertid finder jeg
dog en Klof udtrykkelig nævnet for i denne Konges Hiſtorie p. 728. Imellem
Island og Norge var ſærdes jevnlig Handel, og synes Iſlænderne meeft at
have faret paa Tronhiem; men hvor de end foere paa Norge, maatte de alle-
vegne give en vis Skat eller Told, kaldet Landgæ, hvilken en maa have været
ringe, ſiden den af et eenefte Skib kunde beløbe ſig til 10 Markes Sølvs, og
finder jeg ogſaa, at da denne Afgift haver fra Kong Harald Haarfagers Tid,
ſom forſt paalagde den alle Norſke, der droge fra Norge til Island, af Frygt for
at Landet tilſidſt ellers ſkulde blive øde, ikkun beløbet ſig for hver Perſon til 5 Dre
eller 5 Lod, endſkiønt med nogen Forandring ſnart lidt meer, og ſnart lidt mind-
re; ſaa ſteg den under Kong Olufs Regiering til et halvt Pund, ſom maatte
erlegges for hver Perſon, der reyſte fra Norge til Island og fra Island til
Norge, Fruentimmerne undtagne, og dem ſom Kongen af ſærdes Naade ſelv
derfor befriede. Udi ſaadan Skat maatte Iſlænderne finde ſig, men derimod
kunde Kong Oluf en bringe dem til at betale ſig Herre-Skat og Næſe-Skat, ellers
en vis Afgift for hver Perſon efter den Naade, ſom han havde dem af ſi-
ne egne Underſaatter. p. 419. 420. 460. 461 og 635, og Torſæi Hiſt. Norv.
t. 3. p. 175.

Heraf erfares da 1.) at Koyſkat, endſkiønt under andet Navn, er meget
gammel i Norden, og at de frieſte Folk, ſom de Norſke da uden Tvivl vare,
have, lige ſaa vel ſom Tyrker og andre trælbæarne Folk, beqvæmet ſig til at
betale den, ſaa og 2.) at det er et gammelt Statsgreb at have Kronens Ind-
komſter under adskillige Navne, hvilke jo meer de forſt og fornemmelig ere læms-
pede efter Nationens Genie, og derhos indrettede efter naturlig Billighed, ſaa at en
hver contribuierer efter ſin Formue, jo bedre og viſere indrettede kan de ſiges at være,
dernæſt 3.) at Mønt synes jo længer jo meer at være kommet i Brug, hvilket
en kunde være andet, naar dens Beqvæmhed frem for at ſtudſe med Bahre en-
gang ret var indſeet, endſkiønt jeg maa tilſtaae, at Beregningerne gierne kan
være gjorde efter Penge, men derfor en altid Betalingen i dem, men med Bah-
re, allerhelſt det synes troeligt, at Mønten endda en haver været ſaa overflø-
dig

dig her i Landet, helst af indenlandske Penge, hvilket endelig næsten kunde være lige meget, saasom al Mønt var da næsten overalt meget puur og god, saa at man ligesaa ofte tog den efter Bøgten, som efter Tælling, efterdi man var vis paa, at Sølvet var uden Tilfætning, og folgelig det ene Land kunde i Mønten ey vinde noget imod det andet, og endelig for det 4.) at Landets Rigdom haver fra Harald Haarfagers Tid og indtil St. Olaf mærkelig tiltaget, og derfor folgelig ogsaa Priserne paa alle Ting.

Følgende Stæder hos Sturleson vise uimodsigeligen hvor meget Penge als lerede være komne i Brug i Norge. Af Iøstænderne begierte Kong Oluf den saa kaldte Næse-Stat, for hver Persons Næse een Penge, hver Penge beregnet til 10 Alen Badmel, p. 635; Thore Hund blev tildømt for et Mord at betale 30 Mark Sølv, de 10 til den ihjelslagnes Slægt, og de 20 til Kongen; Disse betalte han saaledes, at han paa eengang udtog af en Pung 10 Mark Sølv der vare vejede, men Resten af smaae Punge, hvoraf udi nogle var een Mark, udi andre en halv Mark, og atter udi andre kun nogle Dre, p. 648 og 649. Af denne Beskrivelse kunde man let slutte, at der havde været Penge, som virkelig gieldte og vejede een Mark eller eet Pund, og i det mindste een Dre eller eet Lod, men alle de Nordiske Penge, som fra de Tider ere overblevne til os, vise det som er tværtimod, at Pengene da ikkun have været smaa, og at mange ere gangne paa eet Pund. Jeg haver tilforn sagt at Pengene paa de Tider vare af got og reent Sølv, hvilket og virkelig alle de gamle Penge ere som fra den Tid ere komne til os, men ikke desto mindre finder jeg dog p. 666 og 667. et Exempel, at der have været Penge paa Færøerne af slet Sølv, sluttelig blandede med Kobber. Men da de synes at have været ligesom med Bille og Ildid sammentankede, om ey forskædigede, for at udføre et vist stort Forehavende; saa kan man heraf ey slutte, at saadanne Penge have været almindelige og gængse paa de Tider, endskjønt det vel synes fornødent for den daglige Brug at Penge af mindre Værdie, end de som ere i Behold fra de Tider, have maattet være til; men saadanne have uden al Tvivl været af purt Kobber, thi den Alder lod gemeenligst Sølv blive for sig, og Kobber for sig. Det er bekiendt, at Kong Knud mere ved store Gaver og Penge end ved Magt og Baaben underlagde sig Norge, og paa saadan Maade kom mange af de skionne Engelske Sølvpenge til os, ja endog Guld, som iblant andet 2de store og tykke Guldringe, p. 697 og 742. For Slaget ved Stiklestad begyndte, gav Kong Oluf til en Bonde i Forvaring mange Marker Sølv for siden efter Slaget at uddele til Kirker, Præster og Fattige, paa det at de skulde bede for de Døde; Stikle, p. 770. Om de Penge, som paa alle disse Stæder omtales, have været Jns-

den: eller Udenlandſke, kan ey til, viſſe ſiges, dog troer jeg ſnarere at de fleſte have været af de ſidſte, ſaaſom det er ey at formode, at de førſte have i ſaa kort en Tid kunnet blive ſaa mange, da det er at formode, at denne Konge er den førſte ſom haver ladet ſlaae indenlandſk Mønt, og det deels for at efterfølge de Engeliſke, hvis Sæder og Skikke han havde lært, imedens han opholdt ſig hos dem, og deels for ey at være ringere end Kong Knud. Og at Oluf haver ladet ſlaae Penge, det er ey en blot Giætning, men en Viſhed, thi udi den ſtore Antiquarij Kederi numo aureo Othini p. 71. findes følgende Solvmonnt beſkrevet: Paa den eene Side ſtaaer en Konges blotte Hoved med et Scepter ved Siden, hvorpaa ere 3 ſmaa Kugler, og paa Mønten ſaadan Omſkrift: *Onlaf Rex Nor.* Paa den anden Side er et Kors og Omſkrift: *Godwine M O. NO.* Mønt: Meſters Navn viſer at han har været en Engellænder, og at denne Konſt er følget ſom fra Engelland til Norge, ligesaa vel ſom til Dannemark. Jeg haver tilforn anført en Mønt ſlaget af af Knud den Store i Dannemark, hvorpaa ſtaaer ſamme Mønt: Meſters Navn, hvilket tiener til at viſe at den her beſkrevne Penge er af Oluf den Hellige, og ey af Oluf Kyrre, hans Broderſøn, ſom regierede længe efter ham. Da Knud underlagde ſig Norge, er det venteligt at denne Mønt: Meſter er kommet udi hans Tienefte.

Udfkillige nye Kiøbſtæders Indrettelſe tienede og til at formere og udbrede Handelen. Saaledes kan denne Konge paa en vis Maade kaldes den rette Stifter af Nidaros eller Tronhiems Bye. Thi vel havde, ſom før er meldt, Oluf Trygvaføn begyndt at lade bygge Huſe der, men dem havde Jarlerne ladet forfalde, ſaaſom Erik Jarl boede paa Lade, fordi hans Fader havde for ham boet der. Bemeldte Huſe, ſom deels vare nedfaldne, deels ey færdig bygte, lod Oluf igien opreys og fuldfærdige ſtrax ved ſin Ankomſt til Regieringen, p. 418. Dog de bleve kort efter alle opbrændte af Svend Jarl, p. 421. Men ſaa ſnart Oluf var kommet i rolig Beſiddelſe af Riget, lod han dem igien oprette, ja endog bygge der en Kongsgaard eller Slot, og St. Clementis Kirke, hvortil han forærede en Klokke kaldet Glad, S. 2. p. 34. ſom dog hegge formodentligen have kun været af Træ. Han lod og afdele Pladſer til at bygge paa, og gav dem til Bønder, Kiøbmænd og andre, ſom havde Lyſt at nedſætte ſig der, p. 431. Aarsagen hvi han ſaaledes bygde der, og ſiden, ſaa ofte ſom han kunde, opholdt ſig paa det Sted, har vel fornemmelig været, fordi den Egnd var paa de Tider meſt beboet, endog af de fornemſte og rigelſte Mænd, hvilket gav god Leylighed til at anlegge og vedligeholde der en Kiøbſted. Dernæſt har han og efter al Anſeende holdt for, at hans Nærvarrelſe var der meer nødvendig end paa

paa andre Kanter af Landet, baade fordi Indbyggerne vare der mere Jarlerne tilgivne end anden Steds, saa og fordi de vare meget hengivne til Landets gamle hedenste Troe, hvilken Kong Oluf havde sat sig for af al Magt at udrodde. I saadan Henseende opholdt han sig jevnlig i Ironhiem med sine Hoffinder, som beløbe sig til et temmeligt Antal. Iblant andre Bærelser paa Kongsgaarden lod han indrette en stor Sal med Dørre paa begge Enderne, hvorudi alle hans Hofmænd kunde opholde sig. Hans Sæde var midt i Salen; paa hans høyre Haand sadde hans Hof-Biskop Grimkel og de andre Præster, og paa hans venstre Haand Raadgivere, hvilke egentlig kan ansees som Ministreer nu omstunder. Ege over for Kongen sad Biörn Stallare, hvilken Bærdighed svarer omtrent til Hofmarskalks, og hos ham alle Fremmede, hvorved forstodes alle dem der ey vare ved Kongens Hof, og altid om Kongen, endskjønt de ellers vare hans Undersaatter, og bleve de, ligesom de vare fornemme til, vel imodtagne. Hoffet bestod bestandig af 60 egentlig saa kaldte Hofmænd eller Hirdsmænd, og 30 Gestir eller Fremmede, imellem hvilke efter mine Tanker var den Forskiel, at de første bestandig bleve i Tjenesten indtil de døde, eller og Kongen gav dem deres Afsteed; da de andre derimod efter visse Tider skiftede om, hvorved Kongen vandt det at han altid havde hos sig de fornemste Mænd i Landet, eller og deres Born, baade til en Forsikring om sine Undersaatters Trofast, saa og til stor Oplysning i alle forekommende Tilfælde hvers Egn angaaende. Alle disse forekrev han Love og gav hver sin beskikkede Forretning. Dog maa man ey forestille sig at han meget prægtig beværte dem efter vore Tiders Tanke om Pragt; Nej, de drak Æl ved Jidsens, hvorved jeg forstaaer det Baal, som blev gjort midt paa Gulvet for at varme Siuen, og hvoraf Røgen gik ud af det Hul, der var øverst og midt paa Taget, og hvorigennem alt det Lys kom, som var i Husene, efterdi der ingen andre Vinduer vare. Foruden ovennævnte vare og ved hans Hof 30 Huskarle, som maatte forrette alt hvad Arbejd, der kunde forefalde i Gaarden, og desuden mange Tjælle. Alle Hofmændene sove i en meget stor Sal, og udi en anden stor Stue bleve de sammenkaldte, naar Kongen havde noget at overlægge med dem, p. 434. Det er en almindelig Sagn, at Stænker, som ligger nogle Mile fra Ironhiem, skal have været en Riobstæd fast ældre end Ironhiem, og som ved dennes Indrettelse er gaaet under, saasom Landet ey var i Stand til at opholde 2 Riobstæder saa nær hinanden. Men jeg finder intet herom i troværdige historiske Skrifter, hvad det sidste angaaer, og ey heller Stenkær nævnet hos Sturleson, før p. 417. udi Begyndelsen af Olufs Regiering, ja end meer, kun nævnet paa dette eeneste Sted som en Riobstæd, hvoraf man maa slutte, at den haver kun staaet i en meget kort Tid ved Magt, maasse allene under Jarlernes Eriks

Eriks og Svends deres Regimente, og at Tronhiem rimeligen haver forarsaget dens Undergang, men derimod finder jeg slet ingen Grund for, at den skal have været ældre Kiøbstad end Tronhiem.

Ved Blommen Elv, som gaaer igiennem Nomerige paa det Stæd, hvor den har et stort Vandfald kaldet Sarpen, lod Oluf opføre over et Næs som gik ud i Elven en Vold af Steen, Løv og Træ, og opkaste en Grav uden for, saa at det blev en meget stor Jord-Befæstning, inden i hvilken han lod afdele Pladser til Gaarder, hvor han fik mange til at boe, og giøre Anlæg til en Kiøbstad, til hvilken Ende han og der opreyste en Kongsgaard, og en Kirke indviet Jomfrue Maria til Ere, p. 445. Af Stæders Beliggenhed blev denne Kiøbstad kaldet Sarpsborg.

Jeg haver tilforn paa meer end eet Sted omtalt, at Fiskerie er et af Norges ældste Nærings-Midler, og endog bestræket denne Sætning med paalidelige historiske Vidnesbyrd, endskiont Sagen er af sig selv klar nok, om de end manglende. Paa nærværende Tid er det største Fiskerie udi det Norske Landskab Nordland paa et Sted kaldet Vaagen, hvor derfor mange Folk paa visse Tider om Aaret forsamles. Ligeledes haver det og været udi gamle Dage, som kan sees p. 598, 599 og 647. Jeg anmærker dette saa meget desto hellere, saasom her af siden, endskiont meget længe efter, toges Anledning til at indrette en Kiøbstad der, hvilken dog en havde nogen Bestandighed.

Det er bekiendt at Kongahelle nu omstunder er en Kiøbstad, og var den det ogsaa visselig omtrent 80 Aar efter denne Kong Olufs Tid. Men om den allerede var det under hans Regiering, det kan jeg en med nogen Visshed sige; dog nævner Sturlesøn den p. 501. 529 og 627, som et Sted, hvor de Norske og Svenske Konger gjerne kom sammen, naar de havde noget med hverandre at tale. Og er det troligt, at just dette, og dens skionne Beliggenhed ved en seylbar Elv, midt imellem de tre Nordiske Riger haver givet Anledning til siden at indrette der en Kiøbstad, om den en allerede var det udi St. Olufs Tid. Ved at indrette Kiøbstæder maa dog ingen giøre sig den Forestilling, at det da, som nu, er skeet ved skriftlige Privilegier, thi jeg troer neppe at nogen Kiøbstad i Dannemark eller Norge har udi det 11te Sæculo faaet saadanne Privilegier, i det mindste er intet af dem kommet til os.

Af p. 715. sees, at paa det Stæd da kaldet Dra'n, nu Drammen, haver været en god Havn, hvilket efter mine Tanker haver siden givet Anledning til

til at anlegge der en Riøbstad, hvortil og er kommet en anden Narfag, som jeg længer hen skal anføre.

Hillrafund, nu kaldet Hellefund, omtales og p. 11. som en god Havn, hvor Kong Oluf ofte havde ligget med sin Flode. Torfæus Hist. Norv. T. 3. p. 259. formener at den store Fyr, som der staaer og kaldes efter St. Oluf, er først opreist af ham, hvorpaa jeg dog høylig tvivler, saasom jeg i den gamle Nordiske Historie ey finder noget om saadanne Fyrer; Med mindre man vilde did henføre de Biter, som paa Fjeldene tændtes til Tegn af fiendelig Indfald, og som tilforn af mig ere omrørte under Hagen Adelsteen, thi de kunde snart bringe een paa de Fanker, at det var let for de Gamle efter deres Mønster at advare Skibe ved Ild for Fare. Mig er og sagt at nu omstunder findes ingen Fyr i Hellefund, men vel nogle Mile derfra paa Lindesnæs var der af Steen 12 Alen høye. Jeg haver forhen skrevet at Christendommen blev under denne Konge indført i Norge, og skeede det med saadan Iver og Fremgang, at man efter hans Tid finder lidet eller intet Tegn til Hedenkabet, anderledes end i Dannemark, hvor endog hele Landkaber vare imod Slutningen af det 11te Sæculo endda dermed befængte, som Blegind og Bornholm, og anderledes end i Sverrig hvor Hedenkabet paa sine Stæder herskede indtil i Midten af det 12 Sæculo. Den Haardhed og Alvor som Oluf brugte, var vel den fornemste Narfag til den hedenste Troes saa hastige Undergang, hvorved vel Handelen i Fremtiden vandt meget, men for den værværende Tid og leed meget, som enhver kan slutte af Efterfølgende: I Begyndelsen lod han sig nøye med paa alle Ting at lade oplæse den Christne Lov og Tro i et kort Begreb, og at befale at alle skulde rette sig efter den, truende haardeligen uden Forskiel enhver som ey efterkom dette, p. 440; men da han siden fandt at der vare mange som ey efterlevede denne hans Befalning, satte han sine Trudsel virkelig i Verk, og lod paa Vingulmarken (nu Borgeslyssel endeel af Smaalandene) endeel jage af Landet, andre lemlæste paa Hænder og Fødder, paa nogle udstinge Døynene, ja endeel ophænge; for dem, som enten med det gode eller det onde fyldestgjorde hans Billie, beskikkede han Præster og Lærere; Paa samme Maade handlede han i Rom rige, p. 468, ligeledes i Numedalen, og paa Helgeland, hvorved da forstodes alt det, som nu kaldes Nordlandene, p. 553. Paa Møre, enten Nord eller Synd-Mør siges ikke, og stilles fjelden ad hos vore gamle Skribenter, lod han dræbe en fornem Mand ved Navn Olver, tilligemed mange andre, fordi de vare samlede for at helligholde en hedenst Fest, p. 559; Ligesaa grusom foer han afstød paa Dofre, Læssøe, i Orkedalen, Lerdalen, paa Lo, og i Gudbrandsdalen: Det beste var, at han der overalt anordnede Præster for at undervise den

vankundige Almue, og da havde han en Biskop ved Navn Sigurd i Følge med sig, p. 561 2c; Ved samme Lejlighed blev ellers Thors Billede i Gudbrandsdalen forstøvet, og der en Kirke opbygget, og paa Hedemarken adskillige; Paa saadan Maade bleve og da Toten, Hadeland, Ringerige, Romerige og Soler omvendte p. 570 og 571; Efter nogen Tid Christnede han Bors paa samme Maade p. 592, men allerverst soer han afsted i Valdars, fordi Almuen der satte sig meest imod ham, thi han lod brænde og plyndre næsten alle Huse i den hele Bygd, og da han derved havde tvunget Almuen til i Ord at antage Christendommen, beskikkede han der Præster og lod opreise Kirker, p. 593 og 594; Noget efter kom han atter til Opland, hvor han end videre forbedrede Indretningen af Religionen, dog tales der ey om at han den gang øvede megen Vold, maaskee fordi ingen meer turde sige ham imod p. 608; Paa Grændserne imellem Sverrig og Norge vare dog med alt det endda mange, som, om de ikke vare fuldkomne Hedninger, dog ey heller vare Christne, og neppe havde nogen Troe, sigende at de troede og stode paa sig selv, og deres egne Kræfter; Af saadanne havde Oluf endeel hos sig udi Slaget ved Striklastad, som dog lode sig af ham overtale at lade sig døbe kort for Slaget, p. 758 og 779; De saa kaldte Hæremestere forfulgte han og paa det heftigste og aflivede dem, i Stedet for at søge med det gode at undervise dem, see Adamus Bremensis p. 26 og 28. De hellige Reysere til Rom og andre Stæder, som da og begyndte at komme meget i Brug, v. Snoro. p. 595, 768 og T. 2. p. 10. vare ey heller til Handelens Beste, saasom de flæbede Pengene ud af Landet.

Den Omhu derimod som Kongen lod see for at bringe andre Lande til den Christelige Tro, var prisværdig og nyttig, saasom han ey kunde giøre det uden ved at sende Lærere ud, efterdi han ey fik Lov til at bruge Vold der. Saaledes formaaede han Islænderne til at afskaffe mange Hedenste Skikke, som endda vare i fuld Brug iblant dem, saasom at æde Hestekød, og at kaste deres Børn fra sig, en grusom og skadelig Skik, p. 436; Han forærede dem og Tømmer til at bygge en Kirke af, hvilket viser at der da, ligesaa lidet som nu, voksede Træ paa Island; Til samme Kirke gav han dem og en Klokke, p. 601. Jemterne derimod kunde han ey omvende, ja ey engang bringe til igien at underkaste sig det Norske Rige, tværtimod de bleve fast hængende ved Sverrige, hvorunder de vare komne efter Oluf Trygvasons Død p. 654; og som jeg ey finder i den Norske Historie at nogen Norsk Konge haver siden søgt at omvende dem, og de dog vare Christne, da de udi Kong Oftens Tid igien kom under Norge, saa er det ey at tvivle paa, at de jo ved de Svenskes Omhu ere blevne bragte til den Christne Troe. Adamus nævner p. 27. følgende Geistlige, Sigfrid, uden Tvivl

den samme som Sigurd, Grimkil, Rodulf og Bernhard, som Kong Oluf havde hos sig, og udsendte til Sverrige, Gothland, og de Der der laae længer bort end Norge for at bringe deres Indvaanere til Christum. Alle disse Geistlige vare efter hans Sigende Engellændere, hvilket tiener til at bestyrke min Meening, at disse 3 Nordiske Riger have fornemmelig hentet Moralitet, Konst og Videnskaber fra bemeldte Folk. Ja, om jeg her handlede om de Engelske, da skulde det være mig en ringe Konst at vise at ey allene ogsaa Tydskland, men det stolte Frankrige selv haver lært af dem, og hvad det Sidste i Særdeleshed angaaer, ey allene for Julii Cæsaris og i Caroli Magni Tider, men endog i vore. Jeg haver tilforn viist, at Kong Oluf paa mange Stæder bygte Kirker; Det bekræfter ey allene Theodoricus Monachus p. 28, men legger endog til at han rigeligen begavede dem som allerede forhen vare bygte. Dog den største Fordeel Handelen havde af Christendommens Indførelse var i Henseende til Sikkerhed, som meget blev befordret ved det Kong Oluf søgte, endskjønt paa sin sædvanlige haarde Maade, reent at aflegge al Røverie baade uden for og inden i Landet, saavel til Vands som til Lands efter Snorronis Beretning p. 734; hvorudi han og bragte det temmelig vidt, i hvorvel han ey gandske kunde affkaffe denne saa gamle og indgroede Sædvane.

Christendommen forarsagede og, at bedre Love og Skikke bleve indførte, end som hidindtil havde været i Brug, hvilke og meget tjenede til at befordre Handel og Wandel. Saaledes gav han sine Hof-Folk, som jeg forhen har viist, en særdeles Lov eller Gaards Ret, hvilken vel nu omstunder ey meer er til, men hvis Beskaffenhed dog nogentunde kan sluttes af Knud den Stores Danske, der endda er i Behold. Kong Hagen Adelsstens Fjerte Things Lov lod han efter Kluge Mænds Raad forbedre ved at tage fra, og at legge til, og Christen-Retten, som derudi findes, forfatte efter Biskop Grimkels og andre Præsters Betænkning; ja han indrettede ey allene Lovene, men sad endog jævnlig i Retter, og lod alles Klager uden Forskiel komme ind for sig, p. 435. Ligeledes lod han paa Nomerige sammenkalde et Thing, hvor siden altid Heidsvia-Thing blev holdet, saa længe denne Slags Forsatning stod ved Magt i Norge, og der anordnede han, at Heidsvia-Lov skulde gielde over alt Oppland, og saavidt som den siden altid gif, at forstaae i Skribentens Snorronis Tid p. 571. Vel siger Skribenten ey her, at han og forbedrede Heidsvia-Lov, og fornemmelig indsatte Christendoms Balken, ligesaa lidet som han meder det mindste om hans Forbedringer i Gule- og Borge-Things Lov, men det er vel uden al Tvivl, at han i det ringeste haver indført Christen-Retten udi alle disse Love, og findes i Hagen Adelsstens Gule-Things Lov adskilligt, som udtrykkeligen tilskrives ham.

Maaskee han og haver lagt den første Grund til den Christen-Ret, som findes i Bo-ge-Things Lov, og som Finnæus haver begyndt at udgive Stykke-viis, og derudi foretaget sig en priselig Gierning. Endeel af de Anordninger, som staae i Gule-Things Lov, og tilskrives Kong Oluf, kan dog ligesaavel henføres til Oluf Kyrre, som til Oluf den Hellige, ja undertiden med god Grund til den første. Men hvor meget end Kong Oluf forbedrede Lovene, saa gaar dog Theodoricus Manachus p. 28. forvidt, naar han beskriver ham næsten som Stifter af dem, og forbigaaer udi Hagen Adelstens Historie aldeles at tale om bemeldte gode Konges Love, hvilken Urigtighed enten maa tilskrives hans Van-kundighed, eller og Begierlighed til at ophøye sin Helgen og Patron.

Efter Oluf blev Knuds den Stores Søn Svend Konge i Norge, som dog almindeligere er bekiendt under det Navn af Alfæ Søn. Saaſom hans Regiering varede kun kort, saa findes ey heller meget om Handelen udi hans Historie. Dog beretter Torfæus hist. Norv. p. 217. at Kong Jarisleif i Rusland forbød al Handel imellem sit Rige og Norge, og lod alle Norſke dræbe, som kom til Rusland, og dette gjorde han, fordi de Norſke havde ihjelſlaget deres Konge, med hvilken baade han og hans Dronning vare meget gode Venner. Saa-dant Forbud viser, at der da haver været større Handel imellem de Riger, end man nu almindelig indbilder sig. At Kong Olufs Riste blev overdraget med Pelsværk, og dækket med Gyldenstykke, H. K. p. 819. er og et Beviis paa udenlandſk Handel. Udi Svends Tid vare ellers, ligesom tilforn, den største Folke-Mængde og de fornemste Mænd i Trondhjem.

Kong Svend gjorde sig ellers navnkundig, endſkiønt ey berømmelig, ved at indføre de Danſke Love i Norge, paa hvilket Land de aldeles ey passede sig, ja han anordnede endeel endog meget ſtrængere, end som de vare i Dannemark. Snorro opregner p. 813. følgende. “ Ingen Mand maatte fare ud af Landet uden Kongens Tilladelse, forſaae han sig herimod, da forfaldt alt hans Gods til Kongen; hvo som dræbte en anden, ſkulde blive landflygtig og miſte alt ſit Løſøre; faldt Urv ſaadan en til imidlertid, da tog Kongen Urven; til Juul ſkulde hver Bonde give Kongen en Maal Malt for hvert Jldſtæd, eet Laar af hver 3 Aars gammel Oxe, og en Spand Smør; og hver Huſtru ſaa meget ureent Lin, ſom man kunde 2 Gange ſpænde i Haanden; Bønderne ſkulde og bygge alle de Huſe, ſom Kongen vilde have opført paa ſine Gaarder; 7 Mænd ſkulde ſtaffe een duelig til Strid, og hvert Barn, der var 5 Aar gammel, ſkulde agtes for Mand; og herefter bleve Skibs-Havnerne indrettede; enhver ſom roede ud paa Havet for at fiſke, ſkulde give Kongen
,, den

„ den Skat, kaldet Landvorth, som beløb sig til 5 Fiske, Kongen skulde have
 „ et frit Rum tvært over hvert Skib, som foer af Landet. Saavel inden- som
 „ udenlandske skulde betale Landore, naar de droge til Island; Og endelig
 „ skulde hver Dansk Mand's Vidnesbyrd gielde i Norge ligesaa meget som 10
 „ Norske Mand's. “ Derfom ey Snorro havde anført disse haarde og ufornuftige
 Love, saa vidste vi aldeles intet af dem, thi udi de Norske Love findes intet
 Tegn til dem, saasom de efterfølgende Norske Konger gjorde sig al Umag for
 gandske at affkaffe dem. Vilde nogen af dem slutte Kongernes Magt og Re-
 gierings Form paa de Eider i Norge, da tog han mærkelig Fejl, saasom en
 uretmæssig Magt og Overvold indførte dem. De Norske selv gave meest Kon-
 gens Moder Skyld derfor, thi Kongen var gandske ung, i det høyeste 20 Aar
 gammel; men forunderligt er det dog, at de Danske som vare hos ham, Ha-
 rald Jarl og andre, ey enten gave ham sundere Raad, eller og ey kunde for-
 maae ham til at følge bedre, og allermeest underligt er det, at hans store Fader
 ey veyledede ham anderledes, og bragte ham til at regiere Norge, ligesom han
 selv regierede Engelland.

Men hvordan det end hermed haver sig, saa kan ingen nægte, at jo de
 Danske den Gang meer end alt før meget fortiente at miste Norge, som og skee-
 de Aar 1036, da Svend blev udjaget og Magnus Olufskön besteg sin Faders
 Throne. Denne Konge var meget ung, men havde den Lykke at falde i gode
 Raadgiveres Hænder, saa at han blev en af de priseligste Regenter, som Nor-
 den nogensinde haver eyet, ja og en af de mægtigste, i det han søyede det Dan-
 ske Scepter til det Norske. Men hvad der udi hans Tid er foregaaet med Han-
 delen i Dammemark, det haver jeg allerede anført i den Danske Handels Hi-
 storie, og holder mig derfor her allene til Norge. Det eeneste som Torkeus,
 og det ey gandske uden Grund, legger denne Konge til Last, er hans alt for sto-
 re Gavnildhed, hvorved han svækkede Kongernes Magt og Myndighed. Dog
 denne Fejl kan og undskyldes, naar man berragter, at han kun var 21 Aar,
 da han døde, at de Store bragte hans af Naturen gavmilde Gemyt, helst udi
 Begyndelsen af hans Regiering, til meget, som neppe kan tilskrives ham selv,
 og endelig at hans Faders Exempel lærte ham hvor meget det var fornødent ved
 Raade og Godhed at vinde saavel Almuen, som de Store. Udi hans Tid var
 derfor inde i Riget meget god Fred og Roelighed, undtagen at det engang saae
 noget ilde ud, da Kongen havde taget sig for at hævne sin Faders Død, men
 som dog blev snart got igien, efterat han lod derte Forsæt fare. Folke-Mæng-
 den haver vel ellers under hans Regiering ey meget tiltaget formedelst de Krige,
 som han maatte føre imod de Danske og Benderne. Men at de Norske have

da, ſom tiſſorn, handlet paa ſamme Stæder, derpaa er vel en at tvivle, endſkiønt Exempler mangle, fordi hverken hans eller nogen anden Norſk Konges, Hagen Hagensens undtagen, Hiſtorie er ſaa vidtløftig beſrevet ſom S. Olufs. Dog finder jeg i Torſæi Hiſt. Norv. t. 3. p. 234. at Halward, der ſiden blev canoniferet, haver været Kiøbmand og handlet paa Gothland, og at han er blevet ibiellſlager paa Drammens Flo, hvilket Drab, og hans Kort efter antagne Hellighed, haver efter mine Tanke givet Anledning til, ſaavelſom Steds Beqvemhed, at bygge der, hvoraf med Tiden er blevet en Kiøbſtað.

Udi Trondhiem opholdt Magnus ſig den meſte Tid, ligesom hans Fader, og lod han der bygge en nye Kongsgaard, og en Kirke indviet til St. Oluf, hvilken han dog en ſik færdig, H. K. t. 2. p. 102; han lod og forfærdige en Kiſte, eller Skrin, ſom det da kaldtes, indlagt med Guld og Sølv, og prydet med Edelſtene, og var dette Skrin temmelig ſtort, med Liſter neden om, og et ſpids Laag oven paa med udſtaaende Ranter, beſlaget med Jern bag til, og havende Laas og Nøgel for til, og udi dette lod han legge ſin Faders Legeme, p. 14. At Huſene, i det mindſte Kongernes, da have været af flere end een Etagge, kan ſees p. 16. hvor der tales om en Tofts Svale paa Kongsgaarden, hvorfra kunde ſees langt hen.

Udi Slaget mod Benderne havde Magnus en rød Silke-Skiorte paa, og derover en Ring-Brynne, p. 34. Silke kom da uden al Tvivl hid fra Ruſland og did fra Grækerland, hvor Silke-Manufacturere allerede vare, efter Procopii Vidnesbyrd indreittede i det 6 Sæculo under Keiſer Juſtiniano. Da Magnus efter Haarde Knuds Død drog til Dannemark for at blive Konge der, beſtod hans Flode af 70 ſtore Skibe, beſatte med et udvalgt og vel udruſtet Mandſkab, p. 25. Hans Farbroder Harald bragte med ſig til Norge ſtore og anſeelige Rigdomme, ſom han havde erhvervet ſig i ſine udenlandſke Krige i Africa, Sicilien, Syrien og Grækerland, og ſom beſtode i Guld, Klæder, Baaben og andre dyrebare Ting, p. 61. 68. 73. og Adamus p. 36. Alt dette deſede Harald med ſin Broder-Søn Magno, da han igien overlod ham Halvdelen af Norges Rige. Klæder, Baaben og andre Ting deelte Harald udi Magni Hof, men Guldet lod han ved B. y. Skaaler ſkiſte lige imellem ſig og Magnum, og maatte alle tilſtaa, at der aldrig tiſſorn var ſet ſaa meget paa eet Sted her i Norden. Iblant andet var der et Bøger, ſaa ſtort ſom et Me-neſte-Hoved, hvorom Harald ſpurgte hvad Guld Magnus vilde give ham imod det, hvortil Magnus ſvarede: at de idelige Krige havde bragt det ſaavidt, at han en beſad mere Guld end den Ring, ſom han havde om Haanden, og ſom hans Fader
havs

havde givet ham. Til hører af Steig, som først nævnte Harald for Konge, gav han og denne Gang et Kar af Mosur-Træ, bestaaet med Sols, og med et Sols-Haandgreb, begge Deele forgyldte, og Karret fyldt med de skønneste Solspenge; desuden to Guldringe, som tilsammen veyede i Mark, og sin egen Purpur-Kaabe, foered med hvidt Skind, hvoraf siden blev gjort et Altarklæde, H. K. p. 82:84.

De store Bedrifter, som Harald forretede udenlands, gjorde han som Anfører for Børingerne, et Slags Krigsfolk, der tjente Grækerne, og af dem vare meget agtede, og upaatvivelig for den største Deel fra vor Norden, men om hvilke jeg ey her vil handle videre, saasom jeg haver sat mig for at skrive særdeles om dem. Dog anmærker jeg dette her, fordi det ey er at tvivle paa, at de jo have bragt adskillige Rigdomme hjem med sig til vor Norden. Men førte de Penge ind i Landet, saa bragte andre dem ud; saaledes finder jeg antegnet om hore Hund, at han drog til Jerusalem for at bøde for sine Synder, p. 15.

Det er ey at tvivle paa, at man jo vilde finde meget Handelen angaaende udi Kong Magni Lov kaldet Graagaas, som endda udi Snorronis Tid gieldte i Trondhiem p. 23., dersom man kunde komme over den, hvilken Lykke endnu ey haver hendet nogen; hvorfor man haver største Marsag at tvivle paa, at den er mere til. Vel findes en Lov paa vort gamle Maal under dette Navn, men det er klart at den ey er andet end Islændernes gamle Lov, som haver giældet der før Hagen Hagensens og Magni Lagebæters Love bleve der indførte; Den hele Indhold viser at den haver gaaet paa Island, endskjønt man derhos maa tilstaae, at der findes anseelig Overeensstemmelse imellem den og de ældre Norffe Love, som er klart, naar man vil sammenholde den og Hagen Adeltens Gulethings Lov; Hvorfor det er formodentligt, at man og vilde finde sliig Overeensstemmelse imellem den og Graagaas, ja maaskee end større, efterdi denne Lov har faaet samme Navn. Da Islændernes ældste Lov, som Ulfiotur bragte ind Aar 927, kom fra Norge, og derfor maa være taget af Heidsivia-Lov og de andre da gangbare Skikke, og deres Christen-Net og blev dem beskikket af den Norffe Konge, Oluf den Hellige, og der desuden var stedse stor Omgang imellem de Norffe og Islænderne; saa er det let at fatte, hvi begges Love kommer overeens med hinanden. Sætter man at Islænderne have betient sig af Magni Graagaas, saa maa man dog derhos ogsaa sætte, at de have indrettet den efter deres Lands Beskaffenhed og jevntlig forbedret paa den; dette giver Forsnuften, og bevises desuden af det 4de Part 6 Cap. hvor anføres Marcus Lagmand, som forestod dette Embede fra 1089 til 1092. Vel holder Torfæus

p. 239. Hiſt. Norv. t. 3. for at denne Lov er et Udtog af den rette Graagaas, hvorover jeg ſaa meget meer maa forundre mig, ſiden han ſelv vidner at have overſat den paa Danſk; hvoraf veed han at den er et Udtog, da den rette Graagaas ey mere er til? Lad være at den i nogle Ting var et Udtog, ſaa kunde den dog ey ſaa ſlet hen i Almindelighed kaldes et Udtog, da den indeholder mange Anordninger, ſom allene paſſe ſig paa Iſland, og deſuden er denne Lov langt vidtloſtigere end nogen anden gammel Lov fra, og til de Eider, hvilket ſlet rimet ſig med et Udtog, thi efter al Formodning haver Graagaas ſelv i ſin Oprindelse ey været ſaa omſtændelig. At jeg med ſaadan Viſhed kan tale herom, derfor maa jeg takke vor lærde og berømmelige Profeſſor Sevel, ſom, foruden andre Iſlandſke Skrifter, haver og laant mig et Exemplar af denne Lov. Ved denne Lejlighed kan jeg ey heller forbigaae at aflegge min offentlige Takſigelse for hans Højrøverdighed Hr. Biſkop Harboe, og for Hr. Etatsraad Luxdorff for deres ſtore Godhed i at meddele mig endeel af de rare Iſlandſke Skrifter ſom de beſidde. Paa hvilken deres Godhed jeg ſætter end ſtørre Priis, end paa deres rare og uſkatterlige Værdom, efterdi Hiertets Egenſkaber langt overgaae Forſtandens. Men at komme til mit Forehavende igien, ſaa beretter Torfæus paa ſiſt anfordte Sted, at Kong Magnus deels afſkaffede deels formildede i Langesund nogle af hans Formands Svends Love, ſaa at Frihed i at ſeile blev igien indført, og enhver blev raadig over ſit eget Skib, de Landflygtiges Midler ſaldt da og ſom tilforn til deres nærmeste Arvinger, og det ſaa kaldte Dannesæ blev overladt til Grundens Eyer. v. Hagen Adelſteens Gule Things Lov p. 140.

Kong Magnus døde Aar 1047, og blev af alle beklaget, og beſteeg hans Farbroder Harald Echronen i hans Sted. Strax ved Begyndelſen af hans Regiering indfaldt en Vinter ſaa ſtræng, efter de Iſlandſke Annalium Sigende, ſom derfor anfere til Vidne Sæmund den viſe, at Ulvene løbe paa Iſen imellem Dannemark og Norge, hvoraf man kan ſlutte, at der da ere indfaldne Aaar, ſom ofte plye at følge paa meget ſtrænge Vintre. At der ellers udi denne Konges Tid have været gode Aar, kan ſees af H. K. p. 100, hvor der berettes at da en Dyr Tid indfaldt paa Iſland, tillod han didhen at føres Meel fra Norge, og det for en faſtſat Priis, nemlig hvert Skippund for 100 Allen Badmel. Han tillod og da alle ſom vare fattige, men dog kunde ſkaffe ſig ſelv Koſt, over Havet at reiſe bort af Landet, hvilket og meget forminkede den dyre Tid. Ligeledes forærede han Iſlænderne en Klokke til den Kirke, ſom hans Broder St. Oluf havde givet dem Timret til. Saa naadig teede han ſig imod Iſlænderne, fordi de ſtore Poeter, ſom der fandtes, ſkulde være

deſto

desto villigere til at ophøye ham i deres Vers, hvilket de ey heller glemte. Imod andre var han ey saa naadig, ikke imod sine Fiender de Danske, hvorom jeg forhen under Kong Svend Estrichsøn haver handlet, og hos hvilke han heel vel vidste at hente Proviant, i Fald den havde manglet ham hjemme, iblant andet en Gang en stor Mængde Malt, Høede og Flek, p. 98. hvoraf sees, at Høede var da allerede en almindelig Sæd i Norden. Imod sine egne var han ey heller af de naadigste, thi imod Slutningen af hans Regiering gjorde han i halv andet Aar ey andet end med Sværd og Brand at ødelegge Romerige, Hedemarken, Hadeland og Ringerige, saa at mange derfor flyede udaf Landet p. 149. Nu er vel sandt, at Indvaanerne i disse Landskaber havde viist sig gienstridige imod ham; men Spørgsmaal om han ey selv først havde givet dem Anledning dertil, og om det end ikke saa er, om han dog ey haver medhandlet dem for haardt. Overalt tiende dette ey til Landets Flor og Belsærd. Torfæus hist. Norv. part. 3. p. 323. anfører selv en Historie, som tiener til at vise, hvor lidet Undersaatterne vare sikke paa deres Eyendele under hans Regimente. Han er ellers Torfæi Helt, som overalt søger at undskyldte ham, og iblant vel ogsaa gjør det med Grund, som i Henseende til Enar Tambeskjælters Drab. Skal store Krigs-Beværelser, Hurtighed og Tapperhed allene tilvejebringe Navn af Helt, da tilstaaer jeg gierne, at han fortjener det frem for de fleste Norske Konger, men ere Hjertets Egenskaber de fornemste, hvorved med Grund saadan Titul kan erhverves, da synes mig, at den ey tilkommer ham. Af hans egen Søns Mund skal vi noget bedre frem faae at høre et Bidnesbyrd, der skal tie ne til at afgjøre denne Sag. Gierrighed, som plagede ham i en høy Grad, saa at han var meget for, jævnlig at tage ind, men sielden at give ud, passer sig ey paa den, der vil have blot Navn af et Menneske, langt mindre paa en Helt. Til Beviis paa hans Gierrighed tiener, at han lod slaae meget slette Penge, mængte med Raaber, som dog skulde gjælde for lige saa meget som de gode, og hvormed han betalte sine Mænd deres Løn, som derfor og kaldte disse Penge Haralds Mønt. Torfæus p. 326.

Den 17 Aars haarde Krig imellem Norge og Danmark tiende ey heller til det første Riges Opkomst, endskjønt den fortes lykkeligere for det end for det sidste. Hvert Aar drog denne stridbare Herre ud med sin Flode, hvilket uden al Tvivl meget maa have medtaget hans Rige. Saaledes havde han nogle Gange med sig Halvdeelen af Almueen, H. K. p. 91-94. en anden Gang 60 store Skibe, p. 96., og det Aar, Slaget stod ved Nisaa, hele Almueen, p. 126., hvorved dog maa mærkes, at ved hele Almueen forstaaes kun saa mange, som det paalæge at drage ud med Floden, og hvorom jeg haver handlet under Hagen Adel-

Adelſteen. Det Skib, ſom Kongen ſelv foer paa, var af ſamme Størelſe ſom Oluf Trygvaføns Ormen Lange, forpaa havde det et Drage-Hoved, og bag til gif det i Bepret med en Stiert; begge Stavnerne vare forgyldte, og Skibet deelt udi 35 Rum, p. 125. Poeten Thiotholſur vidner, at de Norſke Skibe havde 70 Aaver, p. 127. Udi Niſaa-Slaget ſelv havde han dog kun 150 Skibe, ſaaſom han havde ladet Bønderne fare hjem p. 129, og følgelig allene beholdt hos ſig ſine egne Mænd, ſom kan lignes med ſtaaende Troupper nu omſtunder, og Kiøbſtæd-Folkene.

Da Harald gjorde ſit ſidſte Tog til Engelland, beſtod hans Flode af 200 Skibe, foruden Baade og Laſtdragere til at føre Proviant i p. 158. De Engelliſke og andre Skribenter berette derimod, at den haver været langt ſtærkere, ja nogle forøge den endog til 1000 Skibe, hvorom kan eſterſees Reſtor Schönings *Harald Haardraade* p. 358. not. g. Viſt nok er det, at de fleſte Folk ſom han førte med ſig til Engelland, bleve der, og ſatte Livet til, og vare de Kiernen af de Norſke, ja eſter nogles Beretning kom ey heller meer end 20 Skibe tilbage; ſee Schönings bemeldte Afhandling p. 379. not. h. og Torfæus p. 382. Al den Skat, ſom han havde i Guld ført med ſig fra Grækerland, faldt da og i Engellændernes Hender, og var ſaa ſtor, at 12 Karle maatte bæſre den, vid. Adami *Bremenſis Scholiaſt.* p. 47. og Torfæus p. 275. hvor meget bedre havde det været for hans Rige, om han der havde anvendt den til at indrette nyttige Ting, eller og i det mindſte bortgivet den til ſine tappre Mænd.

Men hvorvidt hans Gierrighed har gaaet, kan ſees deraf, at endſkiont han udi Grækerland havde bivaanet anden Levemaade og Sæder, end man da var vant til udi hans Fæderneland, ſaa førte han dog ey det mindſte af dem ind, da han blev Konge, uden Tvivl af Frygt for Beføſning, og maaskee ogsaa for hindret af den ſtore Lyſt, ſom han havde til Krig, og dermed følgende Soldater-Levnet. De Ting, hvorudi Norden tilførn havde været prægtig, holdt han dog ved lige. Hans Seyl vare derfor af Purpur, ſom Theodoricus *Monachus* p. 53. vidner. Paa ſine vidtloſtige Søetog plyndrede han og ud alle de ſlaviffe Søekuſter, vid. Adamus p. 37. og ſøgte at udſinde Slutningen af Øſter-Seen p. 58. og ligeledes af det ſtore Nord-Hav, men begge Dele forgieves. p. 65.

Diſſe idelige Krige hindrede dog ikke, at jo adſkillige Ting bleve foretagne til Landets Beſte. Udi Eronhiems Bye lod han fuldſtændige St. Olufs Kirke, ſom hans Formand Magnus havde begyndt paa, ligeledes en Bygning af Steen paa

paa Slottet, en nye Kongegaard ved Naen, hvor den endda stod udi Snorronis Tid, og som efter min Formening er, om ey samme Bygning, saa dog samme Plads, hvorpaa den nu saa kaldte Kongsgaard staaer, og endelig St. Mariæ Kirke af Steen, hvorudi St. Olufs Helligdom eller Legeme siden en rum Tid blev forbaaret. Tæt ned ved Naen stod for sig selv en Stue, hvorudi Kongen holdt Raad, og som intet andet Lys havde end igiennem det Hul paa Taget, hvor igiennem Regen gik p. 106. fortelig var ligesom endeel Norske Bonders Reg:Stuer nu omstunder.

Den Tanke, som Folk kom i om St. Olufs Hellighed, og de Meyser, som de derfor gjorde til Tronhiem, bragte ellers mange Penge og Rigdomme ind i Landet. Saaledes var hans Hellighed overalt erkjendt paa de Linder i Dannemark og Norge p. 122, ja ey allene der, men af Svenske, Gother, Sember og Slaver, vid. Adamus p. 20. Udi Sverrig gik denne Slags Gudsfrøgt saavidt, at der aarligen af endeel Landskaber, om ey af alle, blev sammensanket en Skat og sendt til Tronhiem til St. Oluf, hvilket dog siden blev forandret og Skatten sendt til Upsal til at vedligeholde et Altar, som der var oprettet St. Oluf til Ære, v. Schefferi Chron. Archiep. Upsl. p. 68 og 70. Adamus p. 37. vidner, at Harald borttog disse Gaver, og deelte dem ud til sine Soldater, hvilket han maaskee kan have gjort en og anden Gang i Nøds-Tilfælde. En Normand ved Navn Guttorm forærede til St. Olufs Hvilestæd et Sølv-Billede af 7 Alens Høyde, der forestillede enten ham, eller hans Stavnværger, 2: Strymand, i Følge af et Løfte han havde gjort udi et Slag mod en Irlandsk Konge, at give Tienden did af det Bytte, som han da fik, H. K. p. 123. Torfæus p. 306, siger, at det var et Sølv-Kors af samme Høyde. Hvorom alting er, da var det endda i Behold, da Snorro skrev. Den langvarige Krig imod Dannemark forårsagede, at Kong Harald ofte maatte opholde sig Syndensfelds, hvorfor han lod der i en frugtbar Egn oprette en nye Kiøbstad, kaldet Oslo, H. K. p. 123. Hvorledes de fornemste Mænd da ere bleve besoldede, kan sees af følgende: Ulf Staller, eller Marskalk, havde samme Rettigheder som en Lehns-Herre, Indkomster, der beløbe sig til 12 Markers Bærdie, og desuden et halvt Fylke i Tronhiem, p. 102.

Om det som egentlig kan kaldes Handel, finder jeg saare lidt i denne Konges Tid. Torfæus p. 295. taler dog om en vis Þorfin, der drev saa stor Handel, at han derfor almindelig kaldtes Thorfin Kiøbmand, og som baade i Vaaben og Klæder førte sig prægtig op. Grunden til hans Rigdom var en forborgeren Skat, som han kom over, og som havde tilhørt Hagen Jarl. Men til

hans Ulykke førte han ſig alt for prægtig op, ſaa at Kongen kom under Veire hermed, og fratog ham ey allene Skatten, men endog det, ſom han ved dens Hielp havde fortient i Handel.

Krigen imellem Dannemark og Norge forſtyrrede ey allene Handelen imellem diſſe tvende Riger, men endog imellem Norge og Island, ſaa at de Norſke kun da handlede paa de dem nærmefte Lande, hvorved ey kan forſtaaes andre end de Svenske, hvorhen Handelen dog synes at have været temmelig ſtor end og fra Ironhjem, p. 325. Den Finmarkiſke Handel hørte allene Kongen til, ſaa at hverken Fremmede eller de Norſke ſelv maatte ſeyle did, p. 334. og 335. Oftebemeldte Toræus taler udi denne Konges Hiſtorie p. 339. om et Nonnes Kloſter, ſom han mener at være ſtiftet ved Chriſtendommens Indførelſe i Norge, og beretter han p. 383. af Morkinskiinna, at Kong Harald først blev begravet i St. Mariæ Kirke i Ironhjem, men ſiden derfra forfløttet af Erkebiff Eiltem til Helgefæter, hvilket Kloſter Harald ſelv havde ſtiftet. Er denne Beretning rigtig, da er det den ældſte man haver om Tiden, naar noget Kloſter er oprettet her i Norge, med mindre man vil antage for rigtigt, hvad Matthæus Paris p. 655. beretter, at Knud den Store i den korte Tid han herſkede over Norge, ſtiftede et Kloſter af St. Benedicti Orden paa Munholm tæt ved Ironhjem, hvorom mere ſiden under Magno Barfoed.

Følgende Beſkrivelfe, ſom Adamus p. 63-65. gjør over Norge, kan meget tiene til at oplyſe Landets Tilſtand paa de Tider; “ Norge er formedelſt ſine
 „ ne Steenklipper og Kuldens Strængthed det ufrugtbarſte af alle Nordiſke Riger,
 „ og allene beqvem til Færdiſt, hvorfor det og frembringer de ſtridbarſte Folk,
 „ der ved Kialen Levemaade ey ere blevne bløde, og ſom derfor og oftere angri-
 „ be andre, end angribes af dem. De leve uden Trætte med deres nærmefte
 „ Naboer de Svenske; men iblant anfaldes de af de Danſke, der ere lige ſaa
 „ fattige ſom de ſelv, endſkiont de Danſke ey vinde noget derved. Saadan
 „ Mangel foraarſager, at de Norſke fare med deres Skibe hele Verden over,
 „ og phyndre overalt, og bringe ſtore Eændele hjem med ſig, og ſaaledes afhjel-
 „ pe den Nød, ſom de lide hiemme. Dog have de nu, ſiden de have antaget
 „ Chriſtendommen, lært at elſke Fred og Sandhed, at være fornøiede med deres
 „ Armod, ja endog at uddete det de have ſamlet. De ere og ſaavel i Nød
 „ ſom i al anden deres Opførelſe afholdne og tarvelige frem for alle andre Folk.
 „ For Præſter og Kirker bære de og ſaa ſtor Verbødighed, at den neppe anſees
 „ for Chriſten hos dem, der ey daglig giver den Præſt, ſom han har hørt Meſ-
 „ ſe hos. Saavel de, ſom de Danſke betale dyrt Daab, Confirmation, Altes-
 „ ters

2, vers Indvielser, og alle de hellige Ordener. Og som alle Nordiske Folk end
 2, nu enten ikke vide af, eller ikke ville give Tiende, saa maa de derimod tilstræk-
 2, kelig betale alle andre Ting, som de burde have for intet; thi de Syges Bes-
 2, søgelse og de Dødes Begravelse koste og Penge. Præsternes Sierrighed er
 2, saaledes, saavidt mig er bekendt, det eeneste der fordrer disse Folks ellers
 2, ypperlige Gæder. Fornemme Folk baade i Norge og i Sverrig vogte paa
 2, mange Stæder selv deres Næg, og leve af deres egne Hænders Arbejde.
 2, Alle de der beboe Norge ere aldeles Christne, undtagne de, som opholde sig
 2, længst borte ved det store Hav, hvor Trolddom endnu gaaer i Svang, saa
 2, at de paaftaae at vide hvad enhver gjør paa den hele Jord, og ved Ord at
 2, kunne trolle til sig de største Hvalfiske af Havet op paa Stranden. Jeg har
 2, og hørt, at paa de store Fielde boe vilde Skov-Folk, som sielden lade sig see,
 2, klæde sig i vilde Dyr's Skind, og snarere synes at skiære med Tænderne, end
 2, at tale, saa at de onsliggende Folk neppe kan forstaae dem. Paa samme
 2, Fielde er og saadan Mængde af vilde Dyr, at mange af Indvaanerne allene
 2, nære sig af dem. Der falde Bjørne, vilde Dyr og Etsdyr ligesom i Sver-
 2, rig, men Ur-Dyr falde allene i Slavonien og i Rusland, hvorimod Norge
 2, allene har sorte Næve, og hvide Harer, Maarer og Bjørne, der leve under
 2, Vandet. Den fornemste Stad er Tronhiem, som nu er udjiret med Kir-
 2, ker, og har en Mængde Folk. Ved St. Olufs Legeme, som der ligger, skee
 2, jevnlig store Tegn, saa at mange fra langt bortliggende Lande reyse did for at
 2, blive helbrede. Man stiger til Skibs i Aalborg eller Bendssøssel, og kommer
 2, efter en Dags Seylads til det Norske Landskab Wigen, siden seyle man
 2, langs Kusterne af Norge paa venstre Haand, og kommer efter 5 Dage til
 2, Tronhiem. Man kan og reise til Lands fra Ekaane til Tronhiem. Men
 2, den Reyse er langsommere formedelst Biergene, og alle Reysende pleje gierne
 2, at skee den for de Farligheder, som følge den. Saasom Christendommen
 2, endda er nye i Norge og Sverrig, saa ere ingen visse Landstrækninger ud-
 2, deelte til Bisperne, men de reyse allevegne om i Landene, og søge at forfrem-
 2, me Religionen det beste de kan, uden derover at geraade i nogen Strid sam-
 2, men. Fra Tronhiem til Orken-Øerne siges, at man kan seyle paa een Dag,
 2, og fra Norge til Island og Gronland i 5 til 7 Dage. Saavidt Ada-
 2, mus, som beretter at have hørt alt dette af Kong Svend Ektrichsøns egen Mund!
 2, Enhver kan af det jeg hidindtil har anført i denne Handels-Historie, og af Lan-
 2, dets nu værende Tilstand let slutte, hvorudi Adamus enten har skrevet for mes-
 2, get, eller for lidet.

Efter Haralds Død, som skeede Aar 1066, bleve hans tvende Søner
 Magnus og Oluf Konger, men den første døde allerede 1069, efter et kort, men

priisværdigt Regiment. Den Danske Kong Svend meente, at det nu var Tid at giengielde de Norske al den Skade, som de i forrige Regiering havde tilføjet Dannemark; thi han meente vel at de Norske vare saa svækkede ved den i Engelland lidte Fortis, at de ey skulde være i Stand til at giøre stor Modstand. Men hans Haab slog ham feil, thi de tvende Norske Konger seilede ham imod med en stor og vel bemandedt Flode, herover kom det ved deres gode Mænds Raadsførsel til Forlig i Kongahelle, hvorved den Norske Kong Oluf fik den Danske Konges Datter Ingirichur til Ægte, H. K. p. 186. Og stod denne Fred ved Magt i begge Rigerne, saa længe Oluf levede, og blev end mere bekræftet ved det den Danske Kong Oluf Svends Son ægtede den Norske Konges Søster Yngigerthur, p. 190. Men særdeles var der stort Venkskab imellem Oluf og den Danske Kong Knud siden kaldet den Hellige, saa at de kom sammen i Kongahelle for at overlegge det Tog, som den sidste havde for imod Engelland, og hvortil den første laanede ham 60 store og vel bemandede Skibe. Overalt elskede denne Norske Konge mere Fred end nogen af hans Formænd, dertil bevæget deels af sit Sindelag, deels og maaske af den Nødvendighed, som han indsaae at Riget var sat i, at behøve Roelighed formedelst de forhen førte idelige Krige. Herover fik han og Tilnavn af den Stille, og af Bonde, fordi han heller opholdt sig paa sine store Gaarder paa Landet, end i Riibstæderne, hvor af man maa slutte, at han haver elsket Agerdyrkingen, og at den derfor og formodentligen haver meget tiltaget i hans Tid. Saa længe han regierede, var derfor god Fred baade Inden- og Udenlands, thi ligesaa lidet som han angreb andre Riger, saa lidet blev han og angrebet af andre, p. 191 og 195.

Bed saadan dyb Fred kunde Landet ey andet end komme i en blomstrende Tilstand, hvilket og de gamle Skribenter eenstemmigen vidne. De gamle Riibstæder toge derfor til i Bygninger og Velstand, og nye bleve anlagte, hvori blant dog ikkun nævnes Bergen, som i en kort Tid formedelst sin Belejlighed tog meget til, deels formedelst rige Indenlandske Folk, som satte sig derned, deels og formedelst udenlandske Riibmænd som seylede did. Kongen lod der opreise den store Christi Kirke af Steen, som dog ey blev gandske færdig i hans Tid. Ved Bergens Antegning beviste Kong Oluf Norge en Belgierning, der ey allene strakte sig til hans Tid, men endog til vore Tider, og som man vil haabe til alle Efterfølgende; thi af alle Norske Stæder ligger ingen mere beleiligt til Søe-Handel. Da de andre Riibstæder, som han først haver indrettet, ey nævnes, saa faaer Slutninger at erstatte denne Mangel, og da man finder at Kongahelle og Stavanger have været anseelige Riibstæder i hans Sønne-Sønners

ners Tid, uden at der siges, naar de ere blevne anlagte, saa er det ey urimeligt at giette paa dem. I Thronhiem, saavel som og i andre Riobstæder, lod han oprette et stort Gildehuus, hvor Folk allene maatte komme sammen for at drikke, da de tilforn havde holdt deres Samlinger i private Huse, hvorved megen Uorden havde gaaet i Svang. Den Norske Historieeskriver vidner, at Kongen drak gjerne, og at han da var meget lystig, venlig og talende, da han ellers var af saa Ord. De Forordninger, som endnu ere tilovers af ham, bekræfte det samme. Ellers er det ey at tvivle paa, at jo Kongen haver betient sig af den overalt i hans Land, saavel som i andre Lande, indførte Drikkemode til at giøre sine Underfaatter mere omgiængelige og fredelige, hvilket det Forbud ey at drikke i andre end i de offentlige Gildehuse tydeligen viser, hvor Alting var anordnet saaledes, at det skulde gaae ordentlig til, og al Riv og Klammerie forekommes, hvorfor og Religionen selv havde Sted i disse Gilder, saa at Alting stæede under Helgenes Paakaldelse. Da man i seeneren Tider finder overalt i de tre Nordiske Riger Gilder indrettede St. Oluf til Ære, saa er det næsten ey at tvivle paa, at jo denne Konge haver i sine Gilder ihukommet ham, endskiont man ingen Underretning haver derom. Det er ellers høylig at beklage, at den gode Indretning ved disse Gilder varede ey her længere end i andre Lande, saa at det som var anordnet for at forbedre Folkets Sæder, tjenede til at forværre dem. Imidlertid kan heraf sees hvorledes en viis og god Regent kan betiene sig endog af sit Folks onde Egenskaber til et got Maal ved viselig at styre dem, uden at udbrødde dem, hvilket sidste hverken er mueligt, og desuden giver alt for megen Anledning til Haardhed, og deraf følgende onde Virkninger. For at beramme Tiden naar Gildet skulde gaae an, blev der ringet med en stor Klokke kaldet Bæjar bot; Ja det som mere er, Gildes Brødrene lode bygge deres egen Steenkirke i Thronhiem kaldet St. Margaretha. Kongen selv lod bygge en ny Steenkirke i Thronhiem, kaldet af Snorro Christi Kirke, men af Theodorico Monacho p. 64. Hellig Trefoldigheds, som dog ikkun var een Kirke, hvilket Rector Schönning haver viist i sin grundige Afhandling om Thronhiems Domkirke. Til denne Kirke blev St. Olufs Lig ført, og holdt de foregivende Mirakler der ved ligesom tilforn, saa at mange af fremmede Lande, hvortilblant Sverrig nævnes, søgte did for at faae deres Hilsen p. 191 og 195, hvilket uden Tvivl haver bragt Penge ind i Landet.

Saadan Landets Velstand foraarstagede og, at Kongen meget forandrede Forsædrenes eensfoldige Levemaade, og efter udenlandske Regenters Exempel indrettede sit Hof prægtigere. Tilforn havde Kongerne havt deres Sæde midt paa den lange Bænk, og Ollet blev da baaret rundt om Tiden, som var midt i Stuen,

Stuen, men han lod indrette Skorstener, ſteenlegge Gulbene, og ſætte Kongens Sæde midt i Bredden af Stuen ved den ene Ende. Viſſe dertil beſtikkede Mundſkjenkere, *Skutul Svende*, maatte ſtaa for Bordet, og ſkienke for ham og de fornemme Mænd der ſadde ved hans Bord. Ligefaa mange Perſoner der ſadde ved Bordet, ligefaa mange andre Tjenere, *Kierti Svende*, ſtode der og, holdende hver ſit tændte Lys i Haanden. Imellem Kongens og Stallarens eller Marſkalkens Bord, lod han ſætte Skjenkebordet, og ſadde de andre ringere Gieſter ſaaledes ved Stallarens Bord, at de vendte lige imod Kongen. Da de forrige Konger havde drukkit af Dyrshorn belagte med Guld, ſaa drak han derimod af Kar. Han forøgede og ſine Hofmands Tal, thi han holdt 100 Hirdmænd, 60 Gieſter, og 60 Huſkarle, hvorover Almuen vel i Førſtningen beſværgede ſig, naar han efter de Tiders Sædvane og Lov drog allevegne om i Landet, og Bønderne maatte frit underholde ham og hans Folk, men han undſkyldte ſig med at han behøvede ſaa ſtort Antal til Rigets Forretninger, og at det koſtede dem dog ey mere at underholde dem, end hans Fader, endſkiønt han kun havde havt halv ſaa mange Folk ſom han, p. 188, 189 og 190. Torfæus p. 389. beretter, at ved Kongens Bord og ved hans Sæde ſad Dronningen paa hans venſtre Haand, ſaa og andre Fruentimmer, og ved Stallarens venſtre Haand Mændene, og ved hans høyre Fruentimret. Saaledes ſkal Skikken have været fra gammel Tid af, og der meldes ey at Kong Oluf forandrede den, ſom ey heller ſynes rimeligt, ſiden man finder den Skik at have vedvaret i Norden efter ham indtil vore Tider, at begge Kiøn have været i Samlinger hos hverandre. En ædel og frie Skik, og ſom meer end noget andet haver bidraget til at giøre vore Sæder bedre, behageligere og høſligere end vore Forfædres, ſaaſom det er dog det elſkværdige og ſmukke Kiøn, der danner Mandfolkenes, ſom umuelig kan forlange bedre Væremestere. Ligefom Hoffet tiltog i Pragt, i Hoflighed og Artighed, ſaa tiltog og Underſaatterne, endſkiønt mig ſynes, at de i viſſe Ting ginge for vidt, thi til hvad Nytte at forandre Skikkelsen paa Klædedragten, derſom den forrige var god, eller den nye ey beqvæmere? Men at de ginge med koſtbarere Tøy, det laſter jeg ey, heilt om det havde været giørt i Landet. Men ſaavidt vare da ey Manufacturer komne, da de ey engang ere det i vore Tider. Den udenlandske Dragt, ſom da indfortes, beſtræver Snoro p. 188. ſaaledes: Byerne vare prægtige og ſnørede om Beenene; Guldringe bleve ſpændte om Leggene, Klæderne ſammendragne i Siderne, Værmerne 5 Alen lange, og ſaa trange at de med et Instrument maatte drages paa, og laae de i Følde alt op til Arterne; Skoene vare høje, ſyede med Silke, ja belagte med Guld. Saaſom Dragt har været ligefaa prægtig og comiſk, ſom nogen i vor Tid.

Olufs fredelige og sagtnodige Sindelag førte ham og til at ære Religio-
nen og dens Tjenere. Simeon Dunelmensis under det Aar 1074. p. 206. be-
skriver med hvilken Høytid han tog imod den flygtige Engelske Præst Turgot,
lod sig lære Psalmer af ham, og begavede ham tilligemed de Store i Landet ris-
gelingen, og hvorledes han midt under Regjerings-Byrden lagde sig efter Stude-
ringer, læste flittig i Bibelen, ja endog forrettede Diaconi Tjeneste hos Præs-
terne naar de stode for Alteret, ved at isøre dem Messe-Klæderne, og øse Vand
paa deres Hænder. Det er bekiendt at St. Suniva dyrkedes i Norge, særdeles i
Bergen, men Tiden er ey til visse bekiendt, naar hendes Dyrkelses her opkom.
Jeg formener, at det er baade om hende og denne Konge Adami Scholiast.
p. 63. Not. 98. taler, naar han melder, at en Kirke blev af Olao oprettet
nogle af de 11000 Jomfruer til Ære, der havde gjort Skibbrud paa de Norske
Kyster. Med alt dette synes dog Levninger af Hedenstabet endda at have været
hist og her i Landet, endskjønt skjulte. Hvorfor og Adamus p. 47. beretter, at
den Danske Kong Svend udbredede Christendommen i Norge i Olufs Tid.
Af Snorro p. 193. sees og at der have været de, som lagde sig efter at spaae af
Fuglekrig, af hvilke Kongen endog belønnede anseeligen en Mand, der boede
paa Lister, og som efter Fortællinger skal have spaaet rigtig. Men saa-
danne Levninger af Hedenstabet ere maaskee ey engang gandske udroddede i
vore Tider i noget Land.

Ingen kan tvivle paa at jo Handel og Vandel haver meget tiltaget i saa
ønskelig en Fred, hvorom man og finder tydelige Vidnesbyrd hos de gamle Skri-
benter, endskjønt ey saa mange som det var at ønske. Snorro p. 193. vidner,
at den Danske Kong Knud gav de 60 Norske Skibe, som kom ham til Hielp
paa hans forehavende Tog til Engelland, Lov at handle hvor de vilde i hans
Lande, og p. 199. at Kong Olufs Brodersøn Hagen havde faret til Biarmes-
land og der stridit og faaet Seyer, hvilket jeg anfører, endskjønt Ordene meer
synes at gaae ud paa Krig end paa Handel, for at vise at Seiladsen paa Biar-
meland endda var i Brug. Simeon Dunelmensis p. 206. taler om de Norges
Søefart paa den Engelske Stad Grimesbi, og Knytinga Saga p. 72. om de-
res Handel paa Esthland. Möller i Tønsbergs Beskrivelse p. 77. taler om en
Klokke stobt i Magdeberg, som findes i St. Mariæ Kirke i Tønsberg med en
plattysk Skrift paa og Aarstal 1076; men jeg maa tilstaae, at dette Aarstal
kommer mig heel mistænkeligt for, og at den tyske Stil ey synes at være ældre
end af det 14 Sæculo.

Nye Love gjorde Kong Oluf ikke, men han forbedrede de gamle, saaledes finder man i Hagen Adelsteens Gule-Things Lov, som Paus haver udgivet, p. 8. at han anordnede, at aarligen skulle i det Lagdomme paa Gulsø frigives en Træl, og den hele Almue skyde sammen for at tilveiebringe de 6 Dre, som Trællens i Husbonde burde have for hans Løsning, p. 9. at ligeledes skulde i samme Lagdomme i hvert Fylke aarligen frigives en Træl paa samme Maade; I begge Tilfælde skulde, om det ey skeede, bødes 12 Dre til Bispfen. Ved disse Anordninger sigtede uden al Tvivl den gode Konge til med Kamp og efterhaanden at affkaste Trældom. Af det her siges om Bispfen, skulde man snart falde paa de Tanker, at hver Bisp havde da allerede sit Stift. P. 10. anordnes, hvorledes det skulde forholdes med Oll-Gilber, og at den som ey gjorde det i rette Tid, skulde bøde 3 Dre til Bispfen, og biede han dermed i 12 Maaneder, da 3 Mark til Bispfen. Dette stadfæster min forhen giorte Anmærkning, at Kongen var en Elsker af Drik, og at han herved ogsaa søgte at indføre fortrolig og ordentlig Omgang iblant sine Undersatter. Man seer og heraf, at han haver søgt at berige Religionens Tjenere, og meer seet paa deres end paa sine egne Indkomster; Altsammen i en god Hensigt, men som siden bragte skadelige Folger med sig, i det Bisperne, da de bleve alt for rige og mægtige, vilde sidde Kongerne paa Hovedet. I denne Anordning er ellers mærkeligt, at dens Boe, som var mindre end 6 Køer, eller 6 Solder Korn, ansaaes for ringe, men havde dog Lov at holde Oll-Gilde, om han vilde. p. 14. Bispfen skulde have en Dretug af hver Person i det Lagdomme, hvorimod han eengang om Aaret skulde besøge hvert Fylke. Dette synes at stadfæste, at Bisperne da allerede havde deres Stigter, endskjønt der ere og andre Grunde, hvoraf man snart skulde slutte, at de ey have faaet dem før i Kong Sigurds Tid, hvorom i det 12 Saeculo. Bispfen havde paa sin Rejse frie Skjts, og hver den, som nægtede at skjts ham, maatte bøde til ham 3 Dre. p. 15. I hvert Fylke var en Træ-Kirke, som Almuen maatte holde ved lige P. 29. dommes den, som æder Hestekilld, til at miste alt sit Gods og at rømme alle Kongens Lande. Børn, som havde Hovederne eller Føderne forkeert staaende, naar de kom til Verden, skulde vel døbes, men siden nedlægges i Kirken og der døe; En Skik, som viser, hvor barbarisk de Tider endda vare, og hvor lidet de have seet paa det store Principium at formere Folkemængden P. 31. legges en Straf af 3 Mark paa dem, som ellers udlagde deres Børn, og p. 37. ligesaa hoy Straf paa dem, der giftede sig med sin Slægt før i 7de Leed, og med sin besvogrede før i 5te, hvorved maa mærkes, at Leedene ey regnedes som i den Romerske Ret, og nu omstunder i vore, men som i den Canoniske Ret, og derfor egentligen bleve 14 og 10. De som giftede sig saaledes sammen, skulde desuden skilles ad, og staae Skrifte. Denne Anordning

ordning viser, hvor slet de da have indseet paa hvilke Grunde Ret og Uret beroer. N. 42. dommes de, der omgikkes med at spaae og trolle, til Landflygtighed, og at være fredløse og miste alt deres Gods, hvoraf Halvparten skulde falde til Kongen og Halvparten til Bispen, og de som taale saadanne deres Konster, dommes til at bøde 40 Mark i lige Deling til Kongen og Bispen. Denne Anordning allene viser, hvor meget mildere Kong Oluf haver været, end hans Formænd af samme Navn, nemlig Oluf Trygvason og den Hellige.

Naar man betragter den Rolighed og Fred, som Norge haver nydt under Denne Konge, saa er det ingen Under, at Theodoricus Monachus p. 64. giver ham følgende prægtige Skudsmaal: Oluf regierede i 27 Aar, og var elsket baade af Gud og Mennesker; Han holdt Fred og Rolighed ved lige i al sin Tid, lod enhver beholde sit, og holdt ved sin Myndighed allene de Onde i Aie, saa at jeg troer at ingen Norsk Konge haver ført et lykkeligere Regiment fra Harald Haarfagers Tid af indtil vore, end som han. Men intet tiener til mere at legge denne Herres ypperlige Egenstaber for Dagen end følgende Torfæi Beretning Hist. Norv. Part. 3. p. 408. Da Kongen eengang befandt sig i et stort Giestebud, og saae Alting paa det kosteligste tillavet, saavel hvad Maaden, som Klæderne og Zepperne angik, brød han ud i disse Ord: Jeg glæder mig over, at mine Borgere ey nu, som i min Faders Tid, skule deres Kostbarheder af Frygt for Kongens Nærværelse; Deres Frihed er min Lyksalighed og deres Rigdom er min Fornøjelse, saafom den er et Pant og Middel til den offentlige Rolighed. Guldene Ord som vise, af hvilke Grunde denne Konge handlede, der maaskee intet manglede uden bedre Tider for at staae ved Siden af Antonino Pio; Gyldene Ord, som efter mine Tanker gjøre ham langt større end alle Alexandri og Cæsares.

Oluf døde efter den almindelige Regning 1093, men Torfæus fremfører adskillige Aarsager, der ey ere saa let at igiendrive, efter hvilke han i det mindste maa være død 1087. Efter ham bleve hans Søn Magnus og hans Brodersøn Hagen Konger. Den sidste regierede kun kort, og gjorde sig imidlertid meget elsket af Ironhiems og Oplands Indbyggere ved at affkaffe endeel Paalæg, og indføre adskillige lemsfældige Love, v. Theod. Mon. p. 65, og H. K. p. 196. Efter hans Død var Magnus allene Konge, en Herre der mere slægtede sin Fars fader paa, end sin Fader, og som ved Krig søgte at erhverve sig et stort Ravn, og et større Rige. Norge var derfor idelig i hans Tid plaget med Udrustninger saavel til Lands som til Bands, hvorfor han og ey var elsket af Almue.

Men hans Krigsfolk, for hvilke han drog stor Omfarg, og mod hvilke han tees de sig meget gavmild, elskede ham derimod desto meer. Og som de fleste af disse Krige bleve førte med Lykke, saa at Kongen ey allene vandt meget Bytte og Gods ved dem, men endog anseelige Lande bleve lagte under Norges Krone, saa blev dog Landet næsten i samme Flor og Velstand, som det havde været i under forrige Regiering. I Begyndelsen havde Magnus noget at bestille med endeel fornemme Herrer, der vare saa stærkt indtagne af den bortdode Kong Hagen, at de aldeles ey vilde beqvæme sig til at staae under Magni Regiment, som var ham aldeles ulig i Sind og Sæder. Men disse Uroligheder bleve i en kort Tid dæmpede. Den første Krig Magnus førte, var i Halland imod de Danste, og gjorde han der stor Skade med Kov og Brand p. 199. Med Sverrig havde han en temmelig langvarig Krig, hvorudi Lykken var foranderlig, p. 215 &c. Men hans største Krige førte han i Besterhavet, hvor han bragte Orkens øerne igien under de Norstes Lydighed, og tvang Kong Milcolumbum af Skotland, at afstaae til sig Syder-Øerne, eller alle de Øer, der ligge Vesten for Skotland, hvilke siden efter i en lang Tid hørte til Norges Rige, og bleve regierede af en Konge, som de Norste Konger indsatte, og som maatte give Skat til dem. Desuden erobrede han og deels plyndrede paa Skotland, Irland og Øerne Man og Anglesey. Men de Erobringer, som han der gjorde, bleve strax forliste efter hans Død, p. 210 og 225. Imedens han saaledes gjorde Altting usikkert udenlands, holdt han god Fred og Tryghed indenlands, saa at han udreddede alle Søe og Straten-Røvere, p. 205. Krigen imellem ham og Sverrig kom deraf, at han paastod at alle de Lande, som laae imellem Beneren og Norge, havde fra Arilds Tid af hørt Norge til; men da de Svenske havde nu i rum Tid besiddet disse Lande, og deres Indvaanere heller vilde staae under Sverrig end Norge, saa vilde de Svenske ey miste dem, p. 215. Denne Krig blev endelig i Kongahelle bilagt ved den Danste Kong Eriks Mellemhandling, saa at den Norste Konge skulde ægte den Svenske Konges Datter, begge Kongerne betale deres egne Undersatter hvad Skade de i Krigen havde lidt, og endelig Grændserne imellem Rigerne blive ligesom de havde været for Krigen, p. 219. Vel siger Theodoricus Monachus p. 69, og Monkskinna apud Torfaum p. 439. at Kongen i Sverrig overlod til Kongen i Norge de omtvistede Landskaber som en Medgift med hans Datter, men Historien af de følgende Tider viser langt anderledes og bekræfter Snoronis Beretning.

Da det engang var indført at bruge fremmed Klædedrage, saa opkom der jevnlige nye; saaledes tales i H. K. p. 206. om en Indbygger ved Goth-Eiven, der havde en lodden Kappe paa sig, og en stor Danst Hat paa Hovedet; p. 207.

p. 207. om en stor Herre, der var iført en rød Skarlagens Kiortel med blaa Kappe over; p. 218. om Kong Magno selv, at han gik med en rød Tøye over Harnisket; p. 221. at han og hans Mænd ginge efter de Besterlandfkes Viis barbeenede om paa Gaderne med korte Klæder og Rapper, hvoraf han og i Historien har faaet Tilnavn af Barfoed, og p. 227. at han i det sidste Slag mod Irerne, hvor han faldt, havde Hielm paa Hovedet, et rødt Skjold, med en forgyldt Love i, et Sværd kaldet Leggbitur, hvis Hæfte var af en Tand indlagt med Guld, et Spyd, af det Slag kaldet Kestia, i Haanden, og over Harnisket en rød Silke-Tøye, hvorpaa baade for og bag var indsyet en gul Silke-Love. Jeg er af de Tanker, at man her maa søge Oprindelsen til Løven, som nu staaer i det Norske Vaaben.

At Fiferie altid haver været, ligesom nu, et af Norges fornemste Nærings Midler, derpaa kan ikke tvivles, og derom har jeg tilførn anført adskillige Vidnesbyrd; et til denne Konges Historie henhørende findes i Wilhelm af Malmesbury p. 133. Samme Skribent vidner og paa bemeldte Sted, at den hellige rasende Iver, at indtage det hellige Land og Christi Grav fra Tyrken, som overkom alle Europæiske Folk, overkom ogsaa de Norske. Hvad Snorro fortæller p. 223. om Skoftes og hans Sønners Rejse, synes at høre herhid. I hvor vel nu denne Rejse ey var til Landets Beste, og ikke skeede for at befordre Handelen, saa er dog mærkvaerdigt ved den, at Snorro forsikrer, at der sages des, at de først iblant alle Nordmænd havde sejlet igiennem Strædet mellem Europa og Africa.

Hvor stor Pragten da har været ved Hoffet kand slutes af følgende Beskrivelse hos Torfæum Hist. Norv. part. 3. p. 434. over Kongens Drabantes res Klædedragt. De ginge med Klæder af 10 Farver, røde og sorte, forede med Naar-Skind og med en Guldplade foran paa deres Pander. Og at Landet da haver været i god Velstand, kan iblant andet slutes heraf, at der udi Ironhiem var et stort Tillob af Fremmede, og deriblant paa engang 3 Islandfke Skibe, Torf. p. 433. Saadan fri Handel, som Island da havde, gjorde Landet og Folket velhavende, muntert og opvakt; da det derimod er kommet siden i en gandske anden Tilstand, hvorom jeg dog ey nu vil handle, saasom Islands Handel udfordrede en Undersøgning for sig.

Norges Velstand bekræfter Ordericus Vitalis l. 10. p. 767. i *Duchesnii Script. Norm.* end meer, naar han saaledes taler: "Den Norske Konge Magnus angreb Irerne med en Flode af 60 Skibe. Han var meget mægtig

„ paa alle Verne i det store Hav, og besad stor Rigdom og mange Eyendeele.
 „ Fem Stæder ligge ved Sæ. Siden i Norge, Bergen, Kongahelle, Copens-
 „ ga 2: Tronhiem, Burgus 2: Sarpborg, og Alsa 2: Oslo, Tunesberg 2:
 „ Tønsberg, den 6te Stad vender imod de Danske, og ligger imod Osten.
 „ Midt paa Den, saaledes kalder han Norge, ere store Fiske-rige Søer, hvor-
 „ ved ligge mange Bøndergaarder. Indvaanerne havde Overflødighed af Fi-
 „ ske, Fugle og alt Slags Bildt. De ere Christne, fredelige og kydste Folk,
 „ og indskrenke og straffe alle Laster ved nøyagtige Love og haarde Straffer.
 „ Orken-Verne, Finland 2: Finmarken, Island, Grønland, som er det længst
 „ mod Norden liggende Land, og mange andre lige indtil Golland (som jeg me-
 „ ner at være en Skriver-Fehl i Steden for Gotland, hvorved efter mine Tan-
 „ ker bør forstaaes Vinland) staae under Norges Konge, og føres did med
 „ Skibe Rigdomme fra al Verden; og ligeledes l. II. p. 812. Magnus be-
 „ satte med Folk alle Verne lige indtil Jeland, og oprettede der Huse og Stæ-
 „ der ligesom hos andre Folk. Hans Skat havde en Borger fra Lincoln i
 „ Forvaring, og forshynde han ham med Baaben, Kar, Husgeraad og an-
 „ dre saadanne Ting. Denne Mand skyndte sig hjem, saasnart Kongen var
 „ død og begyndte at handle med den sig anberøede Skat. Men Kong Hen-
 „ rik i Engelland havde ey faaet Magni Død før at vide, som meget fornøye-
 „ de ham, førend han tvang bemeldte Borger til at overlade sig den hele Skat,
 „ som efter Rygtet bestod af 20000 Pund Sølv “. Saavidt Ordericus, der
 „ ender sin Historie med det Aar 1141. Magni Død indfalt Aar 1103,
 „ og efterlod han Riget til sine Sønnen i en blomstrende Tilstand.

